

**Els religiosos
i les religioses
a Catalunya**

114

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma. (exhaurit)
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà. (exhaurit)
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat (exhaurit).
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església. (exhaurit)
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 La JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Colfeli i Bancells.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escoltisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Índex 1969-1971.
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nord-africana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals. L'ensenyament de la Teologia. (exhaurit)
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Alsina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añoveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Talzé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F. V. Garcia, «el rector de Vallfogona» (exhaurit).
- 38 El laicat, avui. (exhaurit)
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975. (exhaurit)
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966. (exhaurit)
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres. (exhaurit)
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976. (exhaurit)
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe. (exhaurit)
- 48 Confirmació i comunió. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exhaurit).
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Talzé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana (exhaurit).
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregiar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Battle.
- 68 Informe sobre Pastoral de Joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdaguer.
- 100 La Vetlla pasqual.
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya (1969-1987).
- 102 Religiositat popular.
- 103-104 La classe de religió. (exhaurit)
- 105 Acollir el deficient. (exhaurit)
- 106-107 El cant a les esglésies.
- 108 Fe i cultura postmoderna.
- 109 Els nous moviments (exhaurit).
- 110 La parròquia. L'arxiprest. Parròquies sense prevere. Llengua i pastoral.
- 111 L'Església i el Mil·lenni de Catalunya
- 112-113 Mitjans de comunicació i pastoral
- 114 Religiosos i religioses a Catalunya

QUA DERNS DE PASTORAL

114

1989

SUMARI

- **PÒRTIC**
 - Els religiosos i Catalunya 5
- **INFORME**
 - Els religiosos a Catalunya, qui són?, què fan?, *Genís Samper* 9
 - Religiosos i religioses a Mallorca, *Pere Llabrés* 21
- **QÜESTIONS**
 - Què ha representat el Concili en la vida dels religiosos?,
Ignasi Salvat 28
 - Vida religiosa i Església local, *Victor Codina* 32
 - Religiosos a parròquies: interrogants,
Grup de religiosos franciscans 38
 - Els religiosos i la pastoral de conjunt, *Llum Delàs* 40
 - Una vida comunitària fent camí amb els temps, *Pere Codina* 46
 - Les vocacions religioses a Catalunya,
Vocalia de pastoral juvenil vocacional, URC 53
- **TESTIMONIS**
 - Joves, *Mercè Custodi* 57
 - Vells, *Adalbert Franquesa* 60
 - Comunitat de contemplatives, *Monges Carmelites* 63
 - Comunitat de vida activa, *Germanetes de l'Assumpció* 68
 - Al despatx parroquial, *Sole Gelabert* 69
 - En una parròquia, *Josep Gendrau* 70
 - A la frontera de la marginació, *M. Adrià Trescents* 72
 - Serveis per als marginats, *Genoveva Masip* 76
 - Caminar amb els pobres, *Romà Fortuny* 80
- **QUATRE VENTS**
 - Solsona: en orfanat, *Climent Forner* 83
 - Tarragona, *Jordi Figueras* 88
 - Tortosa, *Joaquim Blanc* 91
 - Urgell, *Antoni Mirabet* 93
- **REBALLS**
 - Per *Jesús Huguet i Quim Pla* 95

RELIGIOSOS I RELIGIOSES A CATALUNYA

QUADERNS DE PASTORAL dedica un número als religiosos i les religioses. Ja era hora! El número monogràfic anterior, el 33, que titulàvem «*Nous camins de vida religiosa*», porta data de 1974. I d'aleshores ençà ha plogut qui sap-lo. Aquesta simple referència basta, doncs, per a indicar que estàvem en deute amb el tema que avui portem a les nostres pàgines. Bé és veritat, però, que els religiosos i les religioses s'hi han fet presents amb continuïtat, com és també contínua i creixent la seva presència en la vida pastoral. Posats a donar referència de números anteriors, potser val la pena de citar el 66 (1981), que titulàvem «*Pregar amb el poble*», que recollia el testimoni de nombrosos monestirs catalans i mallorquins, i el número 80 (1983), on publicàvem un extens article del P. Josep Rambla, jesuïta, «*Religioses als barris: realitat, crisi i esperança*», un fet ben característic del nostre postconcili. Aquest que avui presentem és, però, el primer número que dediquem directament als religiosos i les religioses com a tals. Tots els seus autors són religiosos llevat d'un, mossèn Pere Llabrés, que ens presenta el panorama global de Mallorca, una illa i un bisbat que coneix prou bé, com saben de sobres els nostres lectors.

1. El número s'obre amb un INFORME: «*Els religiosos de Catalunya: qui són, què fan*». L'ha escrit el pare Genís Samper, escolapi, secretari general de la Unió de Religiosos de Catalunya, el qual acaba de publicar tres extensos volums sobre els religiosos a casa nostra, que són una esplèndida font de dades. No li ha resultat, doncs, difícil de fer-nos aquest article inicial, perquè comptava amb un estudi previ i recent. Dins la mateixa rúbrica, mossèn Pere Llabrés ens parla de «*Religiosos i religioses a Mallorca*».

2. Vénen després una sèrie de QÜESTIONS: sobre la renovació que ha comportat el Concili (pel P. Ignasi Salvat, jesuïta), sobre els reli-

giosos i l'Església local (pel P. Víctor Codina, jesuïta, que des de Bol·lvia està sempre tan disponible com quan era a Terrassa), sobre religiosos a parròquies (a càrrec d'un grup de franciscans, que ens fan participar dels seus interrogants), sobre els religiosos i la pastoral de conjunt (a càrrec d'una religiosa del Sagrat Cor, Llum Delàs, prou posada en responsabilitats de tipus diocesà, a Barcelona), sobre la vida comunitària, una de les dimensions que més canvis ha experimentat els darrers anys (article del P. Pere Codina, claretià), i sobre les vocacions religioses, un aspecte especialment preocupant i significatiu de la crisi actual (article escrit pels responsables de la Vocalia de pastoral vocacional de la Unió de Religiosos de Catalunya).

3. La secció TESTIMONIS segur que serà llegida amb interès, perquè presenta un ventall que dóna idea de diverses situacions: d'edats (religiosos joves, religiosos vells) i de gènere de vida (religiosos contemplatius, religiosos de vida activa), i en concret del treball en parròquia i en un camp que és ben propi dels religiosos: el món dels marginats.

4. Aquí acaba la nostra aportació. Perquè no podíem pas dir-ho tot; altrament, hauríem escrit tot un llibre o tota una enciclopèdia. I ni és aquesta la nostra vocació, ni n'hauríem estat capaços, ni els nostres lectors ens ho haurien permès. Ens sembla però que, dintre els seus límits, aquest número pot ajudar a conèixer una realitat que és ben nostra i ben de l'Església. Només una cosa ens ha semblat que hi havíem d'afegir, i que està present en el pensament de molts: què passa amb l'arrelament dels religiosos a Catalunya? Hi dediquem el PÒRTIC, el qual representa, com de costum, el pensament de la Redacció.

5. Ja no ens resta sinó recordar que el número es clou amb els 4 VENTS (dels quals val la pena remarcar la crònica de Solsona, en la mort del bisbe Miquel) i els RETALLS, comentaris breus sobre fets d'actualitat.

I així acaba aquest quadern, que arribarà als nostres lectors per les proximitats d'una festa tan entranyable com és Tots Sants. I que nosaltres enllestim el dia en què l'Església celebra la festa d'una dona extraordinària, que va ser també una gran religiosa: Santa Teresa d'Àvila.

J.T.

PÒRTIC

ELS RELIGIOSOS I CATALUNYA

Des dels nombrosos monestirs medievals —un dels elements bàsics en la nostra cristianització i en el nostre naixement com a poble europeu—, passant pels ordes mendicants, tan importants a l'edat mitjana i a l'edat moderna (no sabríem oblidar que un Ramon de Penyafort, un Ramon Nonat i un Vicent Ferrer pertanyien a aquests ordes), i dels clegues regulars (qui podria desconèixer el pes dels jesuïtes o dels escolapis?, per a posar només uns exemples) i per les nombroses fundacions catalanes del segle XIX (que en fan una veritable edat d'or i que constitueixen, possiblement, un fet únic a tota l'Església), fins arribar a la postguerra, la presència dels religiosos a Catalunya ha estat, al llarg de tota la nostra història, un fet massiu.

Aquesta presència, però, ha estat conflictiva en determinats períodes. Així, a les acaballes de l'ancien régime, els grans monestirs, amb les seves extraordinàries possessions, s'havien guanyat l'animadversió dels camperols, i al segle passat les cremes de convents són una ombra sinistra que s'arrossega fins a la setmana tràgica (1909), abans que el 1936 la crema es tornés general contra tot allò que fes ferum d'Església. I ja més a prop nostre, era cosa sabuda que els niños y niñas bien anaven als grans col·legis religiosos, on eren educats d'esquena al país i s'avesaven a parlar d'una manera que es pensaven que hacía más fino, amb la connivència de les seves famílies.

Aquestes situacions han evolucionat. Ara ja ningú no parla de les grans riqueses de frares i monges i els col·legis dels religiosos han anat perdent el gran pes que tenien i el significat classista inherent a molts d'ells. També l'arrelament al país ha progressat, com ho ha fet la participació de religiosos i religioses en la marxa de la vida global de la nostra Església, més enllà dels seus propis cercles. L'evolució de la societat i la reforma conciliar (que per a nombroses congregacions ha representat uns qüestionaments d'abast considerable) han estat les causants d'aquests canvis que han donat una nova fesomia a la vida religiosa entre nosaltres. Encara cal deixar constància de la creació d'organismes col·lectius (tals la Reunió d'Abats i Provincials —RAP— i la Unió de Religiosos de Catalunya —URC—), que tenen un caràcter ben arrelat i que treballen per arrelar al país la vida religiosa.

Així i tot, no podem dir que el problema estigui resolt. Al costat de les congregacions ben inserides en la vida de l'Església local, n'hi ha encara algunes que apareixen com a reductes tancats, que van fent la seva via, talment cossos estranys a la societat que els envolta. Són també les més repatànies a entrar en la xarxa col·lectiva que repre-

*senta la Unió de Religiosos de Catalunya. Passar el llin-
dar d'una casa religiosa significa, de vegades, deixar Ca-
talunya i penetrar en un món foraster. Hi ha més d'una
casa d'exercicis o d'encontres on no hi ha manera de trobar-
hi un missal o un leccionari en català. Aquest problema
sol anar associat amb la divisió «provincial»: les congre-
gacions que tenen província catalana i superiors provin-
cials residents a Catalunya acostumen a presentar una fe-
somia ben diversa d'aquelles que tenen una altra mena de
circumscripció «provincial» i que depenen d'uns superiors
majors situats fora del nostre entorn cultural.*

*Un altre problema pertany a la vida interna de les co-
munitats, que de vegades arrossega hàbits anteriors que
no s'avenen amb aquest arrelament. Pel que fa a la llen-
gua de la pregària, posem per cas. O a la llengua de la co-
municació. De vegades, la presència d'un membre no cat-
alà sembla suficient per a impedir una normalització que
hauria de ser la tònica ordinària i que hauria de facilitar
l'aclimatació del nouvingut. I prou sabem que no es trac-
ta simplement de nouvinguts, sinó de persones que fa anys
i panys que viuen aquí, però que no es dignen contaminar-se
amb la llengua d'aquí.*

*Hi ha, doncs, la qüestió de l'extracció del personal o
de les vocacions. Hi ha poques vocacions catalanes. I hi
ha —o hi ha hagut— moltes vocacions d'altres indrets de
la península. I com que els religiosos han anat a fundar
en llocs rics en possible planter, ens han portat, i conti-
nuen portant-nos, persones amb una altra sensibilitat i amb
una altra cultura, sense consciència que vénen a un país
diferent, amb una tradició cultural i religiosa diferent, i amb
una altra llengua. I aquestes persones acostumen a venir
amb aires de provisionalitat: avui són aquí i demà poden
no ésser-hi. I això els és excusa per no fer un esforç de na-
turalització. Ells no s'adapten: ja seran els altres els qui*

s'adaptaran a ells. Bonica manera d'entendre el servei religiós i l'universalisme de la caritat, que contrasta amb els lloables esforços que fan per parlar llengües indígenes a l'Àfrica o anglès a la Índia o a les Filipines! De vegades aquestes actituds pretenen de justificar-se acudint a l'argument de la immigració. Basta però anar en un poble on tot es fa en català llevat del convent de les monges per comprovar que l'argument no s'aguanta. A més, la immigració demana acolliment cordial, però no precisament mantenir els immigrants en una perpètua condició de forasteria.

Una vegada dit això cal assenyalar també les responsabilitats que corresponen als superiors majors de les congregacions i als bisbes. És veritat que hi ha documents episcopals que parlen un llenguatge inequívoc sobre l'arrelament de l'Església i de la pastoral. Però no tot es juga a nivell de documents i de grans afirmacions. Hi hauria d'haver un treball directe i unes preses de posició inequívokes dels bisbes amb els religiosos, i concretament amb els superiors majors. Hi ha molt a fer en aquest camp i tots hem de jugar-hi el nostre paper.

Retornem al començament. La presència dels religiosos a Catalunya ha estat un fet massiu. Avui no ho és tant, però és encara considerable, important i significativa. El binomi religiosos/Catalunya presenta aspectes clarament deficitaris, tot i que és de justícia reconèixer i proclamar els grans progressos fets, que també s'han produït en l'acostament dels religiosos al poble i en el seu inseriment en la vida de la nostra Església a tots els seus nivells. De tots depèn que les anomalies vagin cedint en benefici de la normalitat.

INFORME

ELS RELIGIOSOS A CATALUNYA, QUI SÓN? QUÈ FAN?

GENÍS SAMPER

Els dos volums de la *Guia de la Unió de Religiosos de Catalunya*, publicats per la URC, i que recullen dades corresponents a les darreries de l'any 1987, responen de ple a la qüestió plantejada per la redacció de QUADERNS DE PASTORAL.

Per al conjunt, doncs, d'aquest article ens remetem a les dades de la Guia. Això ens permet d'alleugerir la massa informativa, i ensems situar-la en el temps històric, sense superar abusivament l'espai que ens ha estat concedit.

HISTÒRIA

Tot i que els religiosos a Catalunya són mil·lenaris, no seria exagerat afirmar que, volent-ho o no, entre 1767 i 1851 es féu foc nou, i que la florida experimentada en cases, obres i persones, des dels anys 40 del segle XIX fins a la fi del concili Vaticà II (llevat del sagnant parèntesi de la Guerra Civil del 1936 al 1939), representa una experiència espiritual i apostòlica singular i única.

A Catalunya, mai com en aquesta llarga centúria no s'havien establert tantes comunitats, ni tants religiosos (i sobretot religioses) havien lliurat llurs vides a remeiar, en nom de l'evangeli, sobretot les necessitats d'educació i salut del poble i dels pobles.¹

Temps era temps

La memòria de la implantació de la vida monàstica a Catalunya es perd en la nit dels temps. Els monestirs eren allà, a Cuixà, a Ripoll, a Rodes..., quan es poblava la marca hispànica i es recuperaven els territoris del sud del Pirineu. La gent catalana se'ls mirava com si sempre hi haguessin estat, i l'art romànic significava assentaments anteriors.

A les fronteres meridionals, s'hi estableixen els monjos blancs del Císter, mentre al llarg de les fronteres de la Catalunya Nova els monjos militars defensen la llibertat dels passos i camins, i els hospitalers ofereixen ajuda als caminants i peregrins.

Entre els qui practiquen la regla de Sant Benet, o de Sant Agustí, hi ha comunitats d'homes i comunitats de dones; n'hi ha de formades principalment per laics monjos (si bé presidides cada vegada més per clergues) i n'hi ha expressament de clergues que viuen sota canons o regla, la regla de Sant Agustí, i que, per això, es diuen canonges i regulars, o canonges regulars, i tenen esglésies canòniques regulars.

A partir del segle XIII, uns aires nous porten a les ciutats comunitats de germans que practiquen una vida radicalment pobra i evangèlica. Són els frares: franciscans, predicadors, carmelites...

Tots aquests ordes religiosos s'havien originat fora de Catalunya, però en aquest segle Pere Nolasc funda a Barcelona el primer orde religiós català, dedicat a la redempció dels captius.

El segle XIV no és pas gloriós per a la història de l'Església, i el segle XV tampoc. No és gens estrany, doncs, que el clam de reforma de l'Església en el cap i els membres fos general, i que el seu preu fos sin l'enfrontament i la divisió dins la mateixa Església. A la seva ma-

1. Per a més informació vegeu Alexandre Masoliver, *Els religiosos a la Catalunya del segle XIX*, a «Qüestions de Vida Cristiana» 105-106 (Montserrat 1981), pp. 30-52. Estudi actualitzat, al Catàleg de l'exposició Mil·lenum, 1989.

nera el concili de Trento intentà posar ordre a l'Església, i reformarla. S'havien d'acabar tant la intrusió dels senyors en la vida i el govern dels monestirs, com la relaxació de la vida i els costums de frares i monges. Així, no sense resistència, neixen els ordes reformats, recol·lectes i descalços. El 1592 se suprimeix la decadent vida canònica regular, i els béns amuntegats durant segles canvien de mans eclesiàstiques per subvenir les noves institucions creades pel Concili; una munió d'esglésies (moltes, veritables monuments artístics) es converteixen en parròquies o són abandonades.

En canvi, neixen nous ordes de clergues regulars, amb una nova ementa i amb regles redactades de bell nou. Els jesuïtes són els primers i els més nombrosos, i els escolapis són cronològicament els darrers. Segons la mentalitat d'aquell temps (i el temps no corre a gust dels ideòlegs de torn), el cos clerical, el clergat, i més encara el clergat format segons les recents directrius de Trento, se sent reformador, i dona un esplendor nou —barroc— al culte i a les esglésies, acura la predicació i es llança a empreses d'humanització que haurien estat impensables a l'Edat Mitjana, o abans de la invenció de la impremta.

Arribada a Catalunya i implantació dels clergues regulars

Aquesta categoria nova de religiosos arriba i s'implanta a Catalunya al llarg dels segles XVI i XVII i, junt amb els frares reformats, apareix en primera línia en la història de l'Església a casa nostra.

1545: Jesuïtes. Entren per Barcelona; en acabar el segle XVII tenen 12 establiments i són a totes les ciutats que són seu episcopal, a més de Manresa i Cervera.

1632: Teatins. Única fundació, a Barcelona

1536: Caraccioli. Única fundació, a Barcelona

1662: Camils. Única fundació, a Barcelona

1583: Escolapis. Primera fundació estable a Moià. Abans d'acabar el segle han fundat a Oliana, Peralta de la Sal i Balaguer, però no a cap ciutat gran.

El segle XVIII representa l'època més pobra quant a fundacions religioses a Catalunya: cap institut nou, i tirant llarg, 20 cases noves, de les quals 4 són convents de monges, i la resta, 3 de frares mendicants i 12 de clergues regulars. Entre aquests, 5 fundacions són d'escoles pies. Del 1756 (que és quan els pares de la Missió obren casa a Reus) fins a la fi del segle, i més enllà, no s'estableix a Catalunya cap nova comunitat religiosa, ni masculina ni femenina. En canvi, el 1767 els jesuïtes han d'abandonar les seves cases.

Pel que fa a les religioses, des de bell inici el nombre de convents i monestirs és més migrat que el dels religiosos; a més tots pertanyen a segons ordes (versió femenina dels corresponents masculins) i tots

són de clausura. Així, totes les religioses podien ser anomenades monges, perquè de fet ho eren. Al tombant de 1830 el nombre de monestirs femenins depenents dels masculins no superava la cinquantena.

En compliment de les lleis desamortitzadores desapareix la totalitat de comunitats religioses masculines (unes 200 cases) llevat de les 10 escoles regides pels escolapis (3 acabades d'obrir: Sant Antoni de Barcelona, Sabadell i Calella), les quals, donada llur utilitat pública declarada, aconseguiren d'allargar l'existència per un temps. Així durant un decenni els escolapis es convertiren en els únics religiosos de Catalunya.

Els monestirs i convents femenins foren menys maltractats, però com que quedaren sense la tradicional protecció del primer orde corresponent, passaren a dependre del bisbe del lloc, situació que ha durat fins avui.

Ara bé, no tot fou negatiu en aquesta crisi de la vida religiosa. Potser avançant-se al seu temps, per un costat un nombre creixent de cristians prengué consciència que vida religiosa i exercici de la caritat es complementen. I per l'altre, un seguit de dones fortes (sovint al costat de prelats, de capellans zelosos o de frares exclaustrats, car elles s'escapolien més fàcilment de les fèrries lleis que regulaven la vida dels religiosos) es lliuraren en cos i ànima a «educar els infants i a tenir cura de vells i malalts», per tal de respondre a les necessitats reals del poble. En el que va de segle i fins al segle XX foren creats per dones catalanes un total de 39 instituts femenins de vida religiosa, lliurats a obres de misericòrdia urgents.

Des de 1844, tot aprofitant estretes esclertes de llibertat, tornaren els monjos i frares expulsats i paulatinament anaren obrint alguna, o algunes cases (ben poques en comparació amb les que havien tingut). Els benedictins, que havien tingut 25 cases, en van restaurar una: Montserrat; els cistercencs trigaren un segle a tornar al seu Poblet, i prou; de les cartoixes només ressuscitarà la de Montalegre... Els mendicants anaren tornant de mica en mica, però sense tornar a ser el que havien estat; comparativament la seva presència és ben bé testimonial.

Aquestes eren les comunitats masculines que hi havia a Catalunya en acabar el segle XIX:

Ordes monàstics

1844 Benedictins, Montserrat.

Ordes mendicants

1863 Caputxins, Arenys de Mar; 1881, Igualada; 1883, Manresa; 1884, Olot; 1884, Barcelona; 1887, Barcelona.

1879 Franciscans, Vic.

1881 Agustins, Calella.
 1886 Mercedaris, Lleida; 1897, Portell.
 1889 Dominics, Barcelona.
 1891 Carmelites descalços, Tarragona; 1896, Barcelona.
 1892 Carmelites, Olot.

Clergues regulars

Els escolapis, que havien pogut continuar ensenyant, havien augmentat en 12 el nombre dels col·legis, que en total arribaven a 20.

Els jesuïtes, que van tornar el 1850, tenien 7 cases.

Els paüls el 1884 s'estableixen a Barcelona; el 1894, a Figueres, i el 1899, a Bellpuig.

La resta d'institucions (amb 700 cases) són noves, pràcticament totes catalanes, majoritàriament femenines i dedicades a l'ensenyament i a l'educació de les noies, i a la cura de vells i malalts.

Vet aquí les grans congregacions catalanes (femenines i masculines) nascudes i esteses el segle XIX, amb llur nombre de cases en acabar el segle:

<i>Congregació</i>	<i>Nombre de cases</i>
1826 Carmelites de la Caritat	96
1829 Escolàpies	13
1848 Missioneres Cor de Maria	14
1850 Caputxines de la Mare del Diví Pastor	16
1850 Missioneres de la I.C.	13
1856 Dominiques de l'Anunciata	108
1857 Franciscanes Missioneres de la I.C.	13
1859 Sagrada Família d'Urgell	28
1862 Carmelites Missioneres	12
1870 Religioses de Sant Josep de Girona	18
1874 Missioneres Filles de la Sda. Família	5
1875 Filles de Sant Josep	14
1876 Companyia de Santa Teresa	11
1878 Carmelites Tereses de Sant Josep	7
1849 Missioners Claretians	13
1864 Fills de la Sda. Família	15

Pràcticament la vida religiosa catalana hauria estat autàrquica durant tot el segle, però es va donar el fet que algunes congregacions franceses que no cabien en els plans innovadors del seu Estat revolucionari, van haver de trobar aixopluc a Catalunya. Vet aquí les principals:

<i>Congregació</i>	<i>Nombre de cases</i>
1808 Filles de la Caritat	37
1850 Jesús-Maria	6
1867 Dominiques de la Presentació	8
1879 Germans Escoles Cristianes	14
1886 Germans Maristes	17

Salesians i salesianes, establerts a Catalunya des de 1884 i 1887 respectivament, responen a un fenomen distint: el carisma de Joan Bosco i la seva preocupació per la preparació professional del jovent. La seva expansió, però, coincidirà amb el segle següent (a l'actualitat compten amb més de 20 cases els salesians i 10 les salesianes).

Aquest segle XX tan secularitzat, com molts reconeixen, ha vist l'expansió més gran de comunitats i obres religioses a Catalunya. Les cases fundades són més de 1.200, de les quals subsisteixen més de la meitat, i que, sumades a les que persisteixen de les fundades el segle passat, donen pràcticament un total de més de 1.200 fundacions.

La vida religiosa a Catalunya fou ben autòctona pel que fa a l'origen i al volum dels instituts establerts al segle XIX. Un problema diferent és el derivat de l'origen de les vocacions i el de la cultura a la qual han tributat molts d'aquest instituts.

No es pot dir pas el mateix pel que fa a aquest segle. Donant una ullada als instituts religiosos femenins establerts a Catalunya durant aquest segle, ens adonem que pel cap baix més de 20 nous instituts s'hi establiren abans de l'any 1936 (4 havien nascut als Països Catalans i més de 10 eren de cultura castellana). Pel que fa a la quarantena d'instituts nous implantats entre els anys significatius de 1939 i 1965, sí que s'ha de reconèixer que la majoria procedeixen de terres ibèriques no catalanes, encara que avui dia cap d'ells no aplega un nombre alt d'efectius (superior a 50 membres) a Catalunya.

Quant a la vida religiosa masculina, sempre més estable, només 16 instituts nous, o retornats (cartoixans, cistercens...), s'estableixen en aquest segle XX a Catalunya. No n'hi ha cap de nombrós i pràcticament cap no és d'origen ibèric no català. En canvi, els últims temps hi ha més instituts religiosos que vénen d'Itàlia, que no de França, com havia estat la tendència.

Des dels anys del concili Vaticà II ençà, els religiosos i les religioses a Catalunya no han estat estalvis de la crisi general que ha sacejat la societat. Han estat nombroses les defeccions i ha disminuït significativament el nombre de vocacions. Si hem de creure les dades publicades a la *Guia de Religiosos*, només 11 dels 50 instituts tenien novicis el 1987, i el seu nombre era de 68. Entre els instituts femenins, el

nombre de novícies era de 124, a mal repartir entre 23 dels 130 instituts establerts a Catalunya. Menys persones, i més grans, han hagut d'afrontar segons les seves possibilitats els reptes nous i exigents de la societat de finals del segle XX.

Actualment a l'àmbit de les vuit diòcesis catalanes, hi ha establerts més de 50 instituts religiosos masculins (amb més de 270 comunitats), i 130 instituts religiosos femenins (amb un total aproximat de 820 comunitats).

A això, cal afegir-hi 72 comunitats femenines de vida contemplativa (monges de clausura). La vida religiosa (consagrada i apostòlica) aplega avui a Catalunya un miler llarg de monges de clausura, més de 2.000 religiosos (la meitat són preveres) i 8.000 religioses.

Segons la *Guia de la Unió de Religiosos de Catalunya*, que facilita dades del 1987, entre els homes hi ha 6 instituts que compten amb més de 100 religiosos, per aquest ordre: 285 jesuïtes, 263 germans de les Escoles cristianes, 261 maristes, 218 salesians, 154 escolapis i 132 claretians. Si hom no té en compte les comunitats monacals de benedictins, cistercencs i cartoixans, més de la meitat d'instituts religiosos masculins establerts a Catalunya només hi tenen una o dues comunitats (igual 30 comunitats), amb un total aproximat de 130 religiosos, i un promig de 4 o 5 membres per comunitat.

Malgrat la bona voluntat i els esforços lloables de part de molts instituts, continua essent un problema la integració dels religiosos i les religioses a Catalunya. No pot ésser d'altra manera en comunitats sovint isolades, englobades en demarcacions religioses molt més àmplies que l'àmbit eclesiàstic català i dependents de centres de decisió i d'aprovisionament de personal exteriors i de vegades ben llunyans, majoritàriament castellans. El problema és més greu pel que fa a les religioses. Mentre 50 superiores majors (20 de generals i 30 de provincials) resideixen a Catalunya (35, a Barcelona), les comunitats catalanes de 80 instituts femenins depenen de superiores residents fora (50, a Madrid, per exemple). En altres termes, del conjunt de superiores majors, les residents a Catalunya són minoria.

DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA DE LES COMUNITATS RELIGIOSES

Implantació religiosa a les diòcesis de la Província Eclesiàstica Tarraconense

<i>Diòcesis</i>	<i>Instituts</i>	<i>Comunitats</i>	<i>Contemplatives</i>
Barcelona	181	694	29
Girona	45	110	14
Lleida	30	48	14
Solsona	22	37	2

<i>Diòcesis</i>	<i>Instituts</i>	<i>Comunitats</i>	<i>Contemplatives</i>
Tarragona	30	78	7
Tortosa	7	11	10
Urgell	17	27	1
Vic	36	101	6

Implantació de comunitats religioses per comarques

Mentre les comarques de la gran Barcelona (Barcelonès, Vallès Occidental i Oriental, Maresme i Baix Llobregat) apleguen pràcticament 700 comunitats (de les quals 400 són a la ciutat de Barcelona) i les comarques de les seus episcopals de Girona, Lleida, Tarragona i Vic poden presentar una quarantena de comunitats cadascuna, les comarques de la Seu, Solsona i Tortosa no arriben a 10 comunitats cadascuna.

La Vall d'Aran i el Pallars Sobirà, al nord, i la Terra Alta i el Montsià, al sud, no tenen actualment assentaments religiosos.

SERVEIS ACTUALS DELS RELIGIOSOS A CATALUNYA

No és fàcil enumerar i classificar els serveis portats a terme pels religiosos actualment a Catalunya. Per entendre'ns dividirem les tasques institucionals confiades als religiosos en serveis pastorals de culte i sagraments, obres d'espiritualitat i evangelització, obres assistencials i sanitàries i, finalment, educatives.

Culte i sagraments

Incloem en aquesta categoria els serveis de culte, principalment el servei fet pels oratoris oberts al públic, l'ajut al servei del mateix tipus a esglésies parroquials, i les parròquies confiades als religiosos.

Tradicionalment, comunitats monacals, de mendicants i de clergues regulars han tingut oratori públic amb servei de misses i administració de sagraments, sobretot de la penitència. Més d'una d'aquestes comunitats fou en el seu temps pionera en el moviment litúrgic de participació activa del poble. Avui, es mantenen les esglésies obertes, i la celebració de la litúrgia, principalment la dominical, ha entrat en una certa normalitat, sense que se n'hagi de destacar cap qualitat especial. El nombre de misses en esglésies de religiosos ha davallat, en benefici de tasques evangelitzadores i d'inserció en el món.

Molts religiosos sacerdots han acceptat de donar un cop de mà a

les parròquies, i són nombrosos els qui consten a les guies diocesanes com a membres dels equips parroquials. Més d'una comunitat religiosa en comarques rurals s'ha integrat en l'animació del culte domini­cal en centres de població disseminats.

Per altra banda, actualment a Catalunya són 60 les parròquies confiades a religiosos, gairebé totes de l'arxidiòcesi de Barcelona. Salesians i claretians són els qui regeixen més parròquies, seguits dels escolapis, jesuïtes i franciscans.

Evangelització i acompanyament pastoral

Cada vegada són més les religioses que s'integren en tasques de pas­toral catequètica i d'animació de les comunitats a nivell de parròquies i arxiprestats.

L'acompanyament de grups i moviments, especialment de joves, con­tinua fent-se de manera institucional a través de les consiliaries pel que fa a religiosos clergues, i informalment en la compartició de les tasques d'animació i seguiment, tant en associacions congregacionals com generals, amb tota normalitat, i segons les noves maneres més igualitàries i informals.

Els religiosos fan un bon servei a través de les cases d'acolliment i espiritualitat, gràcies a les quals es poden fer moltes activitats de grup. Quasi tots els monestirs de Catalunya, tant masculins com femenins, a la mida de les seves possibilitats acullen els hostes en recerca de si­lenci, de pau o de consell. Les cases religioses dites d'espiritualitat sumen una cinquantena, i estan disseminades per tota la geografia, amb una més gran concentració prop de Barcelona, però amb insuficiència tant a la ciutat de Barcelona com en els bisbats més llunyans de la capital.

Residències portades per religiosos

Durant molts anys han estat institucions religioses les que han resolt el problema d'estatjar persones de diferents categories i edats: nens orfes o amb situació familiar difícil, nois en edat escolar en centres lluny del lloc de residència paterna, noies joves vingudes a ciutat per feina o estudis, persones sense sostre, avis i gent gran sense família, i molts d'altres.

L'evolució de cadascun dels tipus d'aquestes residències ha estat di­ferent. Pràcticament es pot dir que el mapa escolar actual i els mo­derns mitjans de locomoció han extingit els internats escolars. En canvi,

sí que es mantenen residències infantils per a casos familiars i socials, regides per comunitats religioses, sobretot femenines, per bé que no són nombroses. Continua havent-hi moltes noies que han de viure a la gran ciutat durant la setmana per raons d'estudis (no tant de treball), i que cerquen residències col·lectives portades per religioses; el cas és menys freqüent pel que fa a nois. A Barcelona hi ha una quarantena de residències religioses femenines, i algunes a Girona i a Lleida.

Però la majoria de residències religioses són per a gent gran. N'hi ha de ben antigues i de modernes, i normalment estan ben equipades i prestigiades. A la regió del gran Barcelona sumen més de seixanta, i en el total de Catalunya arriben a quasi 160.

Món de la marginació

En primer lloc, cal constatar que hi ha religiosos i religioses que viuen pels marginats i amb els marginats de la societat del benestar, utilitzant mitjans pobres difícilment quantificables i responent a una nova consciència social cristiana més justa, i menys ostentosa que en altres temps.

Al costat d'aquesta dedicació personal no manquen centres de reinserció social portats per religiosos i, sobretot, per religioses, tot i que el seu nombre és insuficient. La Guia de la URC en recensiona una cinquantena, de característiques molt desiguals.

Món de la salut

Abans que la societat civil pogués organitzar la deguda atenció a les persones malaltes, ja els religiosos hospitalers havien fet costat als malalts i moribunds amb mitjans rudimentaris i una gran dedicació personal. Des del segle passat, pel que fa a casa nostra, l'aparició de comunitats de religioses dedicades a les tasques de sanitat fou espectacular, i no hi hagué poble o vila que no aspirés a tenir el seu hospital servit per monges. Fou a la gran ciutat, i a les clíniques privades, que llur tasca i dedicació prengueren un aspecte potser no tant al servei dels pobres (avui aquesta imatge s'està corregint).

Com a resultat de l'evolució de les mentalitats i de les possibilitats i qualificacions tècniques i científiques, avui és molt diversificada la tasca que les persones religioses fan en el món sanitari.

Segons dades fornides per la Federació de Religioses Sanitàries, a Catalunya hi ha més de 2.000 religioses dedicades a l'atenció dels malalts en serveis d'ATS (auxiliars i administratius), i hi ha més de 70

centres hospitalaris amb presència de religioses.

Al costat d'aquesta dedicació, resta molt reduïda avui l'atenció domiciliària dels malalts que en altres temps s'estilà. Avui el nombre de comunitats de monges vetlladores no passa d'una quinzena, de les quals dos terços radiquen a la ciutat de Barcelona.

Món de l'educació

El nombre més gran, però, de les comunitats d'instituts religiosos nascudes aquests dos darrers segles es dediquen a l'educació escolar tant dels nois com de les noies. Així respongueren a un gran desafiament del seu temps, i aquí queden, de vegades, un xic marginades dels nous plans d'escolarització general del país, i algunes potser dedicades a uns sectors socials que no són pas aquells populars i pobres per als quals foren fundades.

La davallada de les vocacions i la nova mentalitat secularitzada de la societat, i de la mateixa Església, han fet canviar la fesomia de les escoles de religiosos, de manera que avui dia no queden centres escolars portats exclusivament per personal religiós, i es palesa la tendència participativa del personal laic, tot superant les formes de simple assalariat.

Les escoles de religiosos a Catalunya superen el nombre de 400, de les quals 257 es concentren a Barcelona i la seva regió. En canvi, les comarques de la Vall d'Aran i del Pallars Sobirà, així com del Priorat i de la Terra Alta no disposen de cap escola religiosa.

Segons dades del Secretariat de l'Escola cristiana corresponents al curs 1987-1988, aquestes serien les xifres del seu alumnat: Pre-escolar, 32.999; EGB, 174.458; BUP, 31.295; COU, 6.504; FPI, 10.840; FP2 7.958; en total, 264.054 alumnes, dels 1.335.299 escolars de Catalunya.

Salta a la vista que la gran dedicació escolar dels religiosos s'adreça als escolars d'EGB, i que el percentatge dels alumnes de les escoles religioses respecte al total escolar no passa del 20 per cent.

En un futur immediat, la conjuntura de la davallada d'efectius religiosos institucionals i la reforma educativa, amb la confecció, en conseqüència, del nou mapa escolar de Catalunya, poden fer canviar aquesta situació, i reduir la presència de l'escola religiosa precisament a les comarques menys afavorides de Catalunya.

MIRANT EL FUTUR

En cloure aquest informe, més d'un es preguntarà si té futur a Catalunya el servei dels religiosos. La resposta a tan legítima pregunta no és pas fàcil, però no fóra bo escamotejar-la.

L'Església i la societat catalana viuen plenament immerses en un procés de secularització, el mateix que pateixen, pel bé i pel mal, els països d'Europa occidental. Deixant de banda postures ideològitzades que proclamen als quatre vents que ja ha passat el temps de les institucions religioses, sí que podem avançar que en un futur a termini mitjà no es preveu que augmentin significativament el nombre de les vocacions religioses i l'estima que la societat té per la feina feta pels religiosos. D'aquí es pot deduir que l'envelliment del personal religiós i l'adaptació de les institucions a les noves exigències faran que les institucions dels religiosos evolucionin i canviïn de fesomia ràpidament.

A més, la societat moderna (i la postmoderna) malauradament segrega noves marginacions i noves mancances, a les quals des de la fe serà urgent de donar resposta, al preu de dedicacions radicals que només la caritat de Crist pot oferir.

I, a més, després de veure com en temps tan diferents i difícils l'Esperit de Déu ha suscitat en la seva Església noves formes de vida evangèlica, també a casa nostra, els cristians no podem perdre l'esperança que, de manera imprevisible i nova, també avui Déu enriquirà la seva Església amb formes de vida fraterna significatives i eficaces al servei de l'Evangeli.

RELIGIOSOS I RELIGIOSES A MALLORCA

PERE LLABRÉS

La història passada

A la nostra illa, la vida religiosa hi té un arrelament singular que li ve de segles enrera. Els grans ordes religiosos mendicants hi són presents des de la reconquesta del 1229: dominics, franciscans, carmelites, agustins, mercedaris trinitaris; més endavant vingueren els jesuïtes, teatins, caputxins, mínims, missioners paüls i oratorians. Entre els contemplatius, a l'antigor, hem d'esmentar els cistercencs de la Real i els cartoixans a Valldemossa, a més dels jerònims que romangueren poc temps a Miramar. Tota aquesta antiga presència de religiosos quedà estroncada violentament amb les exclaustracions del segle XIX. Fins aleshores la vida diocesana era fortament marcada pel ministeri dels religiosos, sobretot els de vida activa, que mantenien sobretot la predicació, l'atenció al confessorari i l'ensenyament, singularment de les ciències eclesiàstiques.

Abans del segle XIX, floriren també els monestirs femenins de vida contemplativa: agustines —en diferents famílies—, clarisses, jerònimes, carmelites descalces, dominiques, concepcionistes i més endavant les saleses i les benedictines. Tots aquests ordes femenins són presents encara a 13 monestirs, amb un total d'unes 175 monges.

Les fundacions mallorquines

Després de les violentes reduccions i exclaustracions del segle passat, la vida religiosa començà a reprendre a Mallorca a finals del s. XIX, sovint amb un caràcter marcadament autòcton, com veurem, el que ha configurat força la vida religiosa a Mallorca.

Primer de tot, cal esmentar la florida (segurament única per la multitud) de congregacions religioses femenines a Mallorca a partir del 1798. Aquest any un rector il·lustrat va fundar a Felanitx una casa de Caritat, imitant la institució de Sant Vicenç de Paül, on unes dones, amb vots religiosos, es dedicassin a assistir els malalts i a ensenyar minyones. Aquestes cases anaren proliferant a l'illa i eren sota

la direcció del rector de la parròquia. No formaren una congregació fins a finals del segle XIX. Són ara les germanes de la Caritat.

Nasqueren també altres congregacions de caràcter diocesà, primer amb unes finalitats molt consemblants: assistir els malalts sobretot a domicili i ensenyar al·lots i al·lotes, amb una vinculació molt estreta generalment a la parròquia. Així es fundaren les trinitàries (1810), les franciscanes (1856), les agustines (1859), les carmelites (1873), les de la Providència, més tard unides a les teatines (1882) i les missioneres dels Sagrats Cors (1882). Dedicades exclusivament a l'ensenyança però no de classes populars, es fundaren les religioses de la Puresa l'any 1874. També són de fundació mallorquina les zeladores del culte eucarístic, més aviat de vida contemplativa (1902).

La represa de la vida religiosa masculina revestí també un caràcter molt autòcton. Es fundaren tres congregacions mallorquines de religiosos que encara perviuen. El 1886 es fundaren els alfonsins, dedicats a l'ensenyança, que el 1910 s'uniren a l'orde dels teatins, que de fet restauraren puix era a punt d'extingir-se. El franciscanisme, tan pol·lent a Mallorca en segles passats, fou restaurat per una congregació de terciaris l'any 1893, que el 1906 s'agregaren al tercer orde regular, i així constituïren la Província de la Immaculada. L'any 1890 es fundaren els missioners dels Sagrats Cors, els únics que han mantingut la seva autonomia segons el principi fundacional.

El present

Crec que aquestes pinzellades d'història són necessàries per comprendre el panorama de la vida religiosa actual a Mallorca. Aquesta té una base autòctona formada pels instituts masculins d'arrels mallorquines: franciscans, teatins i missioners dels Sagrats Cors; i per les congregacions femenines fundades aquí i que formen la base de les religioses que actualment treballen a Mallorca: germanes de la Caritat, franciscanes, trinitàries, missioneres dels Sagrats Cors, teatines i agustines. Ja hem dit que també són de fundació mallorquina, però amb un estil de vida distint, les religioses de la Puresa, i les zeladores del culte eucarístic.

Endemés d'aquests instituts religiosos d'origen mallorquí, s'han restaurat els següents instituts de religiosos o han vingut de nou aquí després de l'exclaustració: dominics, jesuïtes, mercedaris, agustins, caputxins, carmelites descalços, paüls, oratorians, mínims, menors, i de les congregacions laïcals: germans de la Salle, hospitalers de St. Joan de Déu i fossors.

Quant als ordes de vida contemplativa, cal dir que no hi ha hagut

sort. Ni un intent de fundació jerònima ni el d'un monestir benedictí, el de Binicanella, tots en el postconcili, no han pogut arrelar. Només resta la vida ermitana de la congregació mallorquina de St. Pau i St. Antoni, present amb una quinzena d'ermitans —que de fet duen vida cenobítica— a dues ermites i dos santuaris.

A més dels instituts femenins «mallorquins» que hem esmentat, treballen a Mallorca les següents congregacions: adoratrius, dominiques de la Presentació, escolàpies, filles de la Caritat, germanetes dels pobres, oblats del Sm. Redemptor, reparadores, religioses del Sagrat Cor, religioses de St. Josep de la Muntanya, serventes de Jesús i terciàries de la Immaculada, endemés d'alguns instituts seculars: teresianes, missioneres seculars i aliança en Jesús per Maria.

En total, l'any 1987 a Mallorca hi havia 1.976 religioses (entre vida activa i contemplativa) i 278 religiosos, dels quals 139 eren preveres.

Les nostres monges

Per la història que hem vist breument, podem comprendre que les monges mallorquines formaven part indestriable del panorama institucional de la nostra Església. De fet moltes nasqueren en viu contacte amb el poble, eren al·lotes del poble que en res, més que en la professió religiosa viscuda arran dels seus germans, es volien distingir del seu poble. Els hàbits tradicionals —sobretot de les germanes de la Caritat i franciscanes— s'assemblaven i a voltes es podien confondre amb el vestit honest de les nostres pageses. Cada poble, per petit que fos, tenia el seu convent; cada parròquia, la seva comunitat de monges blaves o negres. Ensenyaven de lletra i les oracions, la «Doctrina», i a nins i nines; a les nines també de cosir i brodar. Per a les al·lotes sobretot, eren el braç apostòlic de la parròquia. L'assistència dels malalts era també un puntal de la presència de l'Església a les llars mallorquines. Tot ho feien de franc i el poble les mantenia generosament.

Les cinc congregacions esmentades: germanes de la Caritat, franciscanes, agustines, trinitàries, missioneres dels Sagrats Cors i teatines, constitueixen el que podríem anomenar la base mallorquina de la vida religiosa femenina activa al servei de la diòcesi. No és estrany que un bisbe de Mallorca, molt interessat a bastir una Església mallorquina amb ferma personalitat, les volgués unir totes en un institut diocesà de Caritat.

Totes aquestes congregacions són ara de dret pontifici, s'han estès fora de Mallorca ja fa temps, i com és natural, tenen vocacions no mallorquines. Amb diferències entre unes i altres, cal afirmar que l'acostament al nostre poble i l'adhesió viva a la diòcesi que les va veure

néixer i les encobeí amb tant d'amor *substancialment* no s'ha esvaït. Però hi ha hagut, com és natural també, molts d'«accidents»...

Crec que en la vida religiosa occidental sempre hi ha hagut i hi haurà una tensió, conflictiva més d'una vegada, entre l'Església particular, on el religiós viu el seu carisma i la vida consagrada, i l'Església universal, a la qual se sent enviat. El religiós viu entre la fidelitat a l'Església diocesana i la fidelitat a l'Església universal. Sabem que aquesta, en la història més recent, ha pesat fortament. Això ha repercutit en les «nostres monges» sense cap dubte. S'han vist desafeccions a la terra (per exemple, en l'ús de la llengua), una infravaloració de «lo mallorquí» davant el miratge de «lo foraster», o «lo español» que es qualificava sense més d'universal. L'Església a la qual una se sentia lligada era la universal simplement; la mallorquina era just una part, una província, sotmesa absolutament a la universal, etc. L'esperit de congregació (ja no diocesana, sotmesa a l'autoritat del bisbe) pujava sobre l'adhesió incondicional i el servei constant a la parròquia, a la diòcesi.

Les vocacions «no mallorquines» han pogut contribuir una mica a aquest «universalisme» desencarnat, però cal dir que moltes religioses «forasteres» de congregacions mallorquines s'han integrat perfectament en el servei del nostre poble i la nostra Església.

Les «nostres monges» continuen feels al carisma primitiu de l'assistència als malalts, l'educació de nins i la cura de la parròquia. Després del Vaticà II, totes s'han esforçat per renovar les constitucions, refermant-hi el carisma fundacional. És obvi que últimament els canvis en la societat i en les lleis estatals els han fet canviar ferm en la prestació dels seus serveis. L'atenció als malalts a domicili amb les noves lleis sanitàries ha minvat moltíssim. Els col·legis de «ca ses monges» també han sofert grans transformacions. Es mantenen col·legis sobretot d'EGB, sovint en col·laboració amb el bisbat, parròquia i diverses congregacions; a alguns convents, només queden parvularis o guarderies. La integració en les tasques de la parròquia: catequesi, grups de jovent, acció social, perdura exemplarment en la majoria de comunitats.

Malgrat les transformacions i l'absència d'un pla efectiu de col·laboració més estreta encara entre les Institucions de la nostra Església i les «nostres» congregacions (tal volta ara no es pot anar més enllà), les «nostres monges» són un valor dels més apreciats de la nostra Església.

Les altres religioses

Segueixen el seu carisma, la seva tasca, segons les directrius de fora, com és natural. Fonamentalment es dediquen a l'assistència sanitària, a l'ensenyament i a l'acció social.

El postconcili les ha unit moltíssim. S'han deixat enrera algunes situacions encastellades (no del tot, és ver), per exemple en el classisme de l'ensenyament, i també en la competitivitat i els enfrontaments.

La germanor entre les «nostres monges» i les religioses d'instituts no mallorquins s'ha anat consolidant. Ha afavorit aquest clima fraternal la Unió de Religiosos de les Balears (que aplega religiosos i religioses), la CONFER també a les Balears, la comissió d'ensenyament (que treballa connectada amb la d'Espanya), i sobretot accions conjuntes, per exemple en el camp social, en el formatiu i en l'espiritual.

És evident que la integració de les religioses no mallorquines és més difícil, i sovint no és gens propiciat ni considerat pels seus superiors. Tantes vegades ens hem queixat de la divisió «provincial» de les congregacions religioses, i aquí és un context on l'experimentam amb força. A més, per viure reclosa en la comunitat, alguna religiosa pot passar anys i més anys a Mallorca sense aprendre ni una paraula de la nostra llengua i creient que aquí duu a terme la seva vida consagrada igualment que si visqués a Bombai o a Lima.

Els religiosos

Parlem primerament dels «nostres frares». Com hem vist, són els franciscans que formen la Província espanyola del Tercer Orde Regular, els teatins que també tenen una província espanyola, i els missioners dels Sagrats Cors.

Sense cap dubte són els qui més se senten integrats a la diòcesi. S'han estès fora Mallorca, tenen vocacions de fora, però no tenen dificultats insuperables (sobretot missioners i franciscans) perquè els no nascuts a Mallorca s'integrin perfectament aquí. La seva tasca és apreciada especialment en l'ensenyament i en el ministeri sacerdotal. Molts d'ells són rectors o vicaris de parròquies, encara que aquestes no estiguin encomanades al seu institut.

Dels altres religiosos, n'hi ha que pertanyen a províncies més aviat homogènies, vull dir de parla catalana. És el cas dels carmelites descalços, caputxins i paüls. Altres ens tenen com apèndix d'Aragón o qualsevol divisió estrambòtica de la península.

Un cas simptomàtic és el dels jesuïtes, que de segles enrera han tingut i tenen pes i vocacions a Ciutat. Quán es creà la província tarra-

conense de la Companyia, segregant-la de l'antiga del Regne d'Aragó, Mallorca quedà amb valencians i aragonesos, amb la conseqüent incidència de jesuïtes aragonesos, valencians i mallorquins barrejats al Col·legi de Monti-Sion. Diuen que els jesuïtes catalans digueren aleshores que no volien els mallorquins perquè aquests, com a «hijos de papá de Palma», parlaven en castellà o s'oposaven almenys a l'ús del català en els col·legis jesuïtics, i els mallorquins no tenien cap escrúpol a parlar en castellà amb els valencians i, per suposat, amb els aragonesos. I així estam.

Quant a la integració dels religiosos en la pastoral diocesana, abans de tot s'ha de dir que s'ha avançat moltíssim. Sobretot el bisbe Teodor ha ajudat a desfer gels i enfrontaments, herència d'anteriors pontificats, i ha obert camins d'entesa i col·laboració en la línia dels documents pastorals del Concili.

Tot i amb això, hi ha frares i convents que són autèntics illots estranys a la diòcesi. Gairebé no se sap si viuen a Mallorca; la pastoral diocesana quasibé no els afecta per res, ni ells l'afecten a ella. De vegades són convents únics a l'illa, sovint hem de creure que estan absorbits per la seva tasca i no tenen lleure per a res més.

El futur

Des de la meua òptica de prevere diocesà, jo faria aquestes reflexions de cara a l'esdevenidor de la vida religiosa a Mallorca:

1. *Aclarir i actualitzar el propi carisma.*

Crec que és un imperatiu del Vaticà II. La diversitat d'instituts prové dels diversos dons de l'Esperit i de les situacions diverses dels membres de l'Església i de la societat. Cal esbrinar el carisma pel qual nasquen les congregacions i cal escrutar els signes del nostre temps: qui és avui el qui necessita el dó que l'institut ha d'oferir des del seu testimoniatge evangèlic?

2. *Encarnació en l'Església particular.*

El religiós no pot viure desencarnat precisament per la força del ministeri fonamental de la nostra fe. Ha de deixar de ser home/dona d'enlloc per esser cristià d'una Església, amb una disponibilitat, és vere, per a l'Església una i catòlica. En una vertadera teologia, i en una autèntica vivència cristiana, no s'oposa l'universalisme de l'Església ni del missatge cristià a l'encarnació en un poble, en uns homes concrets. No hi ha cristianisme desencarnat. Sobretot, mai no hi pot haver un «colonialisme» estrany, de tipus polític o influït per cabòries polítiques, que juntament amb el cristianisme vol imposar una cultura forastera a un poble. Perquè prou sabem a Mallorca que aquest

universalisme o internacionalisme s'arriba a reduir a això: fer-nos renunciar del que és nostre per endossar-nos la cultura espanyola, o la dels turistes, ara.

3. *Promoure la identitat de la vida religiosa.*

Com que no som religiós, no m'estendré gaire en això. És una reflexió que propòs: la vida religiosa ha de resplendir en l'Església amb llum pròpia, no s'ha de diluir en altres situacions ben legítimes del poble de Déu. Si no, sempre hi ha l'interrogant que guaita: ¿per què fer-se religiós/religiosa avui si fent de mestre, ATS..., o essent militant cristià seglar, ho pots fer igualment bé?

4. *El repté de les vocacions.*

El panorama de tants de convents a Mallorca es pot venir a baix en breus anys si la situació de vocacions es manté sota mínims com ara. Mai el nombre no ens ha d'angoixar. Tal volta els religiosos han de ser pocs i vers. Tal volta, per exemple, el nombre de convents de vida contemplativa, deixa de segles anteriors, no respon a la realitat ni cívica ni eclesial d'avui.

Però hem de continuar creient que Jesús encara va cridant homes i dones que ho vulguin deixar tot per causa del Regne. Una Església radicalment cristiana continuarà responent sens dubte a una crida (que fa l'Esperit) a una vida religiosa, neta i arriscada, de pobresa, castedat i obediència, per causa del Regne del cel.

5. *Un buit: la vida contemplativa masculina.*

Vull cloure aquestes reflexions amb una crida: Mallorca necessita un monestir d'homes. Malgrat experiències no reeixides, no hem de perdre l'esperança. Sens dubte per aquesta causa, ens cal l'ajuda fraterna de diòcesis i comunitats més «riques» en el do de la vida contemplativa. Esperem que l'Esperit no ens vulgui deixar de la mà dins aquest món nostre tan materialista que fa de la nostra illa consum de turisme europeu. Enfront de frivolitats, de lluentors efímeres, de cursa frenètica vers el diner fàcil, cal que s'alci a Mallorca un redós de pregària i contemplació, un recer per a l'esperit on es pugui assaborir el delit del Regne que no passa mai.

QÜESTIONS

QUÈ HA REPRESENTAT EL CONCILI EN LA VIDA DELS RELIGIOSOS

IGNASI SALVAT

El concili Vaticà II va ser el punt de partença d'un profund *aggiornamento* de la vida religiosa, perquè renovà tres dimensions fonamentals que li donen força específica: primera, la teologia de la vida religiosa; segona, l'especificitat del carisma propi, i tercera, l'estil de vida de les comunitats. Aquestes línies volen ser una breu anàlisi del que el Concili ha representat per a aquestes tres dimensions.

La dimensió teològica

Voldria subratllar dos aspectes de la renovació teològica de la vida religiosa promoguda pel Concili: la *consagració* i l'*eclesialitat*.

El Vaticà II situa la *consagració* com a centre i eix cabdal de tota la vida religiosa, que, com a tal, és prioritàriament vida consagrada.

I el més pregon és que aquesta consagració comporta una experiència religiosa personal de vocació al seguiment del Crist; seguiment que es fa dins d'un carisma comunitari concret. Es tracta d'una opció fonamental de vida que marca la resta del camí a seguir. Tot neix, doncs, de la interioritat.

La consagració radical a Jesús s'identifica amb el celibat com a forma de vida al servei de l'amor universal, mentre pobresa i obediència constitueixen dos mitjans essencials per a la vida consagrada que es viu en comunitat.

El segon aspecte que el Concili ha volgut subratllar de la vida religiosa és el seu *sentit eclesial*. No podia ser d'altra forma, ja que l'Església és el centre de l'ensenyament conciliar.

Els instituts religiosos, seguint cada un el carisma propi, ofereixen a l'Església serveis ben plurals i, en ella i per ella, els ofereixen al món civil. Aquests carismes de servei, quan són acceptats pel sant pare, expressen també la dimensió universal, catòlica, de l'Església.

L'Església, per tal de resituar-se missionerament en el món d'avui, incita els religiosos a fer-ho, i així motiva la renovació profunda que els religiosos han fet en llurs prioritats i realitzacions apostòliques.

La dimensió del carisma propi

L'aprofundiment en l'experiència religiosa personal ve potenciat i marcat per l'exhortació conciliar als instituts religiosos de fer-lo seguint el carisma fundacional propi. Tornant més i més a les pròpies arrels, els religiosos trobaran també la força renovadora per a llur missió específica. Les línies mestres que els fundadors varen rebre en la pròpia experiència del seguiment de Jesús han de recobrar el seu lloc de fonament de la vida interior i missionera dels instituts.

Segons això, és molt important la renovació que el concili demana de les regles i constitucions, per tal que es marqui ben bé la diferència entre el que és experiència fonamental i fonamentant de l'Institut i el que són concrecions històriques, subjectes a un determinat moment socio-religiós concret i, per tant, necessàriament mudables.

És així com cada institució ha treballat seriosament en els anys del postconcili, estudiant les fonts originals de la seva espiritualitat (i, per

tant, del seu servei eclesial i missioner) i redactant els seus principis constitucionals, o regla fonamental, complementats per les concrecions necessàries per al moment actual.

Aquesta recuperació del carisma propi afecta les persones i les tasques. Afecta les persones, perquè les fa més conscients del servei propi i específic que tenen en llur congregació i en l'Església, i perquè se senten enriquides en l'experiència religiosa interior. Afecta les tasques, perquè assenyala els criteris prioritaris per a decidir quines cal potenciar avui i quines s'haurien d'anar deixant.

També, des d'aquest punt de vista, la renovació presenta un marcat accent eclesial. En cercar millor l'especificitat del propi servei, els instituts religiosos, especialment els apostòlics, troben un lloc més apropiat en la pastoral de conjunt diocesana, nacional o internacional. Així, el seu servei, ben present arreu on se l'accepta, esdevé més vàlid i eficaç.

Tercera dimensió: l'estil de vida

De la renovació de les dues dimensions anteriors ja es pot deduir una necessària renovació en l'estil de vida personal i comunitari dels religiosos. Tanmateix, cal recordar que l'impuls definitiu en aquest camp neix de l'opció del Vaticà II de fer-se present amb una nova força en el món actual. En aquest sentit és evident que el Concili ha provocat el renovament dels religiosos quan ha urgint tots els membres del Poble de Déu a ser missioners en el món d'avui, i a fer enmig d'ell (consumista i elitista) una opció preferencial pels pobres.

La majoria de les comunitats religioses varen prendre's molt seriosament aquesta urgència del concili en les seves prioritats de treball i en el seu estil de vida personal i comunitari.

L'opció pels pobres ha suposat per a moltes comunitats canvis ben pregons. Per exemple, anar a viure als barris més necessitats, sigui amb una sola presència solidària, sigui amb un treball social i/o apostòlic; escollir les zones rurals més marginades per fer-s'hi presents i treballar-hi; des del centre de les ciutats, col·laborar de diverses formes amb els qui estan en els camps d'apostolat més en punta.

Viure als barris suposa comunitats més reduïdes i, pel mateix fet, un estil més pobre i senzill, una facilitat més gran per a la posta en comú de les pròpies experiències i per a compartir-les, una comunió de béns (i caixa comuna) més radical. A la vegada, aquestes condicions ajuden a una vida de comunitat més fraternal i de veritable amistat. Vida i missió compartides fan viure a fons la comunitat.

Aquest sentit comunitari més viu traspassa la vida de les comunitats per arrelar en les mateixes obres (pastorals, educatives i sanità-

ries) dels religiosos. El Concili crida tot el Poble de Déu a viure en comunitat, a sentir-se responsable de tota la missió de l'Església. Una crida que es fa especialment als laics i que suposa que els altres estaments els fan i donen espai propi, i els donen veritables responsabilitats.

És per això que la mateixa dinàmica que comporta la participació dels religiosos en la pastoral de conjunt diocesana, com abans he esmentat, es fa extensiva als laics en la participació en les obres i tasques creades pels religiosos o confiades a ells. És veritat que aquest fet es dona, a vegades, perquè «falten vocacions», però en la majoria dels casos no és per aquest motiu (que no seria suficientment vàlid) sinó per una veritable concepció de responsabilitat.

En aquesta línia, i portant molt endavant les conseqüències, bastant d'obres han transformat llur estructura jurídica i han passat a ser fundacions, associacions o cooperatives, i moltes han incorporat sense prejudicis els laics a les tasques de direcció.

Per això, en tot el debat al voltant de la LODE, els religiosos de Catalunya varen acceptar sense dificultat un diàleg clar sobre ella, promogut per algunes instàncies polítiques, car en llurs escoles la participació dels professors, pares i delegats dels alumnes era ja una realitat en la gran majoria dels casos. I, si no ho era més, no era per culpa seva!

I, com a conseqüència lògica de tots aquests canvis estructurals, moltes comunitats que vivien a les escoles o als hospitals han canviat el lloc de viure per independitzar-lo del lloc de treball. Així es dona un signe de l'autonomia de l'obra i, a la vegada, es potencia la vida interna de la comunitat, també més autònoma.

No voldria acabar sense insistir en un fet que indica la importància dels canvis esmentats en aquestes línies i molts d'altres que no he tingut espai per a tractar. El fet és que els documents programàtics i jurídics de tots els instituts religiosos assumeixen aquests canvis i els converteixen en camí i norma de vida per als seus membres. I el mateix nou Codi de Dret Canònic es fa ressò (al seu nivell més universal) de totes aquestes línies renovades pel Concili. Així doncs, *l'aggiornamento*, de què he parlat en començar, es fa estructural i es demostra, una vegada més, com la reforma d'estructures eclesials neix de la renovació de la teologia i de l'experiència espiritual personal.

VIDA RELIGIOSA I ESGLÉSIA LOCAL

VÍCTOR CODINA

Nous qüestionaments teològics i pastorals

D'una banda, és clar que la vida religiosa (VR), des dels seus orígens, té una dimensió de servei a l'Església universal, en tasques contemplatives, missioneres, educatives, caritatives, socials, etc. La VR dins l'Església és un exemple de la llibertat de l'Esperit, de la disponibilitat apostòlica per anar als llocs més necessitats, per fer-se present a les noves fronteres de l'Església, a les cruïlles de la història. La tan discutida «exemptio» és una formulació jurídica d'aquesta llibertat de l'Esperit (LG 45).

Evidentment, aquesta universalitat de la VR no esdevenia problemàtica quan l'eclesiologia dominant a l'Església era l'eclesiologia d'abans del concili Vaticà II. En efecte, des del segle XI, des de la reforma gregoriana, portada a terme per un ex-monjo de Cluny, l'Església, per aconseguir la llibertat enfront dels prínceps i senyors feudals, se centralitza i universalitza, amb una teologia del papat, cada vegada més autoritària i monàrquica. El papa és com un bisbe universal, l'Església com una immensa diòcesi sota el bisbe de Roma, o fins i tot com una immensa abadia.

Al segle XII els mendicants encara reforcen aquesta imatge, i, de fet, ells mateixos neixen dins aquesta universalització eclesial. Tant les tendències conciliaristes, com les de la reforma i els corrents gal·licans i episcopals, reforçaran també, per reacció, la tendència centralitzadora de l'Església romana, que arriba a la seva màxima expressió al concili Vaticà I, interpretat després per molts de forma ultramontana.

No és exagerat dir que la teologia de l'Església local havia desaparegut durant el segon mil·lenni.

El Vaticà II va tenir el gran mèrit de redescobrir la teologia de l'Església local, i aquesta és, segons Rahner, la seva màxima aportació eclesiològica.

El Vaticà II passa d'una eclesiologia centralitzada, uniforme, jerarcològica, basada en el concepte d'autoritat i poder, a una eclesiologia de comunió, Església poble de Déu, vivificada per l'esperit que l'enriqueix amb dons tant institucionals com carismàtics (LG 4).

Aquesta noció d'Església local es troba fermament arrelada a l'Es-criptura, de tal manera que la primera denominació de l'Església es refereix a l'Església d'una comunitat domèstica, d'una ciutat o d'un territori, abans de designar l'Església universal (Ef 4,1-6; Col 1,24).

També els Pares de l'Església (Ignasi, Ireneu, Cebrià, Agustí...) viuen una eclesiologia de l'Església local, i només acudeixen a Roma en casos de conflicte o confirmació de la fe. Roma també és una Església local, encara que tingui el carisma de la unitat i de la presidència en la caritat.

El Vaticà II retorna a la teologia de l'Església local, sota diferents angles:

— *litúrgicament*: Església local és la que celebra l'eucaristia, sobretot sota el bisbe (SC 43, 37, 38, 41, 42);

— *jeràrquicament*: l'Església local es la porció del Poble de Déu que presideix el bisbe, i no és una sucursal de l'Església universal; cor-relativament el Vaticà II afirma la sacramentalitat de l'episcopat (LG 23, 26, 26, 28);

— *col·legialment*: és important la teologia de l'Església local de cara a reconèixer l'eclesialitat de les Esglésies de l'Orient (UR 15-17; E 2-11);

— *des de l'angle missioner*: l'Església local té molta importància de cara a la inculturació de l'Evangelí a les Esglésies noves (AG 19, 20, 21, 32).

No és que la teologia de l'Església local hagi quedat ja definitiva-ment formulada. Hi ha encara punts febles i dubtosos, fins i tot al mateix vocabulari, que parla indistintament d'Església particular i d'Església local. Ordinàriament Església particular es refereix a la diòcesi, i Església local a les Esglésies d'una unitat geogràfica, històrica i cultural (Església catalana, Església llatino-americana...). Nosaltres en aquestes pàgines parlarem d'Església local en un sentit ample, i pel context es veurà si es refereix només a la diòcesi o a un conjunt d'Esglésies d'un territori homogeni culturalment i històricament.

D'altra banda, la VR, com en general tots els carismes, ha estat revaloritzada al Vaticà II, en una nova teologia de l'Esperit (LG 12), de forta tradició bíblica (1C 12-14; Rm 12; Ef 4), però que també havia estat descurada a la teologia i a l'eclesiologia del segon mil·lenni.

Tot això no és casual, car una eclesiologia fortament jerarcòlica és poc sensible als carismes, és una teologia pneumatològica. El Vaticà II, per primera vegada dins la història de l'eclesiologia, situa la VR dins la constitució de l'Església perquè, tot i que no forma part de la seva estructura jeràrquica, sí que en forma de la seva vida i san-tedat (LG 44).¹

Dins aquest nou marc de referència, com s'ha de situar la VR?

1. V. Codina, N. Zavallos, *Vida religiosa, Historia y Teología*, Paulinas, Madrid, 1987, pp. 129-148.

La vida religiosa al postconcili

S'ha dit que poques forces eclesials s'han pres tan seriosament la renovació conciliar com la VR. Canvis d'estil de vida, de comunitat, d'ubicació geogràfica i social, de formació, de treball, de mentalitat, etc. Dins aquests canvis hi ha hagut un esforç gran d'inseriment en l'Església local, i en la pastoral de conjunt, d'acceptació de parròquies, d'inculturació, de servei als llocs més desatesos de l'Església local, etc.

D'altra banda, les esglésies locals van prenent consciència de la seva autonomia, de la identitat, de la responsabilitat i la corresponsabilitat dins l'Església universal i de la col·legialitat.

Aquest esforç mutu ha estat ric per a tothom. Han caigut muralles i claustres que semblaven intocables, la VR ha pedut aquella «splendid isolation» que la feia com invulnerable, misteriosa, autosuficient, i ha esdevingut més senzilla i planera, més servidora de l'Església local. L'Església local s'ha vist més enriquida amb la presència dels religiosos i les religioses, fins ara una mica allunyats i al marge de la vida eclesial local.

La VR s'ha enriquit extraordinàriament amb l'aproximació als problemes i amb una nova sensibilitat pastoral vers l'Església local; i moltes congregacions vingudes de fora han fet un gran esforç per inculturarse a Catalunya, amb resultats ben positius.

Però al costat de tots aquests fruits, ben positius i innegables, han aparegut tensions, abans desconegudes o més camuflades.

Tensions dins la mateixa VR entre les demandes de l'Església local i les exigències de les cúries generals. De vegades, els consells generals han acusat la VR inserida dins l'Església local de manca d'esperit universal, de tancament, de trencar la unitat de l'Institut, de crear divisions o separatismes, de manca de disponibilitat per tasques a altres llocs. Sembla com si la fèrria uniformitat i disciplina de la VR del segle XIX s'haguessin esberlat i com si la mateixa espiritualitat hagués perdut identitat. S'assemblen més els religiosos i les religioses de diferents congregacions que viuen i treballen en un mateix lloc, que no pas els religiosos de la mateixa congregació que viuen a llocs diferents.

Tensions també entre els religiosos i l'Església local. En alguns llocs els responsables de l'Església local, amb la nova eclesiologia del Vaticà II, sembla que voldrien que els religiosos i les religioses estiguessin de tal manera al seu servei, que fossin com una mena d'instruments dòcils de la pastoral local o diocesana, per omplir forats o anar a qual-

sevol lloc necessitat i prendre qualsevol feina. De fet, molts religiosos, i dins el seu àmbit també religioses, han començat a treballar a parròquies, i s'ha donat allò que Metz anomena la parroquialització de la vida religiosa².

Aleshores es planteja una qüestió: sembla que els religiosos inserts a la vida eclesial local són aquells que tenen parròquies i, al contrari, semblen sospitosos de manca d'inserció local aquells que s'hi resisteixen. La qüestió que queda oberta és si la inserció local ha d'arribar a assumir coses que potser no es troben dins el carisma original, i si no hi ha perill de perdre la riquesa carismàtica primitiva de cada institut, que és allò que els religiosos poden aportar de més específic a l'Església local.

A altres llocs s'ha creat una certa gelosia i una rivalitat, que acaben en tensions entre religiosos i responsables de l'Església local. Tota activitat de la VR que no neixi de la jerarquia sembla una pastoral, o un magisteri, paral·lel. Pau VI, poc abans de morir, va escriure el document «Mutuae relationes» per regir aquestes tensions i dificultats, que de fet es mantenen a molts llocs³.

Podem trobar algun camí de solució per a aquests conflictes o tensions?

Alguns principis orientadors

Cal començar per dir que les tensions i els conflictes no són necessàriament dolents. Potser fóra pitjor una pau morta, fruit de manca de vitalitat.

Per més dificultats que hagin nascut de l'aplicació del Concili, el que no es pot és fer marxa enrera, sobretot en qüestió d'inculturació, d'obertura a la pastoral de conjunt, de sensibilitat a la problemàtica local, etc.

Un mateix Esperit és la font dels dons jeràrquics i dels dons carismàtics (LG 4). Cadascú té una feina i una responsabilitat diferent i complementària.

La jerarquia, i en aquest cas la de l'Església local, ha de discernir els carismes, però no pot ofegar l'Esperit en nom de la uniformitat i l'ordre establert. La VR ha de viure la comunió amb l'Església, en aquest cas amb l'Església local, i s'ha d'inserir en la pastoral de conjunt de l'Església local on viu.

2. JB Metz, *Las órdenes religiosas*, Barcelona, 1978, p. 105.

3. Per posar un exemple actual i allunyat de Catalunya, són conegudes les tensions nascudes entre el CELAM i la CLAR per raó del Projecte Paraula i Vida.

Cadascú té les seves temptacions, fins i tot les seves patologies.

La VR es troba en una cruïlla difícil. Vol deixar aquell aïllament de segles passats i fa un esforç lloable d'inserció. Però aquesta inserció també té el seu risc: que sota el lema de la inserció es perdin l'originalitat i el dinamisme del seu carisma propi; perquè, com diu Joan Pau II, encara que treballi en una Església local concreta, la VR està al servei de l'Església universal⁴.

L'Església local té el perill de no reconèixer els carismes nascuts fora del seu si o de voler-los domesticar. La temptació de l'Església local és de caure en una eclesiologia que, sota el nom de local, en el fons sigui tan autoritària i centralitzadora com ho era abans l'eclesiologia pre-vaticana. El fet de descentralitzar el poder a l'Església no garanteix que cada Església local no caigui en una estructura piramidal, la qual cosa potser encara esdevé pitjor que l'anterior: els problemes llunyans són més lleugers de portar que els propers.

Cal mantenir la tensió que el mateix Esperit ha creat fent brollar carismes i dons diferents. Sempre és més fàcil anar a raure a la uniformitat d'abans del Concili, quan la VR era la mateixa a tot arreu, o caure en una mena d'uniformitat del postconcili, en la qual la VR pot perdre la seva identitat carismàtica, ofegada en la inserció local.

Aquesta tensió és difícil i de vegades fins i tot crucificant. Segurament alguns moments farà patir els responsables de l'Església local o de la VR. Però és l'únic camí evangèlic i fruitós a la llarga.

La qüestió per a la VR i per a l'Església local no és inserció o no inserció, sinó quin tipus d'inserció ha de tenir la VR a l'Església local. Hi ha una inserció anivelladora, que encara que de moment sembli que ajudi a la unitat, o millor a la uniformitat, i a la pastoral de conjunt, a la llarga és empobridora. La inserció de la VR a l'Església local ha de ser una inserció profètica, que cerca sempre d'anar al desert, a la perifèria i a les noves fronteres.

¿És segur que anar prenent responsabilitats parroquials, els religiosos i les religioses, és un camí de futur, una resposta evangèlica a la situació pastoral d'avui? ¿O potser és una forma de frenar la recerca de solucions més radicals de cara a la pastoral, al clergat, a les vocacions, a l'estil de vida sacerdotal, a la formació sacerdotal, a les comunitats cristianes, als laics? No és aquest el moment de respondre aquesta pregunta, però potser sí de formular-la. No sempre les solucions més immediates i pràctiques són a la llarga les millors.

¿Què passaria si, davant les urgències apostòliques i pastorals, els

4. Discurs del 24 novembre 1978. Citat en la intervenció de Peter-Hans Kolvenbach al Sínode extraordinari de 1985. Tota aquesta intervenció mereix ser meditada. Text a V. Codina, M. Zevallos, o.c.pp, 135-137.

monjos i els contemplatius i contemplatives deixessin els monestirs i els claustres per anar a fer pastoral directa? En altres moments de l'Església, aquesta fou la resposta dels monjos, però ho hauria de ser també avui? Les congregacions masculines laicals haurien d'acceptar el ministeri sacerdotal, per fer un servei més gran al poble de Déu? Si un dia l'Església arribés a admetre el ministeri sacerdotal per a les dones, ¿suposaria això que totes les monges haurien d'anar per aquest camí? No aniríem, a poc a poc, vers una clericalització total de la VR?

Totes aquestes qüestions, encara que algunes siguin de ciència ficció, fan veure la complexitat del problema i com la inserció de la VR dins l'Església local ha de ser profètica i evangèlica.

En el fons, la gran temptació de l'Església local és considerar la VR com un ajut útil més que com un ajut profètic, que sempre és més qüestionador i difícil.

Ens trobem, doncs, novament enfront de la tensió institució-carisma, sabent que totes dues dimensions són volgudes pel Senyor, totes dues necessàries i que cap d'elles no pot suprimir l'altra.

Cal defensar el dret a ser diferents, dret que arrela en la mateixa Trinitat, comunitat de persones unides en la diferència.

Però la darrera paraula no és la tensió ni la diferència sinó la comunió i el servei, la fidelitat a l'evangeli i a l'únic Senyor. Encara que els carismes són múltiples, només hi ha un sol cos i un sol Esperit, un sol Senyor i un Déu Pare de tots, que és damunt de tots, per tots i en tots (Ef 4, 4-5).

RELIGIOSOS A PARRÒQUIES: INTERROGANTS

GRUP DE RELIGIOSOS FRANCISCANS

Fent un xic de memòria retrospectiva, un grup de companys religiosos hem fet unes reflexions sobre les relacions clergat diocesà-religiosos a Catalunya, sobretot pel que fa a la vida parroquial.

D'entre les qüestions sorgides del diàleg remarquem aquestes:

— A vegades ens ha fet la impressió que els religiosos ocupàvem una missió de suplència dintre l'Església catalana. Fa poc més de trenta anys que els religiosos treballem en la tasca parroquial. Pensem que abans els bisbes ja tenien prou capellans diocesans i per això no ens confiaven cap parròquia als religiosos. Fins i tot coneixem algun cas lamentable de la creació de noves parròquies a poca distància de convents, amb esglésies obertes a tots els fidels i amb molta participació i vida pròpia. Com a màxim s'arribava a concedir-los el títol de tinença parroquial.

— En bisbats rurals de Catalunya (Solsona, Vic, Seu d'Urgell, etc.) hi ha poblacions amb capellans i frares. Avui és un luxe i no és cap testimoniatge. Els bisbes, ben segur, donarien la parròquia als religiosos, perquè disposarien de tres o quatre capellans més per a altres pobles, però els Consells presbiterals i el clergat diocesà en pes s'hi oposarien dràsticament, donat que, humanament parlant, serien atorgades les millors parròquies als frares. Ara bé: on és la «visió del bé de l'Església» que tenim tots plegats?

— En una societat secularitzada com Catalunya, avui, les petites comunitats cristianes són molt sensibles i exigents. ¿On acaben els «drets» de la «comunitat cristiana-parroquial» i comencen els de la «comunitat religiosa»?

El mateix mot «comunitat» és recent, donat que 50 anys enrera només s'aplicava a grups religiosos. Els Fets dels Apòstols ens parlen de «comunitats cristianes», però amb els anys i segles, quan aquestes no funcionaven, nasqueren les «comunitats monacals», que han sobreviscut fins avui, quan han tornat a ressuscitar les «comunitats cristianes» vives. El problema sorgeix quan hi ha juxtaposició d'ambdues comunitats. Manca una teologia o un aprofundiment del concepte.

El Papa en el seu últim discurs als bisbes nord-americans, els ha dit i advertit que no poden «usar» els religiosos amb mentalitat d'empresa.

— Quant a les línies pastorals, el tema no sembla ni simple ni planer. Pot haver-hi el cas de «dues línies»: la del pastor (rector, vicari) i la de les ovelles (fidels). Com arribar a construir una veritable comunió sense esgarriar res? També es demana que a les parròquies dels religiosos hi hagi continuïtat i que es tingui en compte la línia de l'antecessor en cas de canvi. Imaginem-nos que aquesta línia és «carca i involucionista a ultrança», ¿en aquest cas el provincial ha de nomenar un nou rector, o vicari, que continuï aquesta mateixa línia? O imaginem-nos el problema inversament.

Hi ha problemes de fons que es viuen a l'interior de les parròquies encomanades als religiosos a Catalunya. Tot això ha de ser tractat amb delicadesa i caritat. Pensem que encara no hi ha ni un diàleg ni una confiança suficients per poder-ho resoldre, però els serveis fets a molts llocs del nostre país i arreu del món s'han de tenir molt en compte per tal d'arribar a la corresponsabilitat plena que tant pregonem.

ELS RELIGIOSOS I LA PASTORAL DE CONJUNT

LLUM DELÀS

Dificultats de la situació que vivim

1. Hi ha, encara, la sospita difosa que el religiós col·labora, només ocasionalment i sotmès a l'arbitri del seu superior, en una pastoral de conjunt diocesana. Tothom coneix el cas de la religiosa que està treballant eficaçment en un projecte pastoral diocesà o en la gestió d'una parròquia de barriada, i, de sobte, és traslladada a Palència. En conseqüència, coneixem els recels de rectors i de responsables de pastoral d'encomanar responsabilitats a religiosos, no tant perquè no els considerin capacitats per a assumir-les sinó perquè amb ells no queda garantida la continuïtat del projecte.

2. Hem sentit dir, de vegades, que treballar en conjunt amb gent ben diversa representa, a la llarga o a la curta, perdre força, aigualir l'oferta i perdre's en el teixit de l'organització on, ben aviat, el carisma inicial queda ofegat per l'estructura. Sovint se sent la queixa que, si el temps que es dedica a reunions i més reunions en l'anomenada «pastoral de conjunt» s'invertís a estar amb la gent, la pastoral hi sortiria guanyant.

3. De les congregacions religioses esteses per l'Estat espanyol, amb presència, «també», a Catalunya, se sospita que no fan l'esforç d'estimar-se aquesta terra, aquesta cultura, aquesta llengua. I sense aquesta dimensió d'autèntica encarnació, es desconfia poc o molt de demanar a aquestes institucions que col·laborin en la pastoral de l'Església local.

4. Algunes vegades sentim l'apreci pel treball d'un religiós o una religiosa determinats, però notem una vigilància atenta per tal que aquest treball quedi dintre les línies d'acció pastoral de la diòcesi i no sigui objecte de «colonització» per part de la congregació a la qual pertanyen el religiós o la religiosa.

5. Per part de les congregacions, cada vegada resulta més complicat moure de lloc el religiós amb responsabilitat pastoral diocesana. Davant un possible canvi, els diàlegs es multipliquen: entre el superior i el religiós; de cada un d'aquests dos amb la comunitat que deixa, amb la comunitat acollidora, amb els equips de treball que deixa i els que el reben, amb els responsables diocesans de govern de la con-

gregació, etc. Davant aquesta complicació, és molt gran la temptació de frenar (en lloc d'empènyer) la participació en el treball diocesà.

6. No podem tampoc oblidar que les congregacions estan en un moment de planificació realista dels seus efectius. En general, podem afirmar que hi ha un excés d'obres apostòliques, la responsabilitat de les quals recau sobre la congregació. Cal fer una racionalització d'aquestes obres, tenint en compte el nombre minvat de religiosos i religioses que hi treballen. Sovint sentim aquesta pregunta de la més estricta lògica humana: «Si hi ha tant de treball a dintre, per què buscar-ne més a fora? Si no arribem a portar bé el que tenim entre mans, per què oferir-nos a respondre a més necessitats?» I s'afegeix, com a conclusió tranquil·litzadora: «No podem ser la providència. Cal renunciar a posar-nos en més coses». Queda, però, pendent el tema de la prioritització dels apostolats en bé de la societat i de l'Església, tot respondent a la voluntat de Déu, que no sempre es confon amb les voluntats humanes. «Jahvè va dir a Abram: "Vés-te'n de la teva terra, de la teva pàtria i de la casa del teu pare, cap a la terra que et mostraré"» (Gèn 12,1).

7. Alguns religiosos, preocupats per la disminució de vocacions a la pròpia congregació, opinen (i difonen l'opinió) que si no es fa pastoral pròpia no sorgeixen vocacions de vida consagrada, i no hi ha seguidors de la missió que la congregació té en l'Església. Els carismes, doncs, queden diluïts i no arriben a ser atractius per als joves. Aquí notem una certa confusió entre el que representa el carisma o l'espiritualitat d'una família religiosa, que és missió d'Església amb traducció en accions apostòliques concretes, i les accions que té encomanades com a tasques prioritàries en un moment concret de la història. Les accions canvien segons les necessitats, mentre que la missió, fruit madur del carisma inspirador, perdura com a do de Déu per a tota la comunitat-Església. No es tractaria, doncs, de suscitar vocacions a fer tal acció o tal altra, sinó a ser consagrats, tot realitzant la missió que una congregació o família religiosa té encomanada, amb l'estil de fer propi.

8. Respecte al religiós que comparteix treballs en el si de les obres pròpies de la congregació i en les accions i responsabilitats de la pastoral de conjunt, també notem sovint algunes dificultats:

Davant les tensions que es produeixen en la comunitat, el religiós esmentat o bé suporta, durant temps, l'etiqueta que «aquest religiós fa la seva», o bé abandona el treball diocesà perquè la tensió quotidiana ho aconsella pel bé de la persona i la comunió pacífica en el propi grup.

En d'altres moments és més aviat un estat de dubte permanent desgastador:

— en aquest cas, què es prioritza?

— s'entendrà aquesta absència?

— com això que es viu pot revertir en riquesa comunitària més que no pas en una font continuada de conflictes?

— com fer veure que la comunitat no és un fre sinó una condició d'elecció personal i forma part del bagatge personal del col·laborador diocesà?

9. El fet de no poder deixar (o, en algunes ocasions, limitar) el compromís de treball a les institucions pròpies de la congregació (ensenyament, sanitat, esplai i oci, catequesi, etc.) fa que molts religiosos visquin un considerable estressament, en voler compaginar la feina amb la dedicació a serveis de l'Església local (parròquies, moviments diocesans, col·laboracions de tota mena). I, encara més, compaginar aquestes dues dedicacions amb les pròpies de la vida en comunitat (tasques domèstiques, animació comunitària, temps de pregària compartida, col·laboracions en els serveis a la congregació, etc.). En general, en la majoria dels casos, es tracta de «fer més» i no d'un prioritzar i limitar les feines. Això pot comportar, a la llarga, un deteriorament personal considerable, amb el risc de fer moltes coses però cap de ben feta.

Basten alguns exemples de conflictes per a tenir plantejat el problema. Problema que no és insoluble ni tan sols s'agreuja amb el temps, sinó que més aviat semblaria que disminueix i s'afronta amb gosadia i fidelitat a l'Esperit. A continuació, assenyalem uns trets del moment actual, que poden servir d'orientació i de punts de referència, i que són motiu d'esperança.

A la llum d'això, és just valorar els primers fruits de la col·laboració i esperar-ne sempre més. Un fruit podria ser la sensibilització creixent de les congregacions per anar trobant un equilibri entre la resposta a les necessitats de la congregació i la resposta a les del conjunt de la societat i de l'Església (en el nostre cas el conjunt de l'Església diocesana). Un equilibri, dit d'una altra manera, entre l'atenció als qui vénen a les nostres institucions i la missió vers els més allunyats, és a dir, sortir-los a buscar, perquè tots tinguin vida.

Sembla també important que tota col·laboració sigui feta des de la corresponsabilitat. No és just ni eficaç cridar a col·laborar el religiós o la religiosa quan el projecte pastoral ja està fet i acabat, com tampoc no seria convenient excloure l'aportació del religiós o la religiosa a l'hora de l'avaluació del projecte. Caldria una corresponsabilització de tots els agents de pastoral en allò que és oferta evangelitzadora de l'Església local.

Canvis significatius

Alguns canvis significatius de la vida religiosa i del conjunt de l'Església poden ajudar a fer front a aquestes dificultats.

1. *La diocesanitat* és una dimensió que ha entrat com a nova exigència de la vida religiosa després del Concili. L'Església local s'entén no com una part de l'Església universal (l'universalisme de l'Església ha estat una característica proclamada i treballada per la vida religiosa) sinó com un tot, o Església petita universal, que arrela en una comunitat humana determinada. Aquest canvi, des de la perspectiva teològica, provoca revisions constants en l'acció pastoral de bon nombre de congregacions. S'accentuen els aspectes d'encarnació en les realitats concretes i s'impulsa la inculturació.

2. Tenim la consciència, cada vegada més clara, que el *món de la increença* a Catalunya necessita un esforç col·lectiu de tota la comunitat cristiana a favor de la complementarietat i la suma d'iniciatives en el treball pastoral, en lloc del desconeixement, del recel i de les desqualificacions globals entre institucions.

3. Els religiosos i religioses, preocupats, cada cop més, per la *continuitat en l'educació de la fe* d'aquelles persones amb les quals tracten per raó del seu servei en un moment determinat de llurs vides (infants, adolescents, joves, obres assistencials), saben que ells sols no poden assumir el «*després*» de l'escola, de l'esplai, del grup de confirmació o del catecumenat propi i busquen sortides d'acompanyament en la fe i d'inserció comunitària en les realitats pastorals diocesanes, que podran assegurar aquesta continuïtat.

4. El reconeixement de les dificultats que comporta el fet que els religiosos tinguin una «*dobla dependència*»:

— atenent a les necessitats pròpies de la congregació

— atenent a la dinàmica i a les necessitats diocesanes,

no porta obligatòriament a l'abandó d'una o altra d'aquestes dependències sinó més aviat a l'intent de fer-les compatibles i mútuament implicades en la resolució de qualsevol conflicte que es presenti.

5. El fet que el religiós o la religiosa hagin de triar entre el treball «cap endintre» o el treball «cap enfora» de les obres pròpies de la congregació, va creant un *clima de discerniment* habitual. Malgrat les tensions ocasionals que es poden produir, i que de fet es produeixen, aquestes porten a la llarga les congregacions a avançar pel camí d'una renovació basada en la recerca de la voluntat de Déu, avui, en el món en què vivim. Això és llegit com a gràcia i com a signe dels temps, superant la temptació de la reafirmació apriorística que el fet de ser fidels al carisma de la pròpia institució comporta la reproducció dels mateixos esquemes del passat en l'acció apostòlica.

6. Els religiosos que treballen en comunió amb les esglésies particulars i a partir de les seves necessitats, són unànimes a valorar com el *carisma de la congregació* és present en el seu treball. En comptes de quedar diluït en el conjunt o esmorteït per l'aïllament o l'anonimat, queda enfortit a partir de la responsabilitat d'haver-lo de transmetre, com a do que és per als altres, al conjunt de l'Església.

Per part dels grups diocesans, és fàcil reconèixer el carisma que aporten els religiosos com a constitutiu de la seva família religiosa. És com un tarannà, *una forma de fer*, més que una acció concreta, que passa a formar part del tresor de la vida en l'Esperit que l'Església guarda i traspasa quan evangelitza.

7. La formació dels religiosos, en general, ha estat feta tenint cura de la *dimensió comunitària*. La formació vers la col·laboració, el servei desinteressat, la causa comuna, el treball sense protagonismes..., tot això ha estat una característica de la vida religiosa, entesa com a anunci profètic de comunió en un món dividit i esquinxat per enemistats de tot tipus. Aquesta formació per a la vida i el treball comunitaris és un tresor a posar en comú per al bé del conjunt de l'Església. En el treball pastoral, malauradament, sovint constatem la competitivitat i la desqualificació de tot allò que no és el que un mateix promou.

8. *L'experiència*, repetida els últims anys, *d'un bon nombre de religiosos i religioses* que treballen, amb «esperit d'Església local», en diverses realitats pastorals, ha ajudat perquè capellans i jerarquia valorin aquesta aportació i no recelin dels compromisos que podem assumir els religiosos. Bon nombre d'equips mixtos, formats per capellans, religiosos i religioses de diverses congregacions i laics, treballen avui en l'Església. Són el millor testimoni que la pastoral de conjunt és una feina del conjunt de l'Església perquè és l'Església la que evangelitza. Alhora són signe de comunió i que només hi ha un sol Senyor, el qual serveixen tots.

Camí a seguir

No podem desestimar les dificultats que sorgeixen a partir d'una vida religiosa encarnada en les esglésies locals. Cal abordar-les, valorar-les i mirar de resoldre-les amb serenor i disponibilitat interior, per tal que aquest signe dels temps que representa l'obertura de moltes congregacions a la causa comuna de l'evangelització, sigui acollit per superiors, jerarquia i agents de pastoral en general, amb agraïment a l'acció de l'Esperit. És l'Esperit qui condueix i renova la nostra Església.

Caldria, doncs, treballar en el camp de la pastoral de conjunt des

del convenciment que el conflicte forma part de qualsevol acció evangelitzadora, i que acceptar el conflicte no vol dir solament perdre temps i forces, sinó caminar plegats oferint el testimoni d'aquells que cerquen la unitat. Sabem, també, que la comunió és signe inequívoc de l'acció de l'Esperit en la seva comunitat.

I aquesta és una fita important si volem que el nostre món ens reconegui com a seguidors de Jesús: «Que tots siguin u; com vós, Pare, sou en mi i jo en vós, que ells també siguin u en nosaltres, i el món cregui que vós m'heu enviat» (Jo 17,21).

Malgrat que, històricament, no sempre ha estat així, el carisma de la vida religiosa en l'Església té un component de disponibilitat, de dimensió missionera i d'agilitat de resposta a les necessitats de la humanitat, que no podem oblidar. Els religiosos ofereixen, doncs, a la pastoral de conjunt una capacitat de canvi, de despreniment de les realitats temporals; una obediència a la voluntat de Déu que no es lliga mai a una forma inamovible de resposta pastoral concreta; i una llibertat personal que afavoreix sempre la disponibilitat missionera de l'Església. Carisma i institució, doncs, una vegada més es complementen, en benefici de tota l'Església. A la vegada, els religiosos rebem de la pastoral de conjunt el realisme i la preocupació pel camp de ningú, per aquell «tots» a qui l'Església vol arribar per mandat exprés del Senyor: «Aneu i feu-me deixebles d'entre tots els pobles batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant i ensenyant-los a observar tot allò que els he manat» (Mt 28,19-20).

UNA VIDA COMUNITÀRIA FENT CAMÍ AMB ELS TEMPS

PERE CODINA I MAS

La vida comunitària no és un detall capriciós que es pugui tenir o no tenir, que es pugui arranjar d'una manera o d'una altra dins de l'anomenada Vida Religiosa. És un element central, reflex directe de la mateixa visió de la Vida Religiosa, i fins i tot de la mateixa visió de l'Església i del misteri cristià. De fet, les diverses formes històriques de vida religiosa —llevat de l'eremitisme, i encara!— sempre han considerat la comunitat com un element important en la seva vida. El que resulta significatiu no és, per tant, el fet en si de l'existència de la comunitat, sinó la modalitat concreta que pren històricament aquesta comunitat tant a l'hora de situar-se els individus per respecte a ella, com a l'hora de situar o relacionar la comunitat dins el conjunt de la vida cristiana.

El concili Vaticà II, donant una nova síntesi del misteri de l'Església, donava també unes premisses renovades per a comprendre el sentit de la Vida Religiosa a l'interior d'aquest misteri i per a comprendre's, per tant, ella mateixa. En pocs aspectes de la Vida Religiosa va ser tan evident aquest canvi com en el de la «comunitat»: sempre s'havia viscut en comunitat i tot d'una es descobria la comunitat! Aquesta comunitat (re)descoberta seguirà un procés de resituació.

I. DE LA «VIDA DE COMUNITAT» A LA «COMUNITAT DE VIDA»

Dins d'un context en què l'Església era vista fonamentalment des de la seva perspectiva institucional, no hauria estat lògic esperar una visió de la Vida Religiosa gaire diferent d'aquella perspectiva *institucional*. No és que es negués l'altra dimensió, la de la vida o de la comunitat; no es negava, però venia en segon terme i com a derivada. Dir: «l'Església és una institució que també té una dimensió comunitària»; o bé dir: «l'Església és una comunitat que comporta també una dimensió institucional», representa dues actituds molt diferents

que encaminen cap a conseqüències pràctiques molt diverses.

Els esquemes mentals latents que eren a la base d'aquella visió tradicional de les coses han anat canviant progressivament, fent que unes determinades pràctiques o formes de fer que fins aleshores hi havien recolzat quedessin sense suport ideològic. Un exemple el tenim en les representacions mentals del fet «comunitat», que deriven de la imatge prèvia que hom tingui de la Vida Religiosa en ella mateixa.

La «vida de comunitat»

En la situació anterior la Vida Religiosa era per damunt de tot l'«*estat religiós*», en el qual el cristià, pobra criatura, podia fer l'ofrena d'ell mateix al Déu creador, omnipotent i etern. Aquest era el punt bàsic de partida. D'aquí venia una gran valoració de tots aquells aspectes de la vida que podien accentuar aquesta dimensió d'ofrena i d'holocaust. Moltes pràctiques, per exemple els vots, eren valorades segons el grau que comportaven d'ofrena personal a Déu. Així els vots eren l'ofrena més preuada que la criatura podia presentar a Déu, perquè eren l'ofrena més radical i més difícil¹.

Doncs bé, la «comunitat» no era vista pas d'altra manera: «*mea maxima poenitentia, vita communis*»², algú arribaria a dir, i no pas com una queixa sinó com un valor... Era un instrument ascètic que ajudava a la purificació en el progrés espiritual. Ho era en el seu conjunt i ho era en tots i cada un dels seus elements, és a dir, en les diverses pràctiques que comporta la vida de comunitat: pregària, treball, horaris... Ni que sigui exagerant una mica les coses, gairebé es podria dir que una bona comunitat era aquella comunitat en què hi havia una bona sincronització de tasques i de resos.

Una comunitat així funcionava com un *en soi*, com una mena d'absolut (=desvinculat) respecte del seu entorn tant físic com espiritual³. La *fuga mundi* es traduïa en un distanciament material envers l'exterior. Les expressions *dintre* o *fora* prenen unes ressonàncies afectives de manera que a *dintre* hi havia la salvació, la bonesa, la perfecció, mentre que a *fora* hi havia el perill, la no-perfecció. El món, el segle,

1. Qualsevol religió de mitjana edat recordarà els llibres i els autors «clàssics» dels seus anys de formació. N'hi ha prou amb repassar-los ara, per a retrobar-hi aquest esquema que diem. Aquelles obres que ens queien tan bé en els nostres noviciats preconciliars, ara ens cauen de les mans... A títol de referència, de cap manera exclusiva ni antològica, cito del P. A. Collin, *El culto de los votos* i també *El culto de la regla*.

2. La vida en comú és la meua penitència màxima.

3. Una comunitat monàstica pot ser una mena d'absolut *institucional*, però de cap manera no és ni pot ser un absolut *eclesial* o teològic... S'ha de definir per vinculació amb la totalitat...

era el lloc de la inconstància i de la volubilitat: hi podia haver alguna perfecció, hi podia haver coses molt bones, però no hi eren com a *estat*. Pel fet de constituir-se com a *estat* (religiós), la Vida Religiosa prenien una dimensió pública de radicalitat i d'irrenunciabilitat, que feia encara més preuada i més perfecta l'ofrena i l'holocaust de l'individu.

No cal dir que una visió com aquesta enllaçava perfectament amb la imatge que l'Església es feia d'ella mateixa, és a dir, amb la seva autocomprensió. No podia ser d'altra manera, tota vegada que tant la visió de l'Església com la de la Vida Religiosa (aleshores *estat* religiós) no eren més que *reflexos* d'una única llum fontal: la visió que l'home tenia de les seves relacions amb la natura, amb els altres, amb Déu.

La «comunitat de vida»

La visió tradicional de les coses es va aguantar mentre va tenir suficient vigència (i vigor) social el sistema sòcio-cultural, la mentalitat social, que li donava suport. Des d'aquest punt de vista, hi ha acord a admetre que va ser el concili Vaticà II el qui va legitimar dins l'Església aquesta nova visió del món que de segles enrera anava ja configurant la nostra cultura occidental: la que va néixer amb els humanistes del Renaixement, la que es va consolidar en la Il·lustració, la que el segle XIX va ser font de tants conflictes amb una Església que es resistia a mirar l'home i el món amb uns ulls nous... Enfront d'una cultura *tradicional* que es fonamentava en la «*natura*» objectiva (model i norma de tota existència) i que valorava, per tant, l'essència i la durada immutable de les coses («*estat*» religiós), apareix una cultura *moderna* que es fonamenta en el *subjecte*⁴ i que valora l'existència com a lloc de plasmació de la voluntat creadora de l'individu («*vida*» religiosa).

Des d'aquesta perspectiva la comunitat deixa de ser aquella realitat que perdura immutable per damunt del pas de les persones. La comunitat apareix més aviat com un projecte històric (i també utòpic); com un compromís per a respondre, malgrat tot, a la crida que la invita a esdevenir lloc concret de la realització del Regne.

4. Parlem ara del fet global, de la tendència radical de la nostra cultura, sense que això representi una canonització sense més ni més d'aquesta visió de les coses. Personalment crec que una cosmovisió centrada en el subjecte com en un absolut (modernitat) és tan parcial com la que s'havia centrat només sobre la natura (pre-modernitat). Tant si esdevé principi absolut com si no, el cas és que la modernitat introdueix una *perspectiva* nova de la realitat. Això és el que aquí ens interessa.

«Hi ha comunitat mentre es fa comunitat», deia Martin Buber. Aquesta expressió, que tan sovint vam sentir els anys que van seguir el Concili, resumeix perfectament la nova imatge de comunitat. La *comunitat-institució* (pre-existent, feta i acabada, on la persona no havia de fer més que entrar-hi i emmotllar-s'hi) deixa pas a la *comunitat-vida* (com a tasca sempre per fer, mai no acabada i que serà allò que les persones en facin).

II. LA COMUNITAT A LA RECERCA D'ELLA MATEIXA

Els vint-i-cinc anys del postconcili han presenciats una evolució⁵ constant, encara que irregular, dels religiosos a casa nostra. Un dels trets característics d'aquest tipus d'evolució és que als començaments de la «moguda» la gent té molt clar allò que no vol, però no té tan (o gens) clar allò que vol. Amb la «nova» comunitat va passar el mateix. Calia una nova síntesi, una nova integració coherent de tots els elements que de prop o de lluny la configuren. Ara bé, aquesta mena de processos, l'experiència ho diu, fan de mal fer i esdevenen sovint font de conflictes.

La comunitat davant un mirall no-comunitari

Acabat el Concili, les *institucions*, que amb més o menys fermesa havien resistit els (febles) embats dels darrers segles, començaven a anar de mal borràs. La mateixa paraula «institució», carregada com estava de tantes connotacions negatives, només era objecte de blasme i distanciament. La «comunitat», en canvi, era plena de connotacions positives. Davant el dilema «institució-comunitat» (perquè com a dilema es plantejava) l'opció era claríssima...⁶ Van ser els anys de les experiències comunitàries, dels pisos, etc.

Aquelles experiències tenien molt sovint un denominador comú: en la línia del fenomen de la secularització que volia suprimir fronteres entre el sagrat i el profà (espais, persones, temps...), hi havia també

5. És al Concili que nosaltres situem de fet el punt de partida d'aquesta nova visió de la comunitat. Evidentment, es tracta d'una simplificació, però no sense fonament. El Concili va actuar no sols com a catalitzador d'aquestes noves idees, sinó també —conseqüentment— com a legitimador o sancionador d'una nova manera de fer les coses. Vegeu per a més detall CODINA I MAS, Pere, *El món dels religiosos a Catalunya*, a «Qüestions de Vida Cristiana», n. 105/106 (1981) p. 53-70.

6. ... si més no teòricament. Queda encara per veure si totes les opcions que es van fer en favor de la comunitat van ser realment *opcions per la comunitat* o bé no passaven de ser *opcions per la no-institució*.

entre els religiosos de casa nostra el desig sincer d'eliminar les barres que privaven d'acostar-se a la gent: grans edificis, hàbit, treball... Una petita comunitat en una escala de veïns, i millor encara a la perifèria de la ciutat, era sovint el model per antonomàsia de la inserció. I, efectivament, per a molts ho va ser i bé. Tot i que força gent va fer experiències molt diferents i no pas precisament positives: es demostrava una vegada més que els canvis profunds no vénen per un canvi de signes sinó per un canvi de significats: carregar-se de signes o símbols d'inserció no implica necessàriament inserir-se...; cal alguna cosa més.

No tot el canvi, tanmateix, va ser obra de les «noves comunitats». Les comunitats velles, les tradicionals, les de sempre, no podien continuar vivint com abans. El Concili va demanar a les congregacions religioses que adequessin les seves constitucions i la seva legislació interna a les noves directrius conciliars. El fet que moltes congregacions promoguessin una consulta des de la base va crear en les comunitats un temps «instituent» ben particular i ben animat: enquestes, papers, reunions... Aquestes pràctiques, amb allò que suposaven i comportaven, van ajudar a crear un tarannà nou de comunitat: el «*diàleg*» va ser la paraula màgica d'aquell moment. Anava prenent cos la idea que la comunitat és cosa de tots i no només del superior. (Hi ajudava qui sap-lo, tot s'ha de dir, la situació d'anomia generalitzada en què es vivia aleshores: les normes anteriors apareixien com a caduques i de noves encara no n'hi havia...).

Han canviat els punts de referència...

Va sorgir aleshores, com a conseqüència inevitable, el problema de la pròpia «*identitat*» del religiós. I això per partida doble: a) qui són, què són, en què es diferencien els religiosos dels no-religiosos?, i b) en què es diferencia una congregació d'una altra?

Els avenços que es van fer en el camp de la inserció, o per dir-ho amb altres paraules, el fet que els religiosos i religioses entressin en contacte amb altres realitats diferents, van tenir com a conseqüència que molts religiosos entressin en una crisi d'identitat. Una crisi ben explicable, val a dir-ho, perquè la solidesa d'una identitat col·lectiva («*nos-altres*») depèn de com està fonamentada sobre aquesta doble base: sobre allò que hi ha de *comú* entre els membres del grup («*nos*»), i sobre allò que hi ha de *no-comú* entre el propi grup i els altres («*altres*»). La crisi d'identitat serà inevitable quan falli una de les dues bases o quan fallin les dues: és el que va passar.

Però la crisi va tenir el seu aspecte positiu: va ajudar a clarificar

i recuperar la pròpia identitat, re-situar la pròpia vida a l'interior de l'Església segons els paràmetres nous que el Concili havia donat... Totes les modalitats de renovació (cursos, curssets, setmanes, caps de setmana...) van ser aprofitades per tal de familiaritzar els religiosos i les religioses amb una nova síntesi de la Vida Religiosa (comunitat, vots, missió, funcions, organització...), i de la seva manera de relacionar-se amb el seu entorn vital: amb les realitats humanes (personals, socials...), amb l'Església (missió, institució, jerarquia...). Com deia algú molt encertadament, vam haver d'establir un nou diccionari: les paraules de sempre (comunitat, obediència, superior, fraternitat...) prenién tot d'una un significat nou. Cal reconèixer, en honor de la veritat, que —tot i haver-hi encara reductes repatanis, impermeables a tota renovació— el conjunt dels religiosos i les religioses de Catalunya ha assumit, ni que sigui en graus diferents, aquesta nova visió de les coses. Per als religiosos de mitjana edat en amunt això ha comportat haver de refer la síntesi primera que havien rebut en el seu noviciat...

Aquesta reflexió sobre l'ésser mateix de la Vida Religiosa dins l'Església va anar acompanyada d'una altra reflexió més particular sobre el propi «*carisma*»: retorn a les fonts, als elements més genuïns i originaris de la tradició... Aquest doble procés ha ajudat a consolidar el sentit d'identitat dins les famílies religioses.

Sí... però

Com no podia ser altrament, no falten veus que titllen de migrat l'abast de tot aquest procés de renovació: «de tant que ens hem assemblat als no-religiosos, ara ens costa de veure quina és la nostra partitura en aquest concert; de tant dir que hem de viure com la gent de classe mitjana, hem acabat vivint en cases passablement confortables, com un petit-burgès qualsevol; si el nostre ideal de pobresa es redueix a no permetre'ns res que no es pugui permetre una família de classe mitjana, queda reduït a ben poca cosa el sentit pregon del vot de pobresa, etc.»

Amb altres paraules: ens hauríem limitat a fer-nos un maquillatge, tan a fons com vulgueu, però que no passa de maquillatge. Un discurs nou estaria legitimant unes pràctiques «maquillades», però anti-gues. Segons aquesta crítica i seguint la perspectiva de l'estètica, el canvi no hauria ajudat a assumir pràctiques noves que responguessin a la nova visió de les coses, sinó que s'hauria limitat a suprimir aquelles pràctiques desfasades que feien mal d'ulls al nostre entorn. S'hauria depurat un passat: ara caldria configurar un futur.

Sembla que no falta alguna raó als qui defensen aquesta actitud

crítica. Si fa 25 anys tot era parlar de *comunitat*, si més endavant es parlava a tort i a dret de *carisma*, aquest darrers anys s'ha estat parlant molt de *profetisme*. S'ha recordat la irrenunciable dimensió profètica de la Vida Religiosa. S'ha recordat la seva condició de *signe*: la funció que té dins l'Església de significar pel simple estil de vida un model alternatiu d'existència que respongui més de prop als valors del Regne.

La temptació, tanmateix, és evident. En un temps eclesial en què els vents que bufen no són pas de mestralada, que empenyin mar endins, sinó més aviat vents de benanança, que inviten al cabotatge; en un temps en què la feina no minva, però sí els braços disponibles, la temptació dels religiosos és clara: dedicar-se a fer feina, que n'hi ha, i oblidar el compromís de fer present dins l'Església un model alternatiu...

LES VOCACIONS RELIGIOSES A CATALUNYA

VOCALIA DE PASTORAL JUVENIL VOCACIONAL

Les vocacions religioses a Catalunya han patit la mateixa crisi que la vida consagrada en el món occidental desenvolupat. Catalunya potser va ser la nacionalitat de l'Estat espanyol que va experimentar els primers símptomes d'una forta davallada vocacional.

De la crisi vocacional a la renovació de la vida religiosa

De la situació del segle passat i la primera meitat d'aquest, en què la majoria de les congregacions femenines fundades a Espanya tenien l'origen a Catalunya o tenien un fundador català, a la situació actual hi ha tot un procés.

Un dels efectes de la modernitat que han sofert els instituts de vida religiosa ha estat la davallada vocacional. Han desaparegut els noviciats nombrosos i moltes congregacions tenen molt pocs candidats. Fa anys que escassegen els joves que es decideixen a entrar-hi.

Això ha portat moltes institucions a viure el present amb una certa intranquil·litat, i a voltes culpabilitat. Ha anat pujant la piràmide d'edats, que porta els religiosos cap a la tercera edat. A més, hi ha la «càrrega» de tant d'obres i serveis, creats en temps de vocacions abundants, però que ara es mantenen amb un nombre molt reduït de forces.

Els motius generals d'aquesta crisi, prou coneguts per tothom, són pràcticament els mateixos que ha viscut l'Església catalana. Amb tot, l'assemblea de religiosos de Catalunya i d'animadors de la pastoral juvenil vocacional en destacava alguns motius propis:

- el desconeixement de la vida religiosa per part de la comunitat cristiana i dels seus pastors, més atents moltes vegades als serveis que fan els religiosos i a la seva utilitat que no pas al mateix ésser de la vida religiosa;
- la imatge que ha donat la vida religiosa, car moltes de les seves formes no són prou atractives per al jove creient d'avui;
- els canvis que ha hagut d'afrontar la vida religiosa, l'adaptació a noves formes de pastoral i de servei, i la crida del Concili a l'*aggior-*

namento han fet que molts religiosos vagin desorientats i que fins i tot hagin perdut la identitat.

Aquesta història de la vida religiosa, llegida des de la fe, ha estat una crida de Déu a tots els instituts, que anima l'esperança, car l'Esperit continua suscitant avui joves amb ganes de seguir el Crist dins aquesta forma de vida cristiana. I aquests joves ens empenyen a anar endavant.

Origen de les vocacions religioses

Durant aquests anys han canviat notablement l'origen i les circumstàncies de les vocacions de la vida consagrada:

— deixant de banda la reducció dràstica del nombre de vocacions, cal assenyalar que proporcionalment el nombre de les vocacions femenines és menor que el de les masculines;

— la noia es decideix menys que el noi; fa la moratòria d'elecció més llarga i es decideix a fer l'opció cap a una edat més madura;

— el noi sembla més decidit, o té menys entrebancs personals i familiars;

— la major part dels joves que es decideixen a entrar a la vida religiosa provenen del medi urbà, segons es desprèn d'una consulta a religiosos i de 38 respostes tabulades, corresponents a diferents instituts, masculins i femenins. De fet, 26 congregacions reben quasi tots els candidats del medi urbà; 17, en reben alguns del medi rural, i només 2 en reben exclusivament de rurals. Això és també un indicador que la major part de la vida religiosa es desenvolupa en el medi urbà;

— hi ha 6 institucions (totes masculines) que disposen d'una casa tipus seminari menor;

— la major part de vocacions provenen de moviments apostòlics, o es tracta de joves molt relacionats amb la vida o les tasques de la congregació on volen entrar;

— són pocs els casos de «lliures» que es deixen caure com «bolets», després d'haver cercat pel seu compte abans de fer el pas.

L'origen de les vocacions ha de marcar la pastoral vocacional, per tal que sigui el més adequada possible.

Motivacions per entrar a la vida religiosa

Les motivacions principals per entrar a la vida religiosa, segons la consulta esmentada, són les següents:

— el desig de viure seguint el Crist d'una manera determinada, que els candidats han vist concretada en una forma de vida que coneixen;

— el testimoni d'unes persones i d'una comunitat que els ha fet engrasadora una vida que creuen que val la pena;

— el desig de servir els homes, sobretot els que ho necessiten més, i la convicció que aquella forma explícita de servei s'adiu amb els propis talents que el Senyor els ha donat.

Tots els religiosos estan convençuts que la vocació és un do, i que s'ha de merèixer, però que en últim terme és l'Esperit el que suscita vocacions i el que és capaç de fer néixer fills d'Abraham de les pedres. Per això, entre ells és constant la pregària per les vocacions, demanant que el Senyor susciti treballadors per als seus sembrats; car si ell és el suscitant de tots els carismes dins l'Església, la vida religiosa ha de ser fidel a la seva identitat, al profetisme que comporta i al seu sentit escatològic... per damunt de les activitats i empreses que hagin pogut enfosquir el sentit profund de la seva crida.

Foment i futur de les vocacions

Segons l'assemblea de religiosos esmentada, l'acció vocacional va en general per aquests camins:

— les vocacions naixeran d'una acció pastoral i evangelitzadora ben portada, que encamini els joves a arrelar-se en Jesús. I, com que no hi ha educació «neutra» sinó que tota educació ha de ser intencional, la vocació serà fruit de processos de pastoral juvenil amb intencionalitat vocacional, en què el jove compregui, amb tota llibertat, l'amplitud de les vocacions al servei de l'Església;

— ha d'haver-hi un coneixement i una estima d'aquestes vocacions per part de la comunitat cristiana, en la qual tots s'han de sentir responsables de la riquesa vocacional de l'Església;

— cal promoure una pastoral juvenil vocacional coordinada i de conjunt, amb una autèntica participació de tothom, des del propi carisma i la pròpia realitat;

— s'ha passat d'una època de projectes, plans i programes (que encara són necessaris) a una fase de «portes obertes»: obertura, estima i coneixement vers el món dels joves per part dels religiosos. Als religiosos els ha d'agradar d'estar amb els joves; cal que els obrin les portes de casa, que puguin participar de la seva vida, la fraternitat, la pregària, la missió; cal que tinguin la pedagogia de Jesús: «veniu i veureu», i així puguin fer-los un acompanyament proper, espiritual i pedagògic;

— calen comunitats alegres i testimonials, encoratjadores, capaces d'encomanar l'enamorament que viuen i que ha trasbalsat la seva vida,

i d'anunciar amb la seva paraula el missatge que porten, tot acompanyant el testimoni amb la paraula;

— calen comunitats evangèliques, amb una vida seriosa i manifesta de seguiment del Crist, amb una vida de pregària intensa i de qualitat, amb un servei i un lliurament als més necessitats i als més pobres i amb una vida de germanor que els constitueix en família, i alhora que permet que els joves puguin participar en aquesta experiència i col·laborar-hi.

Conclusions

Tan fàcil com era comunicar això a l'assemblea i tan difícil que resulta moltes vegades de viure-ho! Però ens semblava que els camins anaven per ací. Per això volíem fer un gran esforç en aquestes dues línies:

— recuperar religiosos i comunitats per a aquest estil de vida, vocacional en si mateix, encara que costi i requereixi temps;

— menar una pastoral juvenil vocacional amb cara i ulls, ben portada i coordinada.

La Vocalia de pastoral juvenil de la URC voldríem, amb un pas senzill i humil, caminar vers aquest indret, convençuts que l'Esperit, amb una nova Pentecosta, vol renovar la vida religiosa a Catalunya per al bé i el servei de l'Església.

TESTIMONIS

JOVES

Els religiosos joves d'avui hem tingut la sort d'encetar la Vida Religiosa en aquesta època de la història dels cristians en el món. Vivim en uns moments especialment difícils, en els quals la VR no acaba de trobar el seu lloc en l'Església i en el món. Però aquesta vivència ens fa estar més a prop de l'experiència original dels nostres fundadors. Ells no sabien com havien d'expressar el missatge que portaven, però estaven segurs que portaven una experiència important (encara que fossin pocs!).

Estem contents de viure en aquesta època, perquè aquesta

època de crisi, de renovació, ens exigeix una gran fidelitat als aspectes més essencials dels nostres carismes i de la mateixa tradició cristiana.

La nostra vocació (una forma concreta de realització de la vocació cristiana) arrenca d'una *opció decidida per Jesucrist*, viscuda en *comunitat de fe i missió*. Farts de paraules, d'estructures injustes, d'odis, d'individualismes..., necessitem veure encarnats els valors evangèlics que desitgem, consagrant la nostra vida al servei de la construcció d'un món millor. Nosaltres estimem el nostre món amb un amor apassionat però crític, amb un amor arrelat a la terra però que no s'avé amb les seves in-

justícies i els seus defectes. I és perquè l'estimem i estimem els homes amb qui convivim, que sentim la urgència de transformar-la amb la força de l'Evangelí.

Vivència dels vots

En una *societat consumista* que ha creat necessitats supèrflues i que es mou per satisfer-les, sense tenir en compte que al nostre costat n'hi ha molts que passen necessitats que no poden atendre..., no ens hi trobem bé. I ens atrevim a contestar-la d'una manera pacífica i efectiva, dient un no rotund al consumisme, amb un estil de vida senzill i auster, acceptant de ser pobres per compartir la sort dels pobres, lluitant per viure una resistència positiva contra el consumisme insolidari.

En una *societat obsessionada pel sexe*, on les relacions entre persones són manipulades, interessades, explotades..., no ens hi trobem bé. I ens atrevim a contestar aquesta idolatria sexual i la manca de relacions interpersonals respectuoses i gratuïtes, assumint el celibat com una forma de vida al servei de Déu i dels germans. Vivint de tal manera la lliure donació personal, que experimentem que de debò s'ho val de renunciar al goig i a la responsabilitat de ser marit-pare o esposa-mare per poder ser, d'una altra manera, germà/na i amic/ga de molts i estimar tothom. Voldríem que la

nostra vida i acció fossin un signe de l'amor *gratuït* i desinteressat que Déu ens dóna. Voldríem injectar a la nostra societat un suplement d'humanitat.

En una *societat dividida*, barallada, injusta, afectada per la malaltia de la desesperança, on tal volta sobren mitjans de vida i manquen motius per viure..., no ens hi trobem bé! I ens atrevim a contestar-la denunciant les injustícies i les mentides i esbargint esperança i solidaritat amb fets i paraules, intentant en tot moment ser fidels a allò que Déu espera de nosaltres.

Pastoral

Els religiosos joves participem en diferents camps de la pastoral: sanitària, educativa, obrera, moviments, parròquies... Ens engresca *ser llevat* dintre de la pasta, grans de sal i espurnes de llum per al món. Però, tenint en compte que estem en una nova situació (marcada fortament per la increença i la injustícia), ens adonem que hem d'acostar-nos a la gent com Jesús s'hi acostava. Pensant que el cap i el cor de la gent funcionen per altres dinàmiques que no són les nostres i que hem de trobar. Per tant, ens hem de fer amics, hem de parlar un llenguatge comú i, a través d'aquesta amistat amb les persones i d'aquest patir i riure junts, potser sí que trobarem la manera de dir algunes coses clau per a la nos-

tra vida que són bona notícia per a nosaltres i que, segurament, poden ser bona notícia per als altres.

Veiem que no n'hi ha prou amb idees per entendre el món en què vivim, sinó que manquen símbols per expressar-nos; que sobren raons i falten valors. Sentim la urgència de participar en la recerca generalitzada de símbols i valors que ens hi ajudin. Ens cal ser *culturalment més actius*, però cal també que el que fem uns i altres serveixi perquè la humanitat entengui que Déu ens estima i fa camí amb nosaltres. Això és l'important, la resta és purament instrumental. No hi hauriem de donar més importància de la que té. Això sí: que qualsevol iniciativa que tinguem sigui una iniciativa per reproduir les actituds de Jesús de la manera més autèntica possible. El model, el tenim clar; ens cal imitar-lo al màxim!

No enyorem temps passats. Només volem ser fidels (avui i aquí) a la construcció del Regne i a viure l'Evangelí com una proposta fascinant. Tot dependrà de la joia amb què siguem capaços de viure-ho. Si realment visquéssim fortament engrescats pel Crist, les propostes tindrien grapa i les respostes serien irresistibles.

Vida en comunitat

Viure en comunitat de fe i missió el seguiment de Jesús és per a nosaltres un *do* i un *compromís*.

Un *do*, perquè ens ajuda a créixer en tots els aspectes de la persona; perquè ens ofereix la possibilitat de compartir a fons (amb d'altres) la vida; perquè no fem el camí sols, sinó recolzats en els companys; perquè ens fa experimentar ja que persones convocades en nom de Crist podem con- viure fraternalment.

Per això, en el nostre intent d'anar construint comunitat, no volem construir només la nostra «comunitat» sinó que col·laborem en la construcció de la gran comunitat universal. Arrelant-nos on som, estimant la gent, lluitem per fomentar espais on es pugui fer experiència de fraternitat, de solidaritat.

Un *compromís* de viure sempre oberts, generosos i sincers; de saber estimar l'altre tal com és, no pas pel que fa; de compartir tot el que es té i el que s'és; de lluitar comunitàriament, i anar sembrant llavors del Regne; de crear espais i ambients de diàleg, de comprensió, d'ajuda, d'acceptació i d'acollida.

Sí, davant un món individualista, volem viure en comunitat. Davant la superficialitat, volem viure la vida en profunditat. Davant el materialisme i l'egoisme, volem compartir el que som i tenim. Davant la instal·lació, volem viure disposats sempre a servir allà on sigui i a qui sigui, amb una preferència *real* pels pobres. Davant un món insolidari, volem gastar la vida fent possible la solidaritat.

Perspectives

Les perspectives que tenim, fruit dels reptes que ens planteja la societat en aquest moment, són moltes. Totes esperançadores i comprometedores, però no ens espanten. Ans al contrari, estimulen fortament el nostre caminar.

A nivell personal se'ns demana:

— ser testimonis d'esperança. Mostrar amb les nostres vides el valor del definitiu;

— ser persones amb capacitat d'anàlisi, crítica i síntesi;

— ser culturalment actius, amb major obertura a la societat i als seus problemes. Si volem fer-ho de forma crítica, és fonamental la formació, tant en la cultura del moment (estudis civils) com en la nostra fe (estudis teològics).

A nivell comunitari, se'ns demana:

— renovar l'esperit de les nostres comunitats, com a lloc de cultiu de relacions de qualitat, basades en la gratuïtat;

— recuperar la nostra dimensió profètica, que es fonamenta en una escolta atenta, en comunitat, de la Paraula de Déu, en una vida fraterna i pobra i en una solidaritat encarnada;

— evitar de caure en el consumisme formatiu, i descobrir constantment els nous reptes que ens suscita l'Esperit;

— caminar cap a petites comunitats, dins del poble de Déu (en zones creients) o fora (en zones d'increença);

— ser minories que facin guer-

ra (no pas per la seva quantitat sinó per la seva qualitat); procurar signes profètics eficaços;

— viure marcats per un fort sentit de gratuïtat, de paciència històrica i de bon humor;

— ser molt creatius a cercar expressions noves d'una pregària més inculturitzada i compartida, a optar per missions profètiques alliberadores, a respondre amb urgència al reclam de renovació dels carismes.

A nivell de missió, se'ns demana:

— fomentar espais comunitaris que permetin a les persones de la nostra societat tenir l'experiència de fraternitat, de solidaritat, que serveixi de centre de la nostra experiència de Déu;

— mantenir un compromís ineludible pels sectors que la nostra societat va marginant: tercera edat, droga, atur, infants, SIDA;

— recuperar el sentit festiu de les nostres comunitats, festes i propostes...

Mercè Custodi

VELLS

Si les xacres no te'n fan adonar, quan et sents classificat entre els vells, t'has de posar de cara al mirall per veure que deuen tenir raó.

El cert és que arribat a respectables altures el panorama és diferent. Desapareixen pics que et

semblaven inaccessible, i només queden uns cimals que han marcat la teva vida. Relativitzes moltes coses que et semblaven absolutes, i contemples amb més calma i ponderació el que creus que ha valgut la pena durant el curs de la teva vida.

Pel que es refereix al que a mi em sembla important en la meua vida, potser ho podria resumir en tres ideals o en tres amors que en el fons em sembla que en fan un de sol: amor a la vida monàstica, sota la mirada de la Mare de Déu de Montserrat, que en fou la inspiradora, amor a la Litúrgia de l'Església i amor a la unitat dels cristians.

És l'observança fonamental de la Regla de St. Benet: «que no s'anteposi res a l'Ofici Diví», el que m'ha fet viure des dels primers anys de la meua vida monàstica, sota el guiatge successiu de quatre abats, i ara en el començ d'un nou abadiat, amb il·lusió i entusiasme, la vida de l'Església. Em penso que amb tota simplicitat puc dir que els misteris de Crist, celebrats al llarg de l'any litúrgic, han estat el consol i la joia més pura de la meua pobra i llarga vida. I és a l'estudi, a l'ensenyança i a la pràctica de la Litúrgia que he pogut consagrar els millors moments de la meua existència. La insignificant, però il·lusionada, col·laboració a la reforma del Vaticà II n'ha estat com un coronament.

L'amor a la Mare de Déu, després d'haver-la servit durant més

de vint-i-cinc anys com a director de la Confraria i responsable de la Basilica, va experimentar la més gran satisfacció en les festes de l'entronització de la venerable imatge de la Moreneta en el seu nou tron, que és l'exponent més esplendorós de la devoció del nostre poble envers la seva Patrona. Tron que més que de plata resultà ser, segons la feliç frase del bisbe Dr. Modrego, un «trono de corazones». Fóra, en efecte, rebaixar la profunda significació espiritual d'aquelles memorables festes del 27 d'abril de 1947, reduir-les a una simple reivindicació dels drets nacionals del nostre poble, encara que de fet també ho resultaren. Tota una constel·lació de llànties de comarques i d'entitats i d'altres dons, són testimonis del profund augment de pietat envers madona Santa Maria de Montserrat.

Els moviments litúrgic i ecumènic són contemporanis i complementaris des dels seus inicis, com ho demostra l'obra d'un dels seus més insignes pioners, el monjo-profeta Dom Lambert Beauvain.

Els dotze anys llargs que un petit grup de monjos de Montserrat hem viscut a l'Institut Ecumènic de Jerusalem, fundat pel papa Pau VI, ens ha fet adonar que és únicament a través de la pregària, i sobretot de la Litúrgia, que els cristians podem retrobar la unitat perduda. Allí, davant Déu, tot ens uneix. Però, això sí, a condició que la Litúrgia sigui realment objectiva, autèntica i eclesial, i no arbitrària i subjectiva. Altrament

en lloc d'unir-nos ens separa. I en això crec que molts catòlics —llegiu també certs eclesiàstics— no valorem prou la greu responsabilitat que hi ha implicada. Desacreditar com a procés d'involució el compliment fidel del que l'Església, com a tal, estableix, em sembla que és no comprendre el misteri de l'Església. Ja s'entén que en parlar de l'Església, no parlo ni de cúries, ni de drets canònics, sinó de l'Església com a misteri, com a sacrament. I amb això no vull pas negar que no pugui existir certa involució en certs camps de la vida de l'Església, però no em sembla just aplicar aquesta paraula per cobrir qualsevol arbitrarietat. En tot cas en el camp de la Litúrgia, en la recent carta apostòlica de Joan-Pau II en ocasió del XXV aniversari de la constitució de la Litúrgia, hi trobem solemnement confirmada, sense cap reticència, la reforma litúrgica del Vaticà II. Tot i que, no sense fonament, prevé contra certes possibles desviacions.

Per tractar a fons aquestes qüestions, s'exigiria més espai que el simple testimoni d'un ancià. Però no voldria acabar sense tocar-ne una que afecta igualment la litúrgia i l'ecumenisme, i que de temps ençà em preocupa profundament. Es tracta de la promoció de la dona. Problema certament existent i que cal afrontar, però amb

tacte i sentit de responsabilitat, sobretot ecumènica, si no volem crear noves i potser irreversibles divisions entre les Esglésies. Jo no sé explicar-me, per exemple, com es pugui escriure i parlar tant del sacerdocí femení, sense ni citar per a res el problema ecumènic. No tinc res a dir que el problema del sacerdocí femení s'estudiï sota tots els punts de vista possibles. El que no puc comprendre és que uns mateixos autors que acusen l'Església d'involució ecumènica, en parlar del sacerdocí femení passin per alt aquest problema que constitueix la dificultat màxima per al diàleg ecumènic, sobretot amb els nostres germans ortodoxos, i que es critiqui l'Església catòlica pel fet de negar l'ordenació de les dones. En l'època de l'ecumenisme cap Església particular no hauria d'adoptat solucions unilaterals sobre un problema tan greu. Un canvi així només pot ser dut a terme amb el consentiment unànime de totes les Esglésies i Denominacions cristianes, altrament sorgiran noves divisions, com desgraciadament ja ho estem constatant en el si mateix d'aquelles Esglésies que han acceptat oficialment el sacerdocí femení.

Heus ací, potser dirà algú, ja ha sortit el vell de vuitanta anys! En aquesta edat bé ens podem prendre aquesta llibertat.

Adalbert Franquesa

COMUNITAT DE CONTEMPLATIVES

El nostre món, marcat pel progrés científic i tècnic, desvetlla el seu interès pels contemplatius, com si l'eficàcia pendularment mirés cap a la gratuïtat. En poc temps, la premsa, la ràdio i la TV han ofert els seus reportatges sobre les monges. Per a molts, les contemplatives som un col·lectiu aparcat voluntàriament al marge dels grans itineraris humans. D'altres, sensibilitzats amb els «marginats de la societat», es pregunten què poden fer per a les «pobres monges de clausura». Potser la col·laboració dels mitjans de comunicació, que agraim de ben de cor, pot fer més entenedora la nostra vida que és, com tota forma de vida consagrada, un do, un regal, que l'Esperit Sant fa a la seva Església.

Contemplació

El terme *contemplació* és propi de la filosofia platònica, i va entrar en l'espiritualitat cristiana, mitjançant l'escola alexandrina, amb una forta nota intel·lectual i dualista, no massa en consonància amb el missatge bíblic. Això no obstant, en la nostra espiritualitat carmelitana, sempre ha tingut un lloc rellevant l'obertura de tot l'ésser al Senyor per l'amor, i

que nosaltres anomenem exercici de la presència de Déu.

La Bíblia diu d'Elies: «Viu Déu en la presència del qual estic». Nosaltres, carmelites, intentem mantenir aquesta presència, instruïdes també per la Regla que ens mana meditar dia i nit en la llei del Senyor i vetllar en oració i que ens amonesta a enfortir el nostre pit amb sants pensaments. Aquesta pràctica que hem rebut dels nostres primers pares del Carmel i que han explicat molt bé els mestres d'oració que el Senyor ha suscitat en l'orde, alimenta la nostra oració contemplativa durant tot el dia. Cadascuna la realitza segons les pròpies forces i la inspiració de l'Esperit Sant. Unes, mitjançant l'oració aspirativa; altres, obrint-nos a la paraula i mantenint-la en el cor; algunes, amb oracions vocals. Però totes amb uns trets comuns, com són l'íntima unió amb Maria, la verge que escolta, la dona de fe íntegra, la Mare del Carmel. La projecció apostòlica és la nostra col·laboració activa al pla salvador de Déu per a tots els homes, i (a diferència del que dèiem més amunt del terme contemplació) aconseguir aquella puresa d'intenció unificant que ens fa obrir a Déu, siguin quines siguin les formes que ell s'esculli per acostar-se'ns. És la mirada contemplativa, pròpia de tot batejat, que penetra els esdeveniments petits o grans del fer de cada dia, i que s'expressa en les nostres paraules i accions, en el nostre ésser

i les nostres actituds vitals. El Vaticà II ha definit molt bé el terme contemplació amb una frase encertada i concisa: «és l'adhesió a Déu amb l'esperit i el cor» (PC 5).

Què som, doncs, els contemplatius i les contemplatives? Som una resposta a la crida que Déu ens fa per manifestar el seu Fill Jesucrist pregant sol al Pare a la muntanya, i duent en la seva pregària tots els homes i els seus problemes. Som signe per als homes del nostre temps, almenys ho volem ser amb tota sinceritat, d'aquesta recerca del rostre de Déu revelat en Jesucrist, que és pròpia de tot cristià. Segons el llibre del carmelita català Pere Ribot «La institució dels primers monjos», escrit cap al 1300 (perdoneu que no parlem d'altres espiritualitats que ens són poc conegudes), el fi de la vida carmelitana és doble. D'una banda consisteix a oferir a Déu un cor pur i net de tota taca de pecat actual, i de l'altra, gustar en ocasions, no només després de la mort sinó ja en aquesta vida, la dolcesa de Déu en l'íntim del cor i experimentar en l'ànima la divina presència.

La puresa de cor és, en la tradició carmelitana, sinònim d'abandó en Déu i de progressiu buidament de nosaltres mateixes. És el desert carmelità, desert místic de fe i d'amor. Aquest desert és la vida contemplativa. Morir a nosaltres mateixes i renéixer en Déu coincideixen perfectament. Però a aquest desert hi entrem quan Déu ens hi introdueix i tot

el que nosaltres podem fer és purificar constantment el nostre cor. Durant el dia, en la pregària, la dimensió contemplativa ens fa estar atentes a Déu que obra silenciosament en nosaltres. Quantes vegades hem assaborit el seu amor i la seva bondat! Quantes vegades també enmig de la foscor de la fe i del desert hem experimentat amb tota certesa que estem en Déu i que l'Esperit prega en nosaltres amb gemecs incomprensibles, certament, però no menys reals perquè l'Esperit és l'únic que pot penetrar les profunditats de Déu! I quantes vegades, a més, el Senyor ens ha fet el do de comprendre la nostra pobresa palpada en aquesta intimitat amb el Pare misericordiós! En aquests moments fecunds, les paràboles de la misericòrdia, com són les del fill pròdig, l'ovella perduda, la perícopa de la dona adúltera... són veritat dintre nostre i queden il·luminades per l'experiència certíssima que aquesta pobresa nostra que veiem tan cruament és estimada al màxim per Déu i se'ns transforma en joia profunda: el no-res atrau l'amor del Tot. Potser aquesta és una de les experiències que més canvien la nostra vida i la menen pel camí de la conversió.

L'eucaristia diària és el centre i el cim de tota la nostra pregària. La Regla del Carme, escrita entre el 1206 i el 1209, demana que es construeixi l'oratori enmig de les cel·les per a significar la centralitat de la pregària i de la persona de Jesucrist, a qui va dirigida.

Nosaltres procurem viure l'eucaristia intensament; gairebé totes ens hem llegit abans les lectures i hem deixat, durant l'oració personal, que la Paraula reposés en el nostre cor i en la nostra ment. La Litúrgia de les Hores resada pausadament, cantada en molta part, va modelant l'home nou i ens ajuda a parlar i a judicar totes les coses «en la Paraula del Senyor». Moltes vegades, sense adonar-nos-en, les expressions bíbliques surten en la nostra conversa i també un verset d'algun salm o d'un llibre bíblic va ressonant en el nostre cor i ens fa mantenir unides al Crist. Dues hores diàries d'oració personal ens van recentrant en la dependència vital respecte de Crist, com les sarments del cep.

Fraternitat i treball

No manca tampoc en la nostra vida l'*expressió comunitària*, que és tan forta com la pregària i té un fonament teològic: veure les germanes, la comunitat, amb els ulls de Déu. Per això ens reunim en recreació dues vegades al dia, després de dinar i de sopar, per compartir la joia de viure juntes. Els dissabtes a la tarda, a més, proclamem comunitàriament les lectures del diumenge i compartim la vivència de la fe posant en comú el que la Paraula ens diu a cada una. És un moment important de la nostra vida fraterna en què l'ajut en ordre al nostre creixement en la fe i en la vida car-

melitana es fa ben palès. En aquest moment unim la conversió personal amb la valoració de la presència i de l'obra de Déu en cada germana. És també un moment de creixement de vida comunitària, capaç de diàleg, de discerniment i de generositat davant situacions que ens demanen una decisió.

El tercer element, a més de la vida d'oració i de fraternitat, és el *treball*, fet amb pau i en silenci, tant exterior com interior, que dóna equilibri i saviesa al nostre fer. Hi tendim. Aconseguir-ho seria signe que hem arribat a una maduresa en les nostres relacions interpersonals basades en la justícia i en l'amor, perquè, com diu la nostra Regla, cultiu de la justícia és el silenci.

La primera capella que els carmelites van construir enmig de les cel·les a la muntanya del Carmel, a Terra Santa, la van dedicar a Maria, la Mare del Senyor, sota l'advocació de nostra Senyora del Mont Carmel o Mare de Déu del Carme. Des d'aleshores, cada comunitat carmelitana forja la seva vida entorn de Maria. Els nostres autors i místics han anat elaborant una doctrina mariana que arrenca del nom de l'Orde: Germans de la Benaurada Verge Maria del Mont Carmel. Maria ha estat invocada pels carmelites com a Patrona, Germana, Verge Puríssima i Mare. En efecte, si l'Esperit de Jesús ens fa dir «Pare» a Déu, aquest mateix Esperit —ho experimentem— ens fa dir també

«Mare» a Maria, com ho feia Jesús, ens fa viure la intimitat amb Déu a recer de Maria. Hi ha hagut persones que, en acostar-se a la comunitat, han copsat com el Carmel originari és sinònim de vida mariana. Amb Maria compartim el camí del seguiment de Crist. És la Verge del cor nou, que escolta la Paraula i la medita en el seu cor; la que canta que Déu la salva, vivència també nostra quan volem oferir cada dia un cor purificat a Déu. Mirant-la aprenem a viure en l'amor fratern i el servei mutu. Com a icona de l'Església, Maria dóna la dimensió apostòlica a la nostra vida que és, segons els nostres místics, prolongació de la seva en el temps. Ella acompanya el camí de l'Església, li comunica paciència, esperança, amor, silenci contemplatiu en aquest món marcat pel soroll; companyia a l'Església i al món en el seu dolor; Maria fa opció pels pobres des del moment que acull el seu Fill, Déu anorreat.

«Dono gràcies a Déu perquè moro filla de l'Església», deia santa Teresa, després d'haver passat l'època difícil de la Inquisició. Certament que ara no hi ha aquestes dificultats, però n'existeixen d'altres que ens demanen un gran amor a l'Església. La nostra comunitat viu molt de prop la vida de la parròquia i el ministeri del seu rector. Encara que siguem orde religiós i els nostres monestirs catalans estiguin vinculats entre ells per unes estructures federals, som Església, i el lligam amb

la diòcesi de Barcelona, amb el seu pastor, amb el presbiteri i amb tots els fidels és viu, afectivament i efectiva. El mateix podem dir de l'Església universal. Oferim la vida, segons les paraules de sant Fructuós, per al bé de l'Església estesa d'Orient a Occident.

Dificultats

Les dificultats de la nostra vida contemplativa-carmelitana podem dir que vénen de dues bandes. N'hi ha d'inherents a tot procés de vida humana. On hi ha convivència, hi ha una gran riquesa, necessària i indispensable per a la persona que no pot créixer ni desenvolupar els seus valors si no és en la confrontació i en l'entrega de si mateixa als altres. Però viure en comunitat, i més en una comunitat contemplativa on l'horari ens reuneix entre 12 i 14 vegades al dia, sense comptar el tracte necessari del treball (fet en solitud tant com és possible) es comprèn que l'atenció i l'esforç per a conviure en caritat fraterna i fer dels dos manaments un de sol, han de ser grans. L'esforç camina també vers la integració de l'afectivitat, aspecte essencial de la vida d'oració, i la justa valoració de les estructures comunitàries.

Altres dificultats provenen de la recerca serena i equilibrada entre obertura al món i necessitat de solitud, entre incorporació dels avenços tècnics i austeritat de vida, entre rendiment eficaç en el

treball i alimentació sòbria però suficient.

La dificultat més nova, però, i que d'un temps a aquesta part es va fent més gran, és la necessitat de salvaguardar la justa harmonia entre treball i oració davant un món (del qual formem part) que té com a valors capdavanters l'eficàcia, el rendiment, la immediatesa, la rapidesa en l'oferta-demanda... Davant l'ingent mecanisme del consum, la nostra senzilla col·laboració mitjançant el treball a l'obra creadora de Déu i redemptora de Crist, ha d'alçar constantment davant els nostres ulls la pancarta de l'exhortació apostòlica: «no us emmotlleu al model d'aquest món» i «feu-ho tot en la Paraula del Senyor».

Perspectiva de futur

Diu el decret Ad Gentes (n. 18) que la vida contemplativa pertany a la plenitud de la presència de l'Església. Les perspectives de futur, doncs, dins l'Església universal estan assegurades per l'acció de l'Esperit Sant. Quant a la nostra terra, no fa gaire que un dels teòlegs de casa nostra ha parlat de la «gran buidor» de la societat en què ens movem. Una buidor que es comença a fer sentir ja entre la joventut. Els contactes que tenim amb les joves ens demostren que creix l'interès per la pregària, que és cada vegada més necessària la dimensió contemplativa de la vida, precisament perquè la comu-

nitat humana està immersa en el materialisme.

Ens hem trobat darrerament amb un petit signe simptomàtic que deu anys enrera no es donava. En diferents ocasions ens han deturat pel carrer per demanarnos oracions algunes persones grans o joves o de mitjana edat, a voltes a la parada de l'autobús, o passant per la voravia, o a les consultes dels metges. Amb una característica, a més, que aquestes persones no saben que som monges de vida contemplativa, però l'hàbit els fa pensar que aquella monja pot parlar a Déu dels seus problemes i les seves necessitats. Això corrobora que la buidor retorna a la dependència de Déu.

Una nova perspectiva de futur s'obre també per als monestirs de vida contemplativa. És l'acolliment a persones, sobretot joves, amb desig de pregar o d'endinsar-se en la vida d'oració o de trobar silenci. Les nostres cases, precisament per la seva estructura interna i externa, són llocs de reflexió, de pau, de trobament personal amb si mateix. L'agitació amb què es viu demana la creació d'espais de silenci on la persona pugui centrar-se en Déu i descentrar-se dels ídols, i on pugui també pregar, no només personalment sinó també amb la litúrgia de les hores. Molts dels nostres monestirs ofereixen ja aquest servei a la ciutat. La nostra església, per exemple, és oberta tot el dia, i es possibilita als fidels que puguin

participar del rés de la missa. Hi ha una sensibilització en aquest sentit també fora del nostre país. En un monestir de Clarisses d'Itàlia vam llegir, al costat de l'horari de pregària: «Vine a pregar amb nosaltres, també tu».

En acabar, ens adonem que no és massa fàcil explicar com vivim, perquè la vida contemplativa és més de l'ordre del ser que del fer. Hem intentat d'obrir-nos per dintre per explicar l'aspecte vivencial, allò que no es veu a cop d'ull ni en un coneixement superficial i que és l'impuls vital del que apareix externament. Finalment direm que, deixar que en tota la nostra vida i les nostres accions emergeixi sempre la dimensió transcendent, com hauríem volgut explicar en aquest article, pertany a l'ordre de la fe i no es pot comprendre sense aquest do.

Monges Carmelites

COMUNITAT DE VIDA ACTIVA

Estem convençudes de la importància que té la vida comunitària en el nostre carisma de Germanetes de l'Assumpció i intentem que sigui signe i anunci per a acollir i manifestar l'amor del pare a tots els homes.

Actualment formem la comunitat sis germanes. Dues fan de treballadores familiars, als Equips Socials de Base dels Ajuntaments de l'Hospitalet i Cornellà; dues treballen amb marginats a la «Fundació Engrunes»; una treballa com a voluntària a la «Fundació tutelar Aspanias», en el camp dels disminuïts psíquics des d'una dimensió familiar i terapèutica; i una altra es dedica a les tasques de casa i a treballs manuals a nivell de barri.

Com que no tenim obres pròpies, els nostres treballs són molt diversos i els vivim com a lloc i mitjà d'evangelització. De tota manera, som conscients de les nostres limitacions. La duresa de les situacions a què ens enfrontem ens empeny a actuar d'acord amb la nostra opció pel món obrer i pels pobres. Per això en el nostre projecte comunitari precisem el nostre objectiu apostòlic i les modalitats de la nostra vida fraterna: treball i tasques, ritme de les trobades i de la pregària...

El nostre estil de vida és senzill, marcat per la vida del medi on estem inserides; constatem que «viure amb» exigeix un llarg aprenentatge. Les nostres relacions amb la gent són d'amistat, amb atenció a cada persona perquè pugui desenvolupar la seva capacitat d'estimar i de dialogar. Junt amb d'altres, cerquem crear ambients de vida on cadascú és cridat pel seu nom i invitat a prendre part progressivament en la construcció de

la societat. Fem els petits serveis que se'ns demanen; donem molta importància a l'acollida, tot compartint el que som i el que tenim, i hem fet un compromís d'atenció i de servei als veïns.

Quant a les nostres despeses, ens ajustem al pressupost comunitari que fem juntes i revisem un cop l'any.

Intentem potenciar entre nosaltres els aspectes següents: acompanyament comunitari, responsabilitat i dependència mútues, actitud de diàleg i confiança...

Tenim una trobada setmanal on fem revisió de vida, estudi d'Evangeli, treball de Congregació, revisió del projecte comunitari...

En l'eucaristia i en la pregària trobem la força per anar al fons dels nostres compromisos i intentem escoltar i fer nostres el clam de Déu i el dels pobres. En la pregària del vespre compartim el que hem viscut durant la jornada, tant per demanar perdó a Déu i als germans, com per donar gràcies per tots els seus dons; és el moment de la reconciliació i el recomençament.

Estimem l'Església i, com a membres del Poble de Déu, estem al seu servei treballant des del nostre lloc, com a dones religioses i apòstols en l'anunci de l'Evangeli. Vivint plenament el nostre carisma, contribuïm a la seva vitalitat.

Col·laborem a la pastoral de

l'Església del sector:

— una de nosaltres pertany a un grup d'A.C.O. (Acció Catòlica Obrera) del barri;

— fem catequesi familiar de preparació de la primera comunió i preparem un grup de catequistes joves;

— formem part del grup parroquial de la pastoral de la salut; una altra forma part d'un grup de joves de la parròquia (Hora 3) i col·labora esporàdicament amb els joves de l'Hospitalitat de Lourdes;

— participem a la pastoral de religioses de la zona.

Som conscients dels nostres límits i de les nostres febleses, però tendim a la utopia, i demanem al Pare que ens ajudi a viure la crida, la missió i el seguiment de Jesucrist pel Regne.

Germanetes de l'Assumpció

AL DESPATX PARROQUIAL

Fa dos anys que treballo al despatx parroquial del barri.

Al principi, vaig passar un temps malament per un simple comentari: «és feina de funcionaris». Realment, si et limites a om-

plir papers, és feina de funcionaris, però quan vaig descobrir el valor de l'escolta i la necessitat que té la gent d'explicar el que els preocupa, tot canvia i pren un nou sentit. Es viu tan de pressa i l'activisme domina tant el nostre món, que «perdre temps» per escoltar quasi es considera un luxe en la nostra societat.

A partir d'aquesta descoberta, n'he fet el meu objectiu. Procuero no donar cap motiu perquè pensin que tinc pressa. Escolto, hi poso interès i dic el que em dicta el cor. El llenguatge de l'amor, l'entén tothom.

He passat moltes estones acompanyant, des d'una mare que plora i m'explica la mort del seu fill drogaadicta, a l'altra que li han trobat el fill mort al riu i que m'explica, al cap de l'any, tota la història veritable i com ningú l'havia volgut escoltar mai perquè la prenién per trastornada...

I escolto les parelles que, mentre anem omplint papers, van explicant la seva feina, els seus projectes i les seves il·lusions, a la vegada que accepten els meus suggeriments.

L'última experiència que tinc és la d'un noi que, en preguntar-li si venia a recollir els papers per casar-se, em contesta que ja els puc esquinçar perquè la noia ja va amb un altre. Ja podeu suposar l'estona de xerrada... I per la meua part continuo parlant-ne amb el Senyor i li demano que Ell arribi allí on jo em quedo sense paraules...

I en comunitat ho compartim i ho tenim present en la pregària, juntament amb la Rosa i la Maria (a les quals la feina i la tasca pastoral també porten a estar enmig de la nostra gent cada dia, sobretot en el món del dolor i la vellesa) i amb la Dolors (amb els grups de joves de la J.O.C). Tot plegat fa que la nostra pregària sigui encarnada i viva, i que la nostra vida esdevingui cada vegada més pregària. Perquè és en ella i en la relació propera i senzilla amb la gent, on descobrim el Crist vivent, que va donant sentit a tot el que fem i som, tot interpel·lant, ben sovint, la nostra manera de viure vers la pobresa evangèlica, que professem amb un nou sentit i una nova esperança i il·lusió.

Dono gràcies a Déu per aquest do, perquè, per mitjà d'aquest barri i d'aquest despatx, puc sentir-me propera a tanta gent pobre i necessitada enmig de la qual és un fet que els pobres ens evangelitzen.

Sole Gelabert

EN UNA PARRÒQUIA

El binomi religiós-capellà crea una situació d'ambigüitat, especialment per als no entesos en el tema.

Aquí rau potser la qüestió que

se'm planteja individualment a l'hora de donar un testimoniatge escrit com a religiós franciscà i com a sacerdot («frare-capellà», com diu el poble) al servei d'una comunitat cristiana parroquial.

Objectiu prioritari

Avui més que mai em plantejo com a frare la prioritat d'aquest lliurament personal, i ben cert que ser religiós està per damunt de ser capellà. Jo no vaig fer-me framenor per ser vicari, rector o formar part d'un equip parroquial, sinó per viure el carisma franciscà des de la perspectiva d'una vida en fraternitat.

Amb tot, durant els 31 anys que fa que sóc sacerdot m'ha tocat sempre exercir el ministeri en parròquies encomanades a l'orde franciscà.

Això ha fet que en mi s'hagi plantejat una certa problemàtica que he intentat resoldre. Per una banda, he procurat integrar-me des del començament en la pastoral diocesana, formant part dels equips arxiprestals (vaig ser cinc anys arxiprest), treballant en moviments diocesans (com la JOBAC o l'Escoltisme) i oferint els meus serveis a la catequesi (al SIC, i durant tres anys com a cap del Departament de la Catequesi d'Adults). Per altra banda, tot això podia semblar en el fur intern de la fraternitat franciscana com un cert oblit del carisma fundacional o dels moviments apos-

tòlics de l'orde.

Per resoldre el problema que se'm plantejava enfront d'aquests reptes, vaig acudir a un diàleg sincer a nivell local i provincial que a hores d'ara s'ha assumit plenament. Tot i que he estat inserit en la pastoral diocesana, no he descurat mai el propi carisma religiós ans l'he viscut plenament: senzilla, naturalitat i estil franciscà de vida. He fet sempre esment de la vida i l'obra de Francesc d'Assís, tant en les predicacions com en la catequesi (d'infants, d'adolescents, de joves o d'adults). He viscut sempre en fraternitats (convents) on els membres han estat sempre disponibles per als serveis de la comunitat cristiana parroquial. I això ha fet possible tant la realització personal-religiosa, com la comunitària-franciscana-parroquial.

Les parròquies encomanades a l'orde

El fet de ser tres, o més, els membres religiosos de l'equip al servei del temple-convent-parròquia, ho he considerat sempre una riquesa i una gràcia, perquè m'ha donat una gran llibertat d'acció i una atenció més acurada a tota la comunitat de fidels. Quan disposes d'un bon equip no has de tancar mai cap porta a ningú, i pots oferir un acolliment en tots els àmbits.

Fa poc temps que els framenors de Catalunya tinguérem una tro-

bada dels Consells de pastoral de les parròquies encomanades a l'orde, a casa nostra. Vaig constatar, amb goig, que a totes hi estaven constituïts aquests Consells, i que el seu dinamisme era viu. També vaig observar que els seus membres participaven del mateix esperit eclesial i franciscà.

Vull fer esment concretament de la continuïtat i la perseverança en la línia pastoral, perquè de temps havia observat un cert temor que, pel fet d'ésser religiós i estar sotmès als canvis propis d'una família religiosa (on cada tres anys se celebra el capítol provincial de revisió de vida, amb el consegüent canvi de càrrecs i de personal), podia afectar seriosament la vida de les parròquies que tenim confiades. Sortosament entre nosaltres, que tenim tanta varietat de serveis (col·legis, llocs de culte, residències, parròquies), s'ha tingut sempre molt en compte aquest problema i s'ha obrat amb gentilesa a l'hora de fer canvis. S'ha procurat que en cada lloc es continués, més o menys, amb la línia pastoral que duia l'antecessor, i s'ha conservat, gairebé sempre, algun antic membre del grup o equip que ja coneixia i portava una pastoral semblant. Tot això ho han constatat els mateixos fidels de les comunitats cristianes.

L'experiència, doncs, com a religiós franciscà al servei de la comunitat cristiana parroquial, la considero molt positiva i enriquidora. A mi particularment m'ha

ajudat a la realització personal; no ha fet minvar gens la meua vocació religiosa sinó que l'ha fet créixer, i penso que les comunitats parroquials on he servit han crescut també en la fe i la dimensió evangelitzadora.

Actualment no hi ha cap dificultat per part dels religiosos a continuar aquest servei, i totes les nostres parròquies estan ateses per un equip de framenors, sempre amb un mínim de tres, d'una edat que va dels 30 als 55 anys. La preocupació més gran (encara que no angoixant) és la manca de vocacions religioses i sacerdotals per poder continuar servint l'Església i Catalunya amb el carisma franciscà.

Josep Gendrau

A LA FRONTERA DE LA MARGINACIÓ

Sóc religiós de la Salle. El nostre fundador, sant Joan Baptista de la Salle, va fer-nos «per educar preferentment els més pobres i abandonats». I aquest ha estat el fi que he perseguit durant la meua llarga vida d'educador.

Vaig reafirmar-me en aquesta vocació al front de l'Ebre, en una brigada formada totalment per voluntaris del POUM. Vaig ésser

dels dos-cents primers reclutes de disset i divuit anys que ens hi incorporàrem. Allí vaig dir-me que si podia tornar a l'Institut (havia estat aspirant), em dedicaria als més pobres. A la meua brigada, formada per gent molt ferma que moria cantant la Internacional, ningú no sabia llegir ni escriure.

Trajectòria

Després vaig passar dotze anys a la Salle de la Bona Nova, des d'on vaig poder participar amb d'altres Germans a la catequesi (esplai de sentit cristià) al Somorrostro, al Guinardó, a Sants i al barri de Sant Martí, llocs tots de barraquisme. Després, vaig treballar nou anys en una escola completament gratuïta: batxillerat, ensenyament primari i professional (tot diürn i nocturn). Més endavant, durant quatre anys vaig orientar una escola preferentment per a gitanos al barri de Sant Roc, de Badalona. A continuació, vaig dirigir quatre anys un centre de Protecció i Tribunal de Menors, amb més de cinc-cents nens i joves interns. Els dos anys següents els vaig passar a la Salle del Port entre cent vuitanta nens acollits per l'Ajuntament (certament en millors condicions pedagògiques que les dels pisos que ara atenen alguns d'aquells nens assistits per l'Ajuntament). Durant aquesta etapa vaig començar la meua tasca a OBINSO (Obra d'Integra-

ció Social), fent d'educador de carrer i treballant a les presons amb nois que coneixia. Després, durant nou anys vaig fer d'educador de carrer per l'Ajuntament de Barcelona, situació que m'ha permès de treballar amb llibertat i el suport dels equips socials...

I ara, ja jubilat (tinc prop de setanta anys), continuo al carrer i a les presons, i vaig col·laborant al centre obert Salvador Gavina i a OBINSO.

Actualment

Cada curs m'assenyalo unes tasques més urgents per portar a terme. Per a aquest curs (1988-89) m'havia proposat les següents: atendre curosament els nois que surten de la presó, principalment els que tornen al barri Xinès; atendre els drogaaddictes que acaben refugiant-se a la Ciutat Vella; i acompanyar tant com fos possible els malalts de la SIDA que cada dia són més nombrosos...

Tot com a educador. Com a persona que cerca l'amistat com un camí per invitar els marginats a la reflexió, per suggerir un canvi, per reforçar les seves decisions incipients de millora, per fer de pont perquè puguin arribar a d'altres llocs i persones que els puguin atendre millor.

I, a més, cada matí de 7 a 9, he estat al centre obert Salvador Gavina, primer preparant l'esmorzar per seixanta nens, i després (amb mossèn Joaquim Trias, el Jesús,

germà marista, i l'Angelita, filla de la Caritat) ajudem els nens a rentar-se, a esmorzar i a preparar-se per anar a l'escola.

Aquestes tasques m'obliguen a passar moltes hores pel carrer i a la presó, i els dissabtes i diumenges a la residència d'Els Alps (OBIN-SO), de l'Hospitalet. M'obliguen a tractar molta gent marginal i a viure les situacions més tristes, conflictives i desesperades que es puguin donar al barri Xinès.

El que he après

Tot ho he de viure com a religiós; és a dir, com un cristià que vol ser ressò del Crist en el tracte amb les persones. M'he vist obligat a refer i a repensar tots els conceptes mentals de la vida, de la fe, de les relacions humanes, de la veritat, de la vivència religiosa. És tot tan diferent quan hom està dintre del món marginal!

He sentit veritablement la necessitat de l'oració i visc en oració. Moltes vegades en l'oració silenciosa, sense atrevir-me a dir res a aquest Déu, que és Pare de tots, àdhuc dels que es destrueixen a la presó o per la droga, de les prostitutes, dels transeünts i dels joves del carrer. Es tracta d'una oració de conversa amb aquest Déu que ho sap tot i deixa que siguem nosaltres els qui anem arreglant o desarreplant aquest món meravellós que va posar a les nostres mans. Però és també una oració de queixa, d'increpació al Déu bo,

que tolera tant de mal; al Déu just, que permet tanta injustícia; al Déu misericordiós, que ens espera tots, però sobretot els marginats, amb els braços de la seva infinita misericòrdia ben oberts.

He après a no judicar les persones: ni els marginats, delinqüents o drogaadictes, ni les persones que els oprimeixen o viuen a expenses d'ells. Ni tampoc m'atreveixo a judicar els meus germans de Congregació ni els altres religiosos que sembla que haurien d'enfrontar-se més senzillament a aquesta realitat marginal.

Visc cada dia el consell evangèlic de no preocupar-me del vestit, del menjar o del dia de demà. Els marginats no poden pas planificar el dia de demà: viuen el present. I hom aprèn també a sentir-se immers en el present, que és el do de Déu a cada instant.

He après a estimar. A estimar amb naturalitat, senzillesa i tendresa, sense fronteres ni complexos. A cada persona tal com és. I a sentir-me també estimat per cada persona, tal com ella pot estimar. I hom veu que només estimant es pot comunicar l'amor del Crist a aquestes persones que ningú no estima i que molts voldrien veure ben lluny per viure amb més tranquil·litat.

Des que tracto amb els marginats tinc l'esperança dintre el meu cor, i sé que el nostre Déu ens acollirà a tots, i que ell, que veu els nostres problemes, hi intervindrà com voldrà, no segons la nostra voluntat i el nostre caprici.

Quan he intentat conviure amb els marginats per ser-los útil, aleshores he sentit la meua impotència total, la meua nul·litat. Cada dia ho entenc menys; cada dia sento que puc fer menys per mi mateix. Sols Déu pot fer-hi alguna cosa; ell pot fer-ho tot.

No m'he cremat

Algú m'ha preguntat moltes vegades com és que resisteixo tants anys en aquesta tasca... De fet no saben que hi frueixo molt, perquè els marginats són gent molt bona, acollidora, franca i alegre. No, no m'he *cremat* (per fer servir una paraula de moda entre els treballadors socials, que més o menys treballen amb persones amb dificultats). I penso que no em *cremaré*, perquè procuro estar sempre en contacte amb el Senyor: a l'oració silenciosa de bon matí, quan tothom encara dorm; al rès del rosari cada dia; a l'oració en tot lloc i en tot moment; i a més, són moltes les situacions que ens conviden a pregar.

No m'he cremat, perquè visc en una comunitat religiosa molt acollidora, comprensiva, respectuosa amb la meua feina; que sap quan es pot dir una paraula o quan cal callar, perquè he tornat a casa de mal humor.

No m'he cremat, perquè cada setmana tinc la meua sessió de supervisió, en què mossèn Lluís Ventosa em va criticant minuciosament el que sap de la meua feina,

per la còpia del diari, les cartes que rebo i les entrevistes de la premsa.

No m'he cremat, perquè puc tenir contacte fraternal amb uns altres treballadors socials meravellosos, i amb comunitats religioses admirables, com ara les Oblates, les de la Villa Teresita, les del Sagrat Cor, les Hermanitas de Santo Domingo...

Penso que no em cremaré, perquè em sento estimat i puc estimar profundament; perquè em respecten i procuro respectar tothom; perquè, gràcies al tracte amb els marginats, rebo cada dia lliçons de fe, de generositat, de solidaritat, de tendresa, i de moltes altres virtuts.

Religiosos

Crec que dintre l'Església les congregacions religioses són les que estan més cridades a viure els problemes del món marginal. I que sols retornant a l'esperit dels fundadors tindran la possibilitat de donar a Déu el servei que ell n'espera. I quan una congregació no respon al disseny de Déu, potser és millor que s'extingeixi.

Sé que en aquest escrit breu no he pogut reflectir les meves vivències en el món de la marginació. He escrit uns llibres que m'han ajudat a manifestar-me, i a manifestar l'estíma que tinc als joves delinqüents, als drogaaddictes, a les prostitutes, als perduts pels

carrers de la nostra Ciutat Vella. No sé si deuen haver servit per a alguna cosa...

Sols demanaria que cada congregació religiosa estudiés la manera que alguns dels seus membres procuressin estimar vivencialment, i a la pràctica, totes les persones marginades.

M. Adrià Trescents

SERVEIS PER ALS MARGINATS

*«M'ha enviat a portar el missatge joiós als desventurats, a anunciar als captius la llibertat... a posar en llibertat els oprimits.»
(Lc 4,18)*

Sempre ens interpel·len les paraules de Pau: «Vosaltres, germans, heu rebut una vocació de llibertat...» (Ga 5,13). Certament la llibertat és un aspecte essencial de l'Evangeli de la Salvació. Tot home i tota dona, imatge ambdós de Déu, no poden realitzar-se com a persones sense l'expansió d'aquesta dimensió. Conscients d'aquesta realitat, com també de les múltiples esclavituds que crea la nostra societat materialitzada i consumista, sentim la crida de restar atents cada dia a fi de descobrir com tants germans nostres sofreixen aclaparats per situacions opressores ben concretes.

Breu història d'un servei

El clam de la pobresa, millor dit dels pobres, ressona de fa temps, ve de molt lluny. Però l'any 1983 les necessitats es multiplicaven i les demandes d'ajut foren més greus i urgents. Cada dia arribaven a casa joves ex-presoners, toxicòmans... Llavors vàrem posar en marxa el petit Servei d'acolliment i orientació Sta. Llúcia que, com el nom indica, volia acollir les persones i orientar-les en la recerca de solució als seus problemes, informar-les de llurs drets i connectar-les amb altres serveis existents a la nostra ciutat.

A més d'aquesta atenció directa a casa, continuàvem visitant les presons. També els interns reclamaven atenció personal, diàleg i gestions...; reclamaven confiança i l'agraïen, ja que el sistema penitenciari no els en donava. La veu que algú s'interessava per ells seria de pressa de boca en boca i cada dia eren més els homes i els joves que demanaven la nostra presència. Avui intentem fer-nos presents a les tres presons de Barcelona i tenim contacte, a través d'altres germanes i per carta, amb presons d'arreu d'Espanya i algunes de l'estranger. És prou sabut que la situació de les presons és cada dia més conflictiva, per mancances dels sistemes penal i judicial, però també per la població que hi va a parar, població (habitualment els més pobres) afectada per molts problemes. Les presons són plenes de tòxicòmans;

són la fita obligada per a molts joves que delinqueixen a causa de la drogadependència, cercant la llibertat per un camí errat. Això comporta més visites, més gestions, més problemes i més gent assetjada d'atenció personal i de reconeixement.

Moltes més persones marginades socialment malviuen a la nostra ciutat: toxicòmans, ex-presos, prostitutes, transvestits, indigents, aturats, malalts psíquics, desnonats, famílies desfetes, mares sense consol per la desferra que la droga ha fet dels seus fills... Moltes persones (incomptables, amb noms concrets i no només números freds) busquen, desorientades, solució i, sobretot, acolliment.

Aquell petit «servei» del 1983 fou desbordat pel nombre i la qualitat de les demandes. Vàrem veure que havíem d'organitzar la nostra acció; calia garantir-ne el futur i la continuïtat. Avui, mercès a la col·laboració de professionals i a l'ajuda voluntària de moltes persones, tenim un petit pla de treball i podem fer un seguiment individualitzat, en col·laboració amb els Serveis Socials de Base i amb la Comissió d'Assistència Social Penitenciària i els Centres de Rehabilitació de Toxicòmans.

Se'm fa molt difícil de descriure el nostre servei perquè l'experiència és d'alguna manera incommunicable. Si no fos pretensió, convidaria tothom amb aquest prec: veniu i veureu. La realitat passa el que jo us pugui dir i el que pugueu imaginar: el drama de

la solitud, l'angoixa de la gent, l'esclavitud dels joves, la fam, l'empobriment progressiu, el deteriorament de les persones... Veniu i veureu: la hipocresia de la societat, la doble moral, els projectes elitistes, la indiferència, la insolidaritat. Veniu i veureu: la caiguda de molts mites, com el del progrés, el de la Barcelona olímpica, el de l'Europa social... Davant la realitat ens preguntem: qui és l'home?, on és Déu?, quina és la nostra fe?... Sant Pau ens recorda: «si vivim de la fe, tot és gràcia».

Voldria dir encara que la persona concreta és més important que cap altra cosa, i que l'home només pot valorar-se a si mateix quan és estimat i respectat per algú. Tothom qui truca a casa nostra ha de poder fer l'experiència de la seva dignitat, i que li és retornat quelcom que li pertany. Així doncs, volem tenir cura sobretot de les actituds: l'atenció, l'orientació i l'acolliment han de ser vehicles de tendresa, de respecte, de servei i d'amor.

En la resposta concreta i creativa a les persones necessitades de cada moment històric, s'hi juga la coherència de la nostra fe amb la nostra identitat vocacional com a Filles de la Caritat: el nostre dò total a Déu només el podem viure en el servei als més pobres. En el servei sempre podem anunciar Jesucrist tot fent present a la gent que el Regne del cel és a prop i és per a ells.

Dificultats

— Un gran desbordament de pobres i una manca de resposta social, especialment vers els ex-reclusos, els malalts mentals, els toxicòmans i els malalts de la SIDA. Els drogaaddictes es van morint (enguany n'han mort més de 70), i ens consta que molts volien guarir-se (desenganxar-se), canviar de vida, i potser estaven esperant una plaça en un centre. Però els centres que hi ha no són suficients i no estan a l'abast dels pobres. La rehabilitació no és qüestió d'uns guanys econòmics sinó de gent *vocacionada*, és a dir capaç d'estimar, d'acompanyar el seu procés d'alliberació.

— Cal remarcar la falta de conscienciació i el rebuig de la gent davant qualsevol iniciativa que comporti la realització d'un projecte com ara obrir nous centres, muntar tallers d'aprenentatge d'oficis, etc. Ningú no vol cap centre a la vora.

— La presó no és el lloc adient per als malalts mentals i els toxicòmans.

— La lentitud de la Justícia i el desfasament de la Llei... són dificultats greus. Dintre d'un procés avançat de rehabilitació, moltes vegades un jove ha d'abandonar el centre i ha de tornar a la presó perquè se li aplica una condemna d'anys enrera. I també passa el mateix amb persones que han refet totalment la seva vida i que de vegades ja han format una família. Caldria que la

lleï tingués presents alternatives a la presó.

— Continua el tràfic (més organitzat) de la droga i la pressió sobre les víctimes.

— La manca de valors, de motivacions i d'ideals engrescadors porta a la indiferència i a l'apatia, i aboca molta gent (sobretot jovent) a seguir camins sense retorn.

— La provocació a la violència, al consumisme i a la sexualitat desenfocada, a través dels mitjans de comunicació social, fomenta la delinqüència.

Perspectives

— Som conscients que només podem atansar-nos al pobre des de la nostra pobresa i limitació. Aquesta actitud permet contemplar Crist i trobar-lo en el cor i en la vida dels homes, on la seva gràcia no deixa d'actuar.

— Esperem una sensibilitat i una solidaritat més grans per part de tots. Si les pobreses són un repte per a la societat, encara ho són amb més motiu per als qui ens diem cristians. El pobre (sagrament del Crist) ens urgeix a passar de l'egoisme a l'amor. Els cristians, doncs, hauríem de ser capdavanters en la tasca de sensibilització.

— Confiem que les autoritats buscaran fórmules econòmiques alternatives per als països que sostenen la seva economia en el cultiu i la venda de la droga. Si hi ha

acords per lluitar contra el terrorisme, ¿no és un terrorisme més greu la destrucció de la joventut?

— Esperem que es creïn centres a l'abast dels pobres i amb projectes rehabilitadors respectuosos de la dignitat de la persona, i que es potenciïn els que ja existeixen en aquesta línia.

— Cal agrair als jutges i magistrats (cada dia més nombrosos) que sense transgredir la Llei sàpi-guen humanitzar-la i trobar la manera de complir les condemnes en el lloc més adequat per a cada persona.

Creativitat i solidaritat

Bé, vull acabar remarcant que la fe és un risc i que «l'amor és enginyós fins a l'infinit» (sant Vicenç de Paül). Cal que tots superem la por i siguem creatius en la recerca de respostes solidàries a tantes situacions de pobresa. Car molts pobres així ho esperen, en primer lloc dels cristians. Alhora, essent solidaris, fem l'aprenentatge d'uns valors dels quals ells són portadors i de la fe que molts d'ells viuen. Us vull fer participar de l'experiència que un jove transmet en la seva correspondència:

«Yo por mi parte sigo *luchando* (...) Mis ganas de vivir son in-

mensas y sé que la fuerza que necesito para seguir, mana de esa fuente inagotable que es Cristo. (...)

»Sigo dando clases a mis compañeros (...) Día a día veo como crece esa ilusión para mejorar y aprender en una gente que *empieza a vivir de nuevo*. Ayudo todo lo que puedo en la casa y siempre busco el momento para hablar con unos y con otros, sobre todo para estar con aquellos que se desaniman (...).

»Gracias, por haberme enviado la Biblia, la leo cada día (...) Todo me va ayudando para que esa llama que hay en mí, crezca y aprenda a transmitirla a los demás a través de la vida y la palabra (...).

»Soy consciente de mi realidad como ex-toxicómano (...). Ahora, también soy consciente de haber encontrado un camino, una realización como hombre, como hermano verdadero de Cristo (...). Ojalá, Genoveva, todos fuéramos capaces de perder nuestro orgullo, de ser más humildes, de amarnos unos a otros como él nos enseñó. ¿Qué mejor solución que la que él nos muestra: luz, camino, vida? Quiero decirte que la alegría interna que día a día tengo me muestra el camino a seguir.»

Els ens evangelitzen (sant Vicenç de Paül).

Genoveva Masip

CAMINAR AMB ELS POBRES I MARGINATS

L'any 1974 la redacció de QUADERNS DE PASTORAL em va demanar que escrivís un testimoni de vida per al número 33 de la revista, dedicada a «nous camins de Vida Religiosa». Vaig fer-ho.

Ara, QUADERNS ha programat un número sobre «Els religiosos a Catalunya» i em torna a demanar un testimoni de la meua vida.

He llegit el que vaig escriure fa quinze anys. Explicava una mica la meua història i les primeres vivències en entrar en el món del treball manual.

Aquest testimoniatge d'ara podria consistir a exposar l'itinerari seguit fins avui. Però no sé si és el millor camí.

Em decideixo per recordar el punt de partida i explicar el moment actual; i encara només algun aspecte de la vida, perquè no resulti massa llarg ni complicat.

Punt de partida

Fa quinze anys deia: «Penso que en una opció d'aquesta mena —treballar manualment— es pot posar l'accent en el «fer o en l'ésser». Això és: es posa en el fer quan s'emprèn una acció o un camí com a cap de desvetllament entre els homes del treball. Es posa l'accent en l'ésser, quan es

vol viure més que fer, quan hi ha necessitat d'aprendre, d'escoltar, de convertir el cor. Personalment he volgut seguir aquest segon camí, sense tancar-me al primer, i vaig entenent que em manca molt per a convertir-me».

L'intent de fidelitat a aquest plantejament ens ha portat, a mi i a d'altres cristians amb els quals d'aquell temps ençà compartim la fe i el seguiment de Jesucrist, a endinsar-nos en el món de la pobresa i de la marginació. No per treballar-hi, sinó per fer-hi camí. Aquesta experiència va modificant molts caires de la nostra vida.

Però he dit que explicaria un aspecte d'aquest itinerari.

Doncs bé: si entres en el món de la pobresa per treballar-hi, et colpeixen els problemes, t'angoixen i sents la urgència de buscar-hi solució. Si t'hi poses per acompanyar, t'ho prens amb més calma, i això comporta reflexionar per trobar resposta a moltes preguntes que aquesta vida planteja.

Les preguntes es poden resumir en aquesta: per on passen Déu i el seu Regne en aquests fets, en aquestes vides? Per mi ha estat la millor manera de trobar una sortida al desconcert que m'ha produït l'intent de fer camí amb els pobres.

He descobert que el desconcert no venia per la realitat que m'envolta, sinó pels meus criteris apresos (a la família, a l'Església...).

El meu concepte de bé-mal, veritat-mentida, just-injust, bo-dolent, etc., em posa en situació

crítica. No hi ha més que dues alternatives: una, jo sóc el bo i ells els dolents; i l'altra, si els meus conceptes són vàlids, els pobres no hi caben, l'evangeli no és per a ells.

Si em quedo amb el primer, caminar amb els pobres és impossible, perquè una relació de dalt a baix no és humana i encara menys, cristiana. Si els pobres no caben en la meua manera d'entendre Déu, queda en qüestió el motiu fonamental del camí que la fidelitat em porta a fer.

Dedució: jo he de canviar. No puc aplicar els valors apresos de la manera que jo creia que era la bona: paciència, comprensió, misericòrdia, fer el beneit, tornar a començar, perdonar, estimar..., tot això, pel meu concepte de bé-mal, etc., resulta fet des de dalt i no serveix; al contrari, distància, és un llenguatge, una expressió, que els pobres fan molt bé de rebutjar, perquè sóc per ells un «perdonavides».

Desenvolupar tot el que a partir d'aquí s'esdevé ens portaria massa lluny. He dit que em quedo amb un aspecte de l'itinerari que, en concret, és aquest: he canviat el punt de partida de la manera de fer comunitat. Intentaré explicar-me:

Fins fa poc, ha estat Jesucrist, però entès a partir de l'ideal del seu evangeli, dels consells, dels signes escatològics com vida nova, etc.

En resum: estimar, confiar, acceptar-nos, compartir, posar en comú, correcció fraterna, celebrar,

pregar, fins i tot formular plegats un projecte comunitari per concretar aquests i altres valors.

Què m'ha passat fins al present? Que he fracassat. Perquè un punt de partida que posa l'ideal com a instrument de valoració sempre falla, perquè la realitat s'encarrega de fer-lo malbé. El grup es divideix en els qui tenen més traça per a fer ressaltar les virtuts i en els qui estan més de pega i llueixen més les deficiències.

Resultat? Que cadascú busca el seu espai i el projecte es queda en declaració d'intencions: amb uns actes comuns i poca cosa més. En el millor dels casos, quan la realitat contradia l'ideal, quan hi ha cert fracàs, se'n parla, i amb la bona fe i voluntat de sempre diuen: tornem a començar.

Per mi, durant anys, tot el que estic dient (amb una certa simplificació) m'ha ajudat i m'ha servit molt, però he de confessar que ha estat el resultat de tornar a començar sempre i de convertir aquest fet en una ascètica.

El moment present

El punt de partida d'ara és també Jesucrist, però entès no des de la proclamació del seu ideal, sinó entès des de la seva Encarnació; després d'haver descobert que ell s'encarna en l'home feble, pecador, miserable, etc.

Si aquest és el punt de partida de Jesús, per què el camí s'ha de fer fora d'aquest àmbit?...

El camí amb els pobres m'ha fet veure i experimentar que el que tinc més en comú amb tots és la feblesa, la misèria, la meua condició humana; això és el primer que m'agermana. (Anotació: no es pot mirar el gran, no val el poc o molt, mortal-venial. El que compta és la realitat, l'actitud profunda. A les arrels no hi ha diferències.)

Des que ho entenem així, neix una consciència col·lectiva que crea un clima on no cal dissimular ni amagar la misèria. El Crist s'ha encarnat en el miserable per fer de nosaltres homes nous. En podem parlar i assumir-ho junts.

Resultat? Que d'ara endavant tot el que esdevingui constatació d'home nou, de l'ideal —punt de partida del camí anterior— es viu

com un do gratuït i compartit. Des de la misèria compartida amb Jesús, ningú no pot lluir ni presumir de virtuós ni de perfecte.

Consideració final. He descobert que l'Esperit de Déu, des del món de la misèria, es manifesta amb una força per mi fins ara desconeguda. No deu ser que des de l'àmbit de l'ideal, els homes manipulem aquest Esperit?...

Conclusió. Caminar amb els pobres i marginats no sols és possible, sinó que és per nosaltres un camí que ens fa tastar que és l'Esperit qui empeny vers l'ideal proposat per Jesucrist, el d'una humanitat nova. Ideal que ens atreu amb força i que també és punt de referència, però que resulta totalment gratuït arribar-hi, i més si ho hem de fer tots junts.

Romà Fortuny

4 VENTS

SOLSONA: EN ORFANDAT

Sovint, en les meves cròniques a QUADERNS, m'he queixat que al nostre terror solsoní no solen produir-se notícies importants i per això, entre altres raons, aquelles es limitaven a ser anuals, suficients, crec jo, per a donar a conèixer la nostra realitat diocesana. Aquesta vegada, però, no es podia pas haver produït un fet més noticable, tant com dolorós: la mort del bisbe Miquel a primers d'agost d'enguany. Hem quedat, de sobte, orfes de Pare i Pastor. Planyeu-nos.

El primer que he fet, abans de

posar-me davant la màquina d'escriure, és buscar la darrera lletra personal que m'havia adreçat amb motiu del meu aniversari sacerdotal (31 de maig 1952, Congrés Eucarístic Internacional, en el vell estadi de Montjuïc convertit ara en estadi olímpic) i del meu imminent trasllat a unes altres parròquies veïnes. Respira afecte, reconeixement i optimisme. M'ha costat de contenir les llàgrimes. I és que rellegir les paraules d'un amic, quan aquest ja no hi és, produeix una impressió tota misteriosa, capaç per si sola de fer present la persona absent.

Bé, comencem pel començament. Amén.

L'expectativa, acomplerta

Acabava la meua ressenya anterior, si ho recordeu (15 setembre 88), parlant de l'expectativa que hi havia arreu del bisbat arran dels relleus en la Vicaria de Pastoral. Doncs bé, ens vam passar més de mig any esperant, esperant... fins que el butlletí «Església de Solsona» del mes de desembre desvelava la incògnita: Mn. Joan Bagà i Ballús, missioner solsoní a Xile de feia trenta anys, seria el nou vicari general de la diòcesi, i Mn. Jordi Orobitg i Huguet i Mn. Xavier Castelló i Baille, els dos nous vicaris episcopals territorials, el primer de la zona Llobregat-Cardener i el segon de la zona Urgell-Segarra. El dia 19 de gener d'enguany van prendre solemnement possessió dels seus càrrecs. Era de preveure que acabaríem el curs mentre ells es posarien en rotatge, és a dir, sense novetats a destacar, si és que a mitjan estiu no s'hagués produït una allau de nomenaments (17 en total), com no s'havia produït de temps. Aquesta podríem dir que ha sigut (els berguedans diem sigut en comptes d'estat) la seva resolució més remarcable (i en algun aspecte discutible com totes les coses humanes) durant un mandat que ha durat exactament fins al dia 5 d'agost, o sigui, uns set mesos, ja que amb la mort del bisbe tots tres han quedat cessats. Val a dir que el nou equip pastoral havia entrat amb bon peu, s'anava guanyant la confiança de la gent i tenia tota

la de Mons. Moncadas. Ara Mn. Bagà s'ha reintegrat a les seves dinàmiques tasques de Santiago de Xile acomiadant-se amigablement dels seus germans solsonins. Mn. Manuel Guiu i Roca ha sigut elegit com a administrador diocesà pel Col·legi de Consultors en espera que la Santa Seu posi fi a la nostra orfandat nomenant un altre bisbe. I així estem.

El que he dit fins ara sobre la Vicaria de Pastoral hauria constituït probablement l'únic punt o el punt més rellevant del meu cronicot d'enguany, si no s'hagués produït la mort inesperada del prelat.

La mort del bisbe Miquel

¿Qui els ho havia de dir als exercitants que a la Casa d'Espiritualitat del Miracle acabaven d'encetar la tanda dels Exercicis del Poble de Déu el dimecres, dia 3 d'agost, al vespre, que l'endemà al matí, a l'hora d'esmorzar, el seu director, Mons. Miquel Moncadas i Noguera, s'havia de trobar greument indisposat i hauria de ser traslladat urgentment a la Unitat Coronària de Manresa per indicació d'un metge que participava en dita tanda? Doncs fou exactament així. Podríem dir que el bisbe Miquel moriria dedicat i dedicant-se a una de les feines que li resultaven més entranyables i gratificants: els Exercicis del Poble de Déu, que ja havia estrenat a Menorca. Diagnòstic: un infart agut

de miocardi extens. Aquella tarda, amb plena lucidesa mental encara, va demanar de rebre els sacraments. Va tenir un interès especial a demanar perdó, al mateix temps que perdonava tothom. I va oferir tot el dolor de la seva malaltia per al bé de l'Església de Solsona i de l'Església universal. La matinada de l'endemà, divendres, s'agreuà el seu estat i entrà en coma. Moria el dissabte, dia 5, a dos quarts de dotze del matí. Al cel sia!

Tots els mitjans de comunicació es feren ressò immediat de la seva malaltia i del seu traspàs. Les proves de condol plogueren de tot arreu. L'afluència de gent a la missa exequial que tingué lloc el dimarts, dia 8, a la tarda, fou literalment impressionant: poques vegades com aquesta la catedral de Solsona es deu haver vist tan desbordada de fidels (5.000?), i de capellans (225?), i d'abats i bisbes (24 en total), prova inequívoca de com el bisbe Miquel era estimat a Mallorca, Menorca, Solsona, arreu de Catalunya i part d'Espanya.

La cerimònia fou presidida pel cardenal Vicent Enrique i Tarancon, ex-bisbe de Solsona durant divuit anys (1946-1964), acompanyat del cardenal Narcís Jubany, del nunci Mons. Màrius Tagliaferri i de l'arquebisbe de Tarragona, president de la C.E.T., Ramon Torrella. Si tota la celebració va resultar digna, malgrat el desbordament de fidels que deia, el moment més emotiu va ser quan

Mn. Manuel Guiu, al final, va llegir el que podríem dir-ne el testament espiritual del prelat difunt, «A l'hora del meu traspàs —Una senzilla paraula de comiat», redactat el dia 19 de febrer de 1986, any 17è. del seu servei episcopal. Fa escriure de tan sincer i anima de tan esperançat. És l'última gran lliçó, la lliçó del ben morir, que ens ha volgut donar el nostre mestre espiritual. És el text que, acompanyat de les seves dades biogràfiques principals, va constituir el recordatori exequial, que fou reproduït a les pàgines centrals d'un extraordinari que li va dedicar «Full Diocesà de Solsona» el diumenge sobre, dia 13 d'agost, en un tiratge de 13.000 exemplars, i que ha sigut estampat de bell nou en el butlletí «Església de Solsona» corresponent a aquest mes de setembre, tot ell dedicat monogràficament a la persona i l'obra del prelat difunt, així com el «Full Diocesà de Tarragona-Vic-Solsona» del dia 10, també d'aquest mes.

Semblança (aproximada) del bisbe Miquel

No repetiré pas ara aquí la semblança que en publica el butlletí esmentat i que n'ocupa quatre pàgines, elaborada per la Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social. Jo la resumiria en tres frases: era una bellíssima persona, un gran cristià i un bon bisbe.

Un bon bisbe. Plenament conciliar. Va venir de Menorca a Solsona el dia 29 de maig de 1977, o sigui, el seu pontificat solsoní ha durat dotze anys i escaig. La seva arribada va despertar no poques esperances en una Església que acabava de passar una època difícil entre el Concili i el post-Concili, esperances que substancialment no s'han vist defraudades. Des del primer moment s'esforçà a fer-se proper als seus nous diocesans, tant als preveres com als religiosos/es i laics. Més aviat tímid de caràcter i extremadament sensible, és en la intimitat quan es comunicava més obertament. Ell era i se sentia feliç a Solsona, com va manifestar-ho al mateix Papa amb motiu d'una visita «ad limina», malgrat les tensions que més d'una vegada haguérem de patir, ell i nosaltres, no degudes a la mala voluntat de ningú, sinó a la diferència de criteris i tarannàs. Amb ell va canviar l'estil de les visites pastorals a les parròquies, molt més humà, molt més comunicatiu, no gens burocràtic. Convençut que el deure principal d'un bisbe és el de vetllar per la fe i la vida cristiana dels seus fidels, més que no pas fer de governant en el sentit jurídic i fred de la paraula, per això, com afirmava més amunt, es donava tant als Exercicis del Poble de Déu, a raó de cinc o sis tandes l'any. Predicava més bé quan (aparentment) improvisava que no pas quan llegia les homilies escrites, sempre massa refinades. Una pastoral que, sense

deixar d'atendre-la ni molt menys, potser el carregava una mica com un deure que s'ha de complir, era la de les reunions periòdiques dels organismes diocesans. Això que durant el seu mandat es van crear o consolidar organismes tan decisius com el Consell diocesà de Pastoral o el sistema conegut amb el nom d'Ajuda a l'Església. També s'han fet obres d'una rellevància extraordinària com són la remodelació de la Cúria, el Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, la Casa d'Espiritualitat del Miracle, l'Hospital Geriàtric de Solsona, etc. Són abundosos així mateix els seus escrits pastorals, dels quals la Delegació de Mitjans tenia, i encara té, la intenció de publicar-ne una antologia. Els apunts o textos dels Exercicis del Poble de Déu podrien donar peu a una altra publicació que seria molt ben rebuda sobretot pels nombrosos exercitants del bisbat i de fora.

Un bon cristià. Era un home d'una espiritualitat molt profunda i viscuda. Qui el conegués només superficialment podria titllar-lo d'espiritualista i tot. Creia en Déu, en Jesucrist, en l'Església molt de debò, molt de cor. I en el Papa! I en conseqüència creia que la vida és bella i val la pena de viure-la, encara que s'esmunyi. I creia en la resurrecció de la carn. Per tot això, acabava el seu testament dient: «Adéu-siau! A reveure! Estimeu Jesús! Estimeu la Mare! Estimeu l'Església: serviu la unitat i la comunió de l'Església!»

Una bellíssima persona. Tot cor. Amb una sensibilitat a flor de pell. Amb una delicadesa extrema, exquisida. Incapaç de fer mal a ningú expressament. I un treballador incansable que no parava de nit ni de dia ni de recórrer el bisbat d'un cap a l'altre per qualsevol motiu. I català, català de Mallorca, fins al moll de l'os (havia nascut a Muro, el 19 de setembre de 1921; demà passat hauria fet 68 anys).

Ara, estimat bisbe Miquel, sé que m'esteu mirant mentre escric això. Cada any esperàveu amb molt d'interès aquestes meves col·laboracions a «QUADERNS», ja de quan éreu a les Illes i seguíeu els nostres patiments durant el pontificat del vostre predecessor solsoní. Em coneixíeu abans de conèixer-nos, abans, molt abans d'aquella llarga sentada que tinguérem a casa meva (encara em sembla que us veig assegut al sofà del meu despatx), al cap de poc d'haver arribat a Solsona. Us vaig lliurar tots els meus llibres de versos, dedicats. Sí, també els humorístico-satírics, aquests que ara acabo de publicar, ampliats, en el llibre «Liridunvau, liridonvon». Aquest nou volum, segon de la meva obra poètica completa, em consta que també l'esperàveu amb deler: «A veure què dirà Mn. Forner». Ho esperàveu i ho temíeu alhora, això que a vós us agradaven prou els acudits bonhomiosos sobre l'Església, els sants, el papa. Una vegada recordo que em vau telefonar ex-

pressament per felicitar-me amb motiu d'una crònica meva a «QUADERNS» i que jo us vaig respondre: «Molt bé, moltes gràcies. Aquest cop em feliciteu perquè us he deixat bé; si algun altre dia us critico, també m'heu de felicitar». I, tímid més que «pillo», no ho vàreu fer. Ara, que veieu com eren de bones les meves intencions (així m'ho penso), vull creure que us en congratuleu i esclafiu de riure amb tots els àngels. És «amb amor i amb humor» que de vegades us havia criticat públicament com havia criticat l'Església; sempre amb «amor i amb humor», perquè us estimava i us estimo, perquè jo també sóc Església, perquè per a salvar-se l'humor és tan necessari com la fe, perquè l'humor és el somriure de Déu sobre els homes, perquè per Jesucrist, amb Jesucrist i en Jesucrist els cristians ja hem superat la tragèdia, tot i la suor de sang de Getsemaní, perquè... Bé, prou. Perdoneu-me, bisbe Miquel, per les vegades que us havia fet patir, sense voler. Gràcies pel bé que em féreu ara farà un any quan vaig practicar (finalment!) els vostres Exercicis del Poble de Déu. A reveure!

Dues defuncions més

En el capítol de defuncions hem de lamentar la pèrdua de dos preveres més: Mn. Joan Tristany i Roure, capellà de la colònia Valls (Torroella, 24-III-1901 - Colònia

Valls, 17-IX-1988). Tenia 87 anys. Fou capellà de la mateixa parròquia gairebé tota la vida. Un home de molta finor espiritual. Artista polifacètic: pintor, músic i poeta. Fou estimat com un avi en els darrers anys de la seva existència, penosos a tot ser-ho, quan tant va necessitar de la Concepció, la seva fidel i sacrificada majordona. Si aquest ens va deixar en una edat patriarcal, un altre, Mn. Joan Oliiva i Cantó (Vallmanya, 14-VIII-1931 - Súria, 5-XII-1988), ens va deixar en plena maduresa, víctima d'una terrible malaltia. Era molt bon xicot. Pagès de bona raça i feina callada. Al cel sien tots dos. Amb el bisbe Miquel ara deuen estar jugant a la botifarra, ell que va presidir les exèquies d'un i altre.

Etcètera

Acabo aquí, sense reportar més coses, perquè ja m'ha resultat prou llarga aquesta cronicota. A més, davant la mort del bisbe Miquel, totes les altres notícies empal·lideixen. El mateix ressò que ha obtingut l'editorial del «Full Diocesà Tarragona-Vic-Solsona», difós per tots els mitjans de comunicació, fis i tot per la TVE, resulta anecdòtic en aquest instant, per recent que sigui.

De moment, encara visc a Navàs; aquesta tardor, però, em traslladaré, si Déu vol, a Viver i Serrateix, parroquies del mateix

arxiprestat de Navàs, on confio gaudir de més pau i tranquil·litat per a escriure i encomanar-me a Déu, després d'haver conviscut amb els navassencs (esgarri-feu-vos!) trenta-un anys, la meitat de la meua vida. A les velleses, bestieses.

Ah, i que Déu ens enviï, a no trigar, el nou bisbe que mereixem i necessitem! Amén.

Navàs, 17 setembre 1989.

Climent Forner

TARRAGONA

Per motius ben diversos hi ha hagut a la diòcesi dues convocatòries a nivell de bisbats de Catalunya: la X Trobada de pastoral del món rural, i els Cursos d'estiu de l'Associació Bíblica de Catalunya.

Des de l'estiu de 1974 l'Associació Bíblica convoca uns cursos d'estiu, per tal de fer conèixer la Bíblia no només entre els seus socis sinó també entre altra gent. Aquest estiu hi han treballat com a professors Corona Garcia, el pare Guiu Camps, mossèn Joan Magí, president de l'Associació, i Josep Lluís Arín.

El departament de Pastoral rural de Catalunya, amb seu a Barcelona (és divertit, oi?), ha con-

vocat la X Trobada de Pastoral del món rural, a l'arxiprestat d'Urgell-Garrigues. Les jornades es dugueren a terme del 19 al 21 de juny, amb residència a Vallfogona de Riucorb, però amb l'elecció d'altres indrets per a les reunions, les visites i els diàlegs.

La trobada va començar havent dinat, a Vallfogona, amb la benvinguda de mossèn Jacint Anglada i de mossèn Josep Bru, arxiprest i rector d'Arbeca. Després tingué lloc una densa conferència a càrrec de Josep Pau, d'Arbeca, diputat i president de la Comissió d'Agricultura del Parlament de Madrid, sobre els condicionaments socio-polítics i la situació actual promoguda per la política de la Comunitat Econòmica Europea i es féu una llarga explicació sobre els fruits secs, producte fonamental a les comarques del nostre arquebisbat, tant per l'ametlla com per l'avellana. Josep Pau va remarcar la necessitat de l'associacionisme i del cooperativisme.

Després se celebrà a l'església gòtica de Guimerà l'eucaristia presidida per mossèn Joan Aragonès, vicari general, el qual a l'homília va insistir que el Déu de la ciutat és el mateix que el dels pobles, i que, per tant, cal un plantejament evangelitzador per poder-lo fer arribar als ambients rurals.

L'endemà fou el dia més atapeït, tant per les visites realitzades com pels continguts tractats. Es va començar amb la celebració de l'eucaristia al monestir de Vallbona de les Monges, presidida pel

rector i capellà de la comunitat cistercenca, mossèn Romuald-Francesc Vives, que va glossar el text paulí «res no ens aparta del Crist». Després d'esmorzar, va haver-hi una conversa amb M. Rosa Piqué, monja, sobre la comunitat de Vallbona, encarnada en el món rural, i sobre el seu caràcter pregon d'acolliment en aquest medi. Després les assistents socials del bisbat de Solsona i de Tàrraga presentaren la realitat diocesana i d'un poble gran enmig d'una zona rural. Les assistents presentaren els problemes següents: el del despoblament de la zona fins a quedar un equilibri de subsistència i de manteniment de la terra, com a més significatiu, i altres de sectorials, com són ara, tercera edat, infantesa, disminuïts, malalts mentals, habitatge, família i associacionisme. Per acabar, remarcaren que, atesa la manca de serveis i de recursos del món rural, el rector ha de ser el dinamitzador d'iniciatives de molts tipus. El matí s'acabà amb la visita al monestir i la sexta.

A primera hora de la tarda va tenir lloc la visita a l'Olivera, experiència cooperativista arrelada a Vallbona des de fa molts anys i animada actualment per Carles Ahumada. L'Olivera pretén, en un clima mig d'institució mig de família, integrar mitjançant el treball els deficientes psíquics en el camp, i ben aviat en una planta de comercialització del vi que ells mateixos elaboren de les vinyes del poble. Aquesta experiència, que té

el suport del Mercat Comú, compta amb moltes esperances de reeixir, després de moltes crisis des de la mort del pare Segura, iniciador de l'obra.

Més tard ens visità la cooperativa John Fils de l'Espluga Caval. Aquesta experiència, certament única a Catalunya, sorprèn per l'originalitat i l'empenta social i econòmica que ha donat al poble i en certa manera a la zona del voltant. Aquesta fàbrica va néixer amb motiu d'una pedregada d'ara fa vint anys. Davant la desgràcia mossèn Joan Llorc, que feia poc temps que era rector del poble, va urgir que «calia fer alguna cosa». Aquella intuïció es va convertir en una fàbrica amb cent vint treballadors i amb una qualitat de treball que li ha donat nom en el camp tèxtil. Després de sentir mossèn Joan Llorc, hom es fa aquestes preguntes: i després d'ell, què?; es mantindrà la «cooperativa»?; hi haurà un altre plantejament? Realment s'està preparant algú perquè el succeeixi. La seva dedicació laboral, discutida des d'alguns sectors clericals, té la resposta en els fruits que dona a un poble que, sense la fàbrica, avui no existiria com a tal.

Després, sopar a Belianes, amb el Consell arxiprestal de pastoral, amb el qual es féu una conversa animada sobre realitats de l'arxiprestat: aplecs anuals, experiència de joves i adolescents, economia, celebracions, Consell arxiprestal (diferents actituds de pertinença:

deure, obediència, testimoni). Mossèn Joan Batlles va remarcar el valor del voluntariat i el d'una representativitat qualitativa: la d'uns cristians que coneixen la realitat i les necessitats, amb voluntat de servei.

Les jornades varen acabar amb una reflexió sobre: quines crides demanen una resposta pròpia de la pastoral rural?; i quines són les exigències pastorals?

Després de valorar «excessivament» l'arxiprestat, a partir del que havien visitat i conegut els quaranta preveres, els agents de pastoral i els laics assistents, es va remarcar el sentit d'humilitat de la gent de la contrada, l'estima a la terra i al lloc, l'esperit de lluita i l'interès per conservar (en són un exemple les esglésies restaurades). I es va constatar que això demana que hi hagi disponibilitat, que el prevere faci grup, que se surti del localisme, i que el prevere i els agents de pastoral siguin, especialment en aquest medi, educadors i aglutinadors de les realitats i associacions.

Les jornades acabaren amb una valoració del treball realitzat: cal conèixer la realitat àmplia i variada de Catalunya per inserir-s'hi amb l'evangelització; cal una crida a la informació per saber cap on s'ha d'anar. El Departament ha estat una «corretja de transmissió» d'unes experiències que enriqueixen i animen una pastoral sempre en qüestió, sempre renovable.

Jordi Figueras

TORTOSA

Cal dir que els qui organitzen conferències en aquests temps (de gràcia i de desgràcia) caracteritzats per la superfeina i l'atabalament..., i més si es tracta d'oferir valors humanístics o ètics..., i més difícil encara si parlen del naixement polític de la Catalunya vella a la Catalunya nova de l'Ebre sud..., són gent ben agosarada i valenta.

A Tortosa la sensibilitat per la sardana, la normalització de la llengua catalana i l'admiració pels pares de la pàtria: Borrell II i l'abat Oliba, són més baixes que més al nord de Catalunya.

Primer cicle de conferències: 16-20 de gener

Malgrat tot, la Fundació Manya, la Comissió eclesiàstica del Mil·lenari i el Patronat de la Sagrada Família, estudiat el problema, hi intentaren solucions. Són aquestes:

— Fitxar aquells conferenciantes que dominen bé el tema, l'estimin i tinguin certa pràctica a difondre'l.

— Conferenciantes de casa, majoritàriament coneguts i valorats i amb una bona imatge de catalanòfils: Joaquim Blanc, Jesús Massip, Gerard Vergés, Oriol Cardús.

— El conferenciant més estelar, el posaríem a la cloenda del primer cicle: Josep Ainaud de Lasarte, el que havia parlat de «Catalunya: dos mil anys de fe i mil anys d'història», justament en el pelegrinatge a Roma el desembre passat.

— Els temes serien molt tortosins: «Les nostres arrels cristianes», tant pel que feia a la capital, com al territori diocesà. L'última fou, en canvi, d'abast més general: la justificació de celebrar el Mil·lenari a Catalunya.

— Títols de les conferències: «Els cims més importants de la història diocesana», «L'Església de Tortosa i la cultura catalana», «Realitat i esperances de la llengua catalana a la diòcesi tortosina», «Tasca cultural i científica dels pares jesuïtes a Tortosa» i, finalment, «Les arrels cristianes del mil·lenari».

Com veieu, el primer cicle contemplava una panoràmica històrica com les arrels d'aquest gran arbre que és ara la Catalunya de l'eslògan «som 6 milions».

De les arrels a les flors: 15-19 de maig

Ja els bisbes de Catalunya a la pastoral col·lectiva del 27 de desembre de 1985 advertien que no és prou contemplar com a cofois la pròpia història. Hem d'acceptar el repte de continuar-la en el futur. Un futur on sí no es podrà

dir «Catalunya serà cristiana... o no serà», sí almenys: «Catalunya serà pluralment respectuosa... o no serà». I és evident (ho diuen els bisbes en la segona part) que l'Església ha contribuït (i molt) a bastir ara i aquí un poble acollidor, servidor, amant de la cultura, de les llibertats, de la família, del progrés...

Cal acceptar el repte del futur de la fe a casa nostra, i per tant el segon cicle portava com a títol: «L'Església a l'inici del segon mil·lenari de Catalunya». Copiem literalment el programa àmpliament difós:

«L'home: animal racional i animal de fe», per Mn. J.J. Rovira Climent; «El missatge sempre jove de l'Església», per Mn. Domingo Escuder; «Radiografia d'una societat "malalta"», per Mn. Joaquim Blanc; «Déu ens salva des de la terra», per Mn. J.A. Martínez García; «Concrecions i pistes de futur en l'Església i en el món», taula rodona i oberta.

L'èxit «relatiu» d'aquests cicles de conferències

El lector amb antena cultural i religiosa sap que les «emissions» de llibres i de fe tenen poca audiència, poca capacitat de convocatòria. Malgrat tot i gràcies a l'esforç mancomunat de les tres

entitats organitzadores i a la temàtica d'actualitat, s'aconseguí la resposta de seixanta a cent persones cada vespre. Qualitat sociològica dels assistents: «gent de missa», persones sensibilitzades en l'amor a Catalunya i a l'Església.

Quan hom revisa l'assistència més aviat baixa als nostres actes, se li enrosquen al cor uns quants interrogants:

— el ciutadà i fidel actual no dedica massa temps al treball i poc a la cultura i a la fe?;

— i si té sensibilitat per l'Església i la nació catalana..., no preferiria més sants i profetes que mestres i teòrics?;

— no valdria més organitzar poques conferències i de molta altura, que oferir-ne moltes i encara coincidents i de poc interès popular?;

— per què no es coordinen esforços i les institucions de finalitats convergents no programen els cicles mancomunadament?

Siguin aquestes preguntes i llurs respostes (sempre incòmodes) testimoni de l'interès que tenim per la trilogia: fe, cultura, Catalunya... I de moment a Tortosa, que resti constància que, a més a més del pont sobre l'Ebre batejat com «el del Mil·lenari», i de tot un seguit de publicacions que porten el logotip de «Catalunya 1000 anys», un grapat de persones hem parlat amb amor de les arrels cristianes de la nostra pàtria.

Joaquim Blanc i Bahima

URGELL

196 parelles renoven les promeses matrimonials

Cent noranta-sis parelles, de diferents edats, van renovar a l'aplec de Rialb les promeses del seu matrimoni. Amb elles assistiren a l'acte 400 devots més de Santa Maria de Palau.

La diada s'inicià amb la processó i la benedicció dels camps i de les collites. L'acte central va ser la celebració de l'eucaristia. A la pregària dels fidels, els matrimonis van renovar les promeses del dia de la boda, van ser obsequiats amb un record de la diada i finalment van venerar la imatge popularment coneguda com la Mare de Déu de la Pluja.

El tradicional aplec de Santa Maria de Palau, a la comarca de la Noguera, els dos darrers anys ha rebut un nou alè de vida mitjançant unes convocatòries singulars. El 1988 s'hi convocà un aplec de majorales (vella institució que amb tanta discreció com eficàcia col·laborava en la neteja i l'ordenament de les esglésies). La diada no solament constituí una evocació històrica, sinó sobretot un agraïment a les col·laboradores parroquials i una memòria de la devoció mariana. El 1989 la convocatòria dels matrimonis ha distingit l'aplec. En una zona com la

Baronia del Rialb, greument afectada per l'emigració, amb el seu centre de Ponts, aplegar 200 parelles que vulguin renovar les seves promeses matrimonials, suposa realment molt coratge i un gran esforç. Si hi afegim els resultats i la joia cristiana que respiraven tots els assistents, gairebé hom sent vents pentecostals. La renovació de l'aplec ha arribat acompanyada de la restauració de l'església romànica i del seu entorn. Per altra banda, la nova carretera de Ponts a la Conca de Tremp ha significat una millora important per a la comunicació amb el santuari marià.

Tomba dels preveres màrtirs (1936-39)

Una tomba acollirà a la catedral d'Urgell les restes d'alguns dels preveres diocesans que van morir víctimes de la persecució entre els anys 1936-39. Un arquitecte ha enllestit ja l'avant-projecte de la tomba, o mausoleu, que serà adequada a la cripta de la catedral. La tomba martirial ocuparà un lloc proper als actuals sepulcres dels bisbes i tindrà un accés que possibilitarà les visites dels fidels que vulguin venerar la memòria dels preveres màrtirs, fer-hi pregària o presentar-hi ofrenes de flors i cera. L'obra serà finançada per l'actual presbiteri d'Urgell que vol unir-se així als que van re-

gar els camps del Senyor amb la pròpia sang.

A la tomba, hi seran dipositades en principi les restes de 15 dels 107 preveres assassinats a la diòcesi. La comissió responsable ha iniciat la recollida de restes martirials, a partir dels sepulcres que en un futur immediat podien ser més fàcilment objecte de confusions. Els familiars dels preveres màrtirs, que han estat puntualment informats de les accions a realitzar, sempre hi han donat el seu consentiment i han expressat el seu agraïment amb emoció.

Aquest afer s'ha dut a terme amb prudència i delicadesa, i sobretot s'ha subratllat el caràcter exclusivament religiós de totes les accions realitzades. El to de les paraules, el contingut dels actes, el marc, etc., han remarcat l'objectiu religiós de totes les accions realitzades com a memòria i veneració dels preveres màrtirs.

172 alumnes, al curs de l'Escola de Teologia

Cent setanta-dos alumnes han assistit al curs que set professors de l'Escola diocesana de Teologia han impartit als centres comarcals del bisbat. L'escola ha portat a terme l'ensenyament del curs a set centres comarcals, i així hi ha facilitat l'assistència dels alumnes. Entre els participants destaca el nombre de dones (135) sobre el d'homes (37). Les matèries explicades el curs 1988-89 formen part del primer cicle de la programació triennial que comprèn: introducció a la Bíblia, Cristologia i Sagraments de l'Església. A part de les classes els alumnes durant el curs són convidats a assistir a tres jornades generals a fi d'establir contacte amb els que segueixen el curs a altres centres i perquè s'estimulin en l'aprenentatge i el testimoniatge cristià.

Antoni Mirabet

RETALLS

L'ocasió desaprofitada

L'altre dia m'explicava un seglar que havia pres part en una comissió que havia anat a veure el bisbe per invitar-lo a reconsiderar un trasllat sobre el qual no havien estat consultats, que el bisbe els havia respost que, en vint anys que feia que era bisbe mai no havia rectificat cap decisió. No sé com deu quedar allò que de savis és rectificar... Deixem-ho. L'únic que volia dir és que ara que tant el papa com els bisbes s'omplen la boca i la ploma de laics i de corresponsabilitat, penso que aquest bisbe es va perdre una ocasió d'or. Imagineu-vos que un periòdic, encara que només hagués estat co-

marcal o regional, l'endemà hagués pogut publicar: «Després del Sínode i del document pontifici sobre els laics, el bisbe de tal lloc fa tant de cas dels seus laics que, per primera vegada després de vint anys, a petició seva no va tenir inconvenient a rectificar una decisió important de govern». Només d'aquesta feta, aquest bisbe s'hauria pogut estalviar almenys dos o tres escrits sobre els laics. Que això d'escriure, si no es fa de vici, sempre resulta molt laboriós. Però no hem de ser pessimistes. Que d'alguna cosa s'ha avançat. Encara que no se'ls escolti, almenys ara el bisbe rep els laics i, cosa que és més important, aquests s'atreveixen a visitar-lo. —*Jesús Huguet*

Una catequesi dialògica

Al núm. 493 de «Documents d'Església» acabo de llegir l'article del cardenal Martini titulat «Quina catequesi per a un país que cal reevangelitzar?». I m'han cridat l'atenció aquestes paraules:

«Una catequesi d'aquest tipus és concretament, dialògica...

»És la invitació a la unitat de diàleg que tingui en compte el criteri inductiu, el que la gent sent, les dificultats que hi ha, i a partir de tot això tingui després en compte el coneixement i el descobriment que la gent té sobre un determinat aspecte. He trobat molt pocs catecismes que palesin aquesta invitació. M'ha sobtat un catecisme en llengua alemanya perquè en exposar una veritat, explica de seguida la reacció instintiva del qui la sent proclamar i, per tant, comença a compenetrar-se amb una certa distància, dificultat, i de mica en mica la va resoldent. Catequesi és esforç per parlar a algú, partint de la reacció instintiva dels qui escolten.

»Per això, a la diòcesi de Milà... voldria l'any vinent erigir, per dir-ho d'alguna manera, una «càtedra per als no creients», en la qual es parli de totes les dificultats de la gent, de totes les objeccions que les persones tenen en confrontar-se amb el que nosaltres diem, proclamem».

M'han cridat l'atenció aquestes paraules, perquè m'han evocat un record. M'havien invitat a participar com a assessor en l'elabora-

ció del catecisme català d'adults. I recordo que en una de les primeres reunions, quan els teòlegs van començar a llegir les seves produccions, vaig intervenir per dir que em semblava que el catecisme s'havia d'escriure en un to qüestionador, com volent donar resposta a les preguntes que els lectors es farien sobre aquell punt, de manera que en el fons de cada pàgina s'hi endevinés com un gran interrogant.

Potser sí que vaig insistir una mica en el meu punt de vista, perquè el creia molt important. Doncs, dos dies després vaig rebre una carta del coordinador que deia que miréssim de no entorpir amb les nostres intervencions la dinàmica del grup. Total, que, com que em va semblar que l'advertència anava per mi, no vaig assistir més a les reunions.

D'això ja fa uns anys. No sé en quin moment de la seva gestació deu estar el nostre catecisme d'adults. Però, en llegir les paraules de Mons. Martini, he pensat que, si m'haguessin fet cas, el dia que surti (junt amb el de llengua alemanya), ja serien dos els catecismes fets a partir de les preguntes de la gent. Si és que quan surti encara queden preguntes...

Jesús Huguet

En la mort del bisbe Miquel

Vaig assistir a l'enterrament del bisbe de Solsona, Miquel Moncadas. Hi havia capellans de totes les

diòcesis del Principat i de les Illes Balears. I una gernació de més de quatre mil persones omplien de gom a gom tots els racons de la catedral solsonina. Això ja dóna idea que la cerimònia va resultar penosa, tant pel que fa al factor comoditat, com per un altre factor que s'hi va afegir: la calor, que aquell dia va ser forta i xafogosa. La cerimònia va durar gairebé dues hores. Ja podeu pensar que, al final, tots teníem ganes d'eixir d'aquell bany maria funerari.

Amb aquests mots, ja queda situada la celebració en els seus elements ambientals. Ara passo a d'altres aspectes més interns.

Una primera impressió, a partir del desenvolupament de l'enterrament, jo la resumiria en aquests detalls:

— La litúrgia funeral va ser presidida pel cardenal Tarancon, antic bisbe de Solsona (que, per cert, va fer una homília llarga i pesada). Aquest fet —el de la presidència— va provocar els primers interrogants. Per què presidia el cardenal Tarancon i no l'arquebisbe metropolità, Mons. Ramon Torrella, o el cardenal Jubany, o el nunci de la Santa Seu davant de l'Estat espanyol, Mons. Mario Tagliaferri? Qüestions d'alta política eclesiàstica —sens dubte— que van conduir a una multitud d'especulacions. Si ens situem en l'àrea d'una lògica determinada, sembla que hauria d'haver presidit el bisbe metropolità. Es tractava d'un bisbe de la Tarraconense, el que havia mort. I, si la

Tarraconense vol ser reconeguda, ha d'actuar com a tal.

Si ens situem en una altra àrea lògica, hauria d'haver presidit el nunci del sant pare, per allò de les representacions.

I, finalment, si ens situem en una tercera àrea lògica, el president hauria d'haver estat el cardenal Jubany, pel fet de ser l'autoritat més alta, en el grau de l'escala eclesiàstica, que està en actiu, actualment, al Principat de Catalunya.

No es va seguir cap d'aquests tres criteris. Això vol dir que o bé hi hagueren problemes de protocol, o bé hi havia algú (o alguns) que tenia les coses molt poc clares. I es va optar per la solució Tarancon, que és una opció de compromís.

Si algú hi veu alguna altra explicació, ja m'ho dirà. Però, sigui com sigui, em sembla que no abuso si em faig portantveu de l'Església catalana, i manifesto la meva estranyesa i el meu disgust pel fet que no presidís la celebració eucarística el president de la Tarraconense, Mons. Ramon Torrella. No es poden deixar passar ocasions com aquesta d'autoafirmació. Oi més, quan hom podia preveure que, d'aquesta autoafirmació, no se'n derivaria o no se'n podia derivar cap mullader.

— El nunci del Vaticà va fer un discurs sobri, ben estructurat, clar i brillant. Un discurs amb coneixement de causa, tant pel que fa a la persona del difunt, com pel que fa a la seva significació com

a bisbe català. Ah! I en català tot ell!

A la meua manera de veure, el discurs del nunci va ser el parlament més ben fet de tota la cerimònia. I va demostrar a bastament que el nunci és un eclesiàstic que sap situar-se, i que sap adoptar la postura justa. Realment cal treure's el capell davant un dignatari com Mons. Tagliaferri. Després, tot reflexionant, hom entén perquè no hi ha antagonistes de categoria, ni a Catalunya ni a l'Estat espanyol, capaços d'enfrontar-s'hi dialècticament. I per això passa el que passa (i ara parlo només de l'Església catalana).

— L'ex vicari general de la diòcesi solsonina, i actual del Col·legi de Consultors, mossèn Manuel Guiu, ens va llegir el testament espiritual del bisbe Miquel. Als primers mots, un calfred va recórrer l'espina de tots els presents. Semblava que el bisbe Miquel hagués escrit aquells mots pocs minuts abans de morir. Després, tots ens vam anar adonant que havien estat escrits abans (tres anys abans). Però aquest fet no va fer baixar ni un punt el grau d'emoció dels participants. El bisbe Miquel ens va donar una darrera lliçó: de senzillesa, d'humilitat, d'amor i de sentit cristià i pastoral. En el seu estil de sempre. M'imagino que la reacció dels capellans solsonins (perquè tinc la impressió íntima que l'escrit ana-

pellans) va ser intensa. Tothom, qui més qui menys, coneix els problemes de la diòcesi solsonina. I sentir com el pastor es confessa, al moment de la mort, es penedeix i demana perdó, exhorta i anima..., estic segur que va fer pensar a més de quatre. De fet —i això és una impressió molt personal— em va semblar observar com, en els comentaris d'alguns capellans solsonins, es manifestava un cert complex o actitud de culpabilitat; com si els sabés greu haver fet sofrir llur bisbe. Amics solsonins: perdoneu aquest atreviment meu. Ho dic ben sincerament i ben senzillament. I amb por d'equivocar-me. Jo me l'estimava molt el bisbe Miquel. I potser aquest fet em fa veure coses que no són exactes, objectivament parlant.

Just quan estic escrivint aquestes ratlles, m'assabento que s'ha reunit el Col·legi diocesà de Consultors de Solsona, i que ha elegit mossèn Manuel Guiu, ex vicari general, com a administrador diocesà (sede vacante).

Sé que els entesos especularan a partir d'aquest fet. Jo només desitjo que l'Església solsonina sigui capaç de fer pinya, tot esperant el futur pastor, amb el qual espero que seran oberts, honestos, actius col·laboradors i sincers, i que li manifestaran, des del primer dia, aquells sentiments que només un ver sentit cristià i eclesial pot donar. —*Quim Pla.*

Els seixanta milions de Càritas: eficàcia o perdre la «gràcia»?

Hi ha hagut, no fa gaire, un rebombori periodístic a propòsit dels milions que el govern central ha destinat a Càritas. Aquests diners deriven de la declaració de renda, apartat destinat a obres socials i benèfiques.

Els termes de la polèmica han estat agres. I els greuges comparatius, alligoadors: hom ha retret que a una «associació de dones» li hagin tocat més milions que no pas a Càritas. Fins la mateixa Jerarquia de l'Església hi ha ficat cullerada per reblar el clau de la pretesa injustícia comesa pel ministeri afectat.

Certament que la quantitat assignada a Càritas era ridícula: poc més de seixanta milions de pessetes. En comparació d'altres entitats, era com un granet de sorra enmig de la immensitat de l'arena de la platja.

Serveixi això d'entrada al moment de situar el problema. Resta clar que el ministeri ha actuat amb criteris polítics i no amb criteris d'utilitat social de les entitats. Hom hi pot veure un anticlericalisme larvat del partit que governa l'Estat. O un «ex abrupto» per demostrar que l'Església ja té altres mitjans de finançament (llegiu l'impost que li arriba directament). O fins i tot una mala voluntat d'algun funcionari envers l'Església catòlica. De tot hi ha a la vinya del Senyor. En criteris

d'estricta justícia distributiva la protesta de Càritas resulta enraonada.

Però no és per aquí que vol anar el busil·lis del meu comentari. La pregunta que em faig és la següent: La reacció de Càritas, lliga amb la línia de l'evangeli? La reacció de Càritas, amb tots els respectes del món, m'ha semblat molt empresarial, molt agressiva —parlant en termes de societat industrial i capitalista—, molt oportuna, en termes estratègics... Però molt poc evangèlica.

En efecte, Càritas es considera important. Càritas es considera menystinguda. Càritas entra en el joc dels qui tenen poder a la societat. Càritas vol ser dels primers a la taula del banquet de les societats desenvolupades. (Vegeu-hi, en tot això, els ressons evangèlics).

A la meua manera de veure, Càritas, amb actituds com aquesta, s'exposa a perdre la «gràcia» d'una entitat cristiana al servei dels més pobres. Jo hauria preferit que Càritas hagués continuat la seva tasca humil i sense propaganda —sense massa mitjans econòmics— per anar descobrint, denunciant i pal·liant les xacres de la nostra societat injusta. Quan hom es posa en la mateixa línia del capitalisme i del proteccionisme de l'Estat modern, sempre es trobarà amb preteses injustícies de distribució de capital amb destinació social, sempre haurà de plorar greuges comparatius.

Ja sé que tot això que dic és molt discutible. I que (algú pot-

ser m'ho recordarà), si som al ball, hem de ballar. Si no ho fem, correm el risc d'esdevenir insignificants («voir» ineficaços, que diuen els francesos).

Però aquí us passo, simplement, un dilema cristià que em fa reflexionar a mi i que ofereixo a la vostra reflexió: assolir l'eficàcia a costa de perdre la «gràcia»? I quan dic gràcia vull dir sentit de la utopia, vull dir consciència de la «inutilitat» humana assumida com a criteri cristià, vull dir misatge i testimoni de fe davant les generacions d'avui, que no creuen en res, i menys en entitats que juguen el joc del capitalisme o de l'Estat.

A mi m'hauria semblat millor que Càritas hagués callat. I que hagués renunciat a la subvenció governamental. O que, en tot cas, hagués destinat aquesta seixantena de milions a pagar el seu personal semi-voluntari, que segurament cobra molt per sota dels sous d'avui dia. I això no és pas cap retret, perquè penso que el voluntariat social s'ha de conformar amb una feina mal pagada, posant l'accent en el *mal pagada*, i no en la *feina*.

Per això és voluntariat social. Oi més quan es tracta d'un cristià, que, pretesament, amb poques coses en té prou per a viure.—
Quim Pla

COL-LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Joaquim Blanc (rector de St. Joan Baptista, Campredó, Tortosa), Pere Codina (claretià, director d'Editorial Claret, Barcelona), Víctor Codina (jesuïta, professor de teologia, Cochabamba, Bolívia), Mercè Custodi (voçalía de religiosos joves, St. Boi de Ll.), Llum Delàs (religiosa del Sagrat Cor, directora del Centre Cristià dels Universitaris, Barcelona), Jordi Figueras (rector d'Albinyana i les Peces, Tarragona; corresponsal de «Quaderns»), Climent Forner (director del «Full diocesà», Serrateix, Solsona; corresponsal de «Quaderns»); Romà Fortuny (missioner dels Sagrats Cors, vicari de Sant Mateu, Esplugues de Llobregat), Adalbert Franquesa (monjo de Montserrat), Sole Gelabert (carmelita de la Caritat-Vedruna, Sta. Margarida de Montbui), Josep Gendrau (franciscà, de l'equip parroquial del Remei, Vic), Jesús Hugueta (rector de Navàs, Solsona, membre del consell de redacció de «Quaderns»), Genoveva Masip (religiosa de les Filles de la Caritat, Barcelona), Antoni Mirabet (membre de la Delegació de MCS, Urgell; corresponsal de «Quaderns»), Quim Pla (membre del Consell de redacció de «Quaderns», Girona), Ignasi Salvat (jesuïta, vice-degà de la Facultat de Teologia de Catalunya, Barcelona), M. Adrià Trescents (religiós dels Germans de les Escoles Cristianes-La Salle, Barcelona).

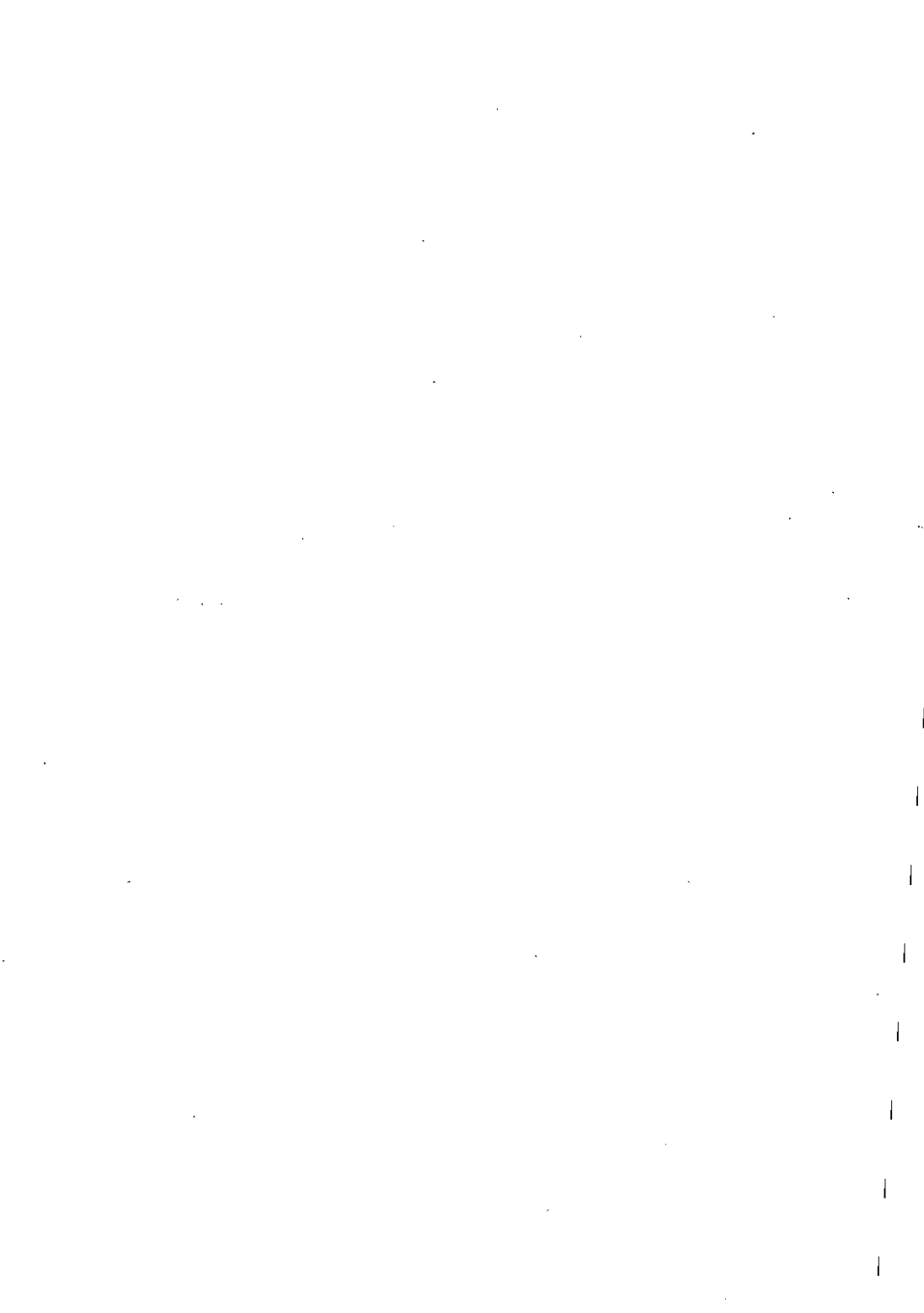
QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals, Rivadeneyra, 6, 3r. Telèfon 317 48 58. 08002-BARCELONA.

Director: Josep M. Totosa - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Hugueta, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana. Preu de la subscripció per al 1989: 2.500' — ptes. - Dipòsit legal: B. 25.506-1969. Amb llicència eclesiàstica. Novembre 1989

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURS 1989-1990

EL MAGNIFICAT, CÀNTIC DE LA SALVACIÓ

curset a càrrec del
DR. ISIDRE GOMÀ, Pvre.
Professor Emèrit de la Facultat de Teologia

els dilluns, dies
27 de novembre,
4, 11 i 18 de desembre
de 7.30 a 8.30 del vespre.

PRESÈNCIA DE L'ESGLÉSIA EN LA SOCIETAT

curset a càrrec del
SR. ANTONI BASCOMPTE
advocat, delegat diocesà d'economia
de Barcelona

els dijous, dies
30 de novembre, 7 i 14 de desembre
de 4.30 a 6.45 de la tarda

Informació, programes i inscripcions a la Secretaria:
Rivadeneyra, 6, 3er. - 08002 Barcelona - tel. 317 48 58

centre d'estudis pastorals